

**Міжнародний благодійний Фонд
«Міжнародний фонд досліджень освітньої політики»
Український католицький університет**

ВПРОВАДЖЕННЯ ЛОКАЛЬНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В УКРАЇНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

Аналітичний звіт

Київ – 2018

УДК 378.1(477)
ББК 74.584(4Укр)
В80

*Міжнародний благодійний Фонд «Міжнародний
фонд досліджень освітньої політики»*

Український католицький університет

Дослідження зроблене в рамках проекту
«Простір освітніх ініціатив» Українського католицького університету

За загальною редакцією Т. В. Фінікова, В. І. Терещука.

Авторський колектив:

- **Ідея та концепція дослідження:** Тарас Фініков, Віталій Терещук
- **Розробка інструментарію:** Оксана Міхеєва, Інга Козлова, Данило Судин, Дмитро Миронович
- **Аналіз даних:** Оксана Міхеєва, Інга Козлова, Данило Судин, Дмитро Миронович, Мирослав Кашук, Віктор Сусак
- **Технічна робота із даними:** Маркіян Кошло
- **Координація процесу дослідження:** Тарас Фініков, Оксана Міхеєва, Інга Козлова
- **Підготовка звіту:** Оксана Міхеєва, Тарас Фініков, Віталій Терещук
- **Розробка рекомендацій:** Тарас Фініков, Віталій Терещук

Впровадження локальних систем управління якістю в українських університетах :
В80 Аналітичний звіт / За заг. ред. Т. В. Фінікова, В. І. Терещука; Міжнарод. благод. Фонд
«Міжнародний фонд досліджень освітньої політики». — К. : Таксон, 2018. — 88 с.

ISBN 978-966-7128-93-7

УДК 378.1(477)

ББК 74.584(4Укр)

© Міжнародний благодійний Фонд «Міжнародний
фонд досліджень освітньої політики», 2018

© Український католицький університет, 2018

© Фініков Т. В., Терещук В. І. – відповідальні
редактори, 2018

ISBN 978-966-7128-93-7

Зміст

Преамбула	4
I. Результати експертного опитування «Вивчення стану справ у сфері запровадження внутрішніх систем забезпечення якості освіти»	7
Блок 1. Загальна інформація про університети, що взяли участь у дослідженні	7
Блок 2. Самооцінка ВНЗ щодо наявності внутрішньої системи забезпечення якості	10
Блок 3. Практики забезпечення якості освітніх програм	17
Блок 4. Практики забезпечення якості викладання	32
Блок 5. Практики забезпечення якості результатів навчання	41
Блок 6. Практики забезпечення якості робіт студентів	44
Блок 7. Моніторинг доступу до документації щодо забезпечення системи якості освіти на веб-сторінках ВНЗ України	47
Загальні висновки	52
II. Рекомендації з розвитку внутрішніх систем забезпечення якості в українських ВНЗ	53
Додатки	57

Преамбула

Інтенсивні трансформаційні процеси, які переживає останні десятиліття вища освіта, ставлять проблему забезпечення і покращення якості як одне з ключових завдань світової та національної освітньої політики. В європейському та частині євразійського регіонів це отримало унікальну форму інтеграційної ініціативи, що отримала назву Болонський процес. В цих умовах цілком природним є прагнення виробити спільні підходи до вдосконалення якості діяльності закладів вищої освіти. Одним з перших документів на шляху гармонізації освітньої політики країн нашого континенту стали схвалені у 2005 році Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) та їхньої оновленої й вдосконаленої версії у 2015 році.

В центрі уваги процесу модернізації української вищої освіти постійно перебуває ідея університетської автономії. Її реальне утвердження в академічному, фінансовому, кадровому та інших вимірах відкриває можливості для вітчизняних університетів стати вагомими гравцями в соціально-економічному житті українського суспільства. Однак цього не можливо досягти без ефективної самоорганізації академічного співтовариства та формування нового етосу й корпоративної культури.

За таких умов кардинально нового звучання набуває проблема побудови локальних систем забезпечення якості освіти. Наявність такої системи у кожному ВНЗ є нагальною вимогою часу, що дозволить гарантувати належну якість освітніх послуг, побудувати гнучку систему реагування на запити суспільства та національного й міжнародного ринків праці, сприяти формуванню критично мислячої та соціально активної особистості.

У Рекомендаціях Комітету міністрів Ради Європи країнам-членам із забезпечення якісної освіти, ухвалених 12 грудня 2012 року, якісна освіта трактується як освіта, яка:

- надає доступ до навчання всім учням та студентам, особливо тим, які знаходяться в уразливих або незахищених групах, відповідно до їхніх потреб;
- забезпечує безпечне та ненасильницьке навчальне середовище, в якому дотримуються всі права людини;
- розвиває індивідуальність, таланти та психологічні здібності кожного учня та студента у повному обсязі та заохочує їх до завершення освітніх програм, на які вони були зараховані;
- сприяє розвитку демократії, поваги до прав людини та соціальної справедливості в навчальному середовищі, яке визнає навчальні та соціальні потреби кожної людини;
- дозволяє учням та студентам розвивати відповідні компетенції, впевненість у собі та критичне мислення, щоб допомогти їм стати відповідальними громадянами та підвищити їхню здатність до працевлаштування;
- передає учням та студентам універсальні та локальні культурні цінності, а також надає їм можливість самостійно приймати рішення;

- засвідчує результати формального та неформального навчання у прозорий спосіб, заснований на справедливій оцінці, що уможливорює визнання набутих знань та компетенцій для подальшого навчання, працевлаштування та інших цілей;
- спирається на кваліфікованих викладачів, які прагнуть до постійного професійного розвитку;
- є вільною від корупції¹.

Метою цього дослідження є виявлення реального стану справ із запровадженням локальних систем управління/забезпечення якості, обов'язкова наявність яких передбачена ухваленим у вересні 2014 року Законом України «Про вищу освіту». Як основний інструмент, виходячи з наявних можливостей та ресурсів, було обрано експертне опитування у формі анкетування представників вітчизняних ВНЗ, відповідальних за локальні системи гарантування якості, з подальшою частковою верифікацією одержаних даних за допомогою аналізу їхніх офіційних веб-сайтів. Програма та інструментарій опитування були розроблені експертами Міжнародного фонду досліджень освітньої політики на основі синтезу ідей та практик низки подібних досліджень, проведених в країнах Європейського простору вищої освіти та Україні.

Це дослідження було здійснено за підтримки Департаменту вищої освіти Міністерства освіти і науки України.

Оскільки побудова систем внутрішнього забезпечення якості може здійснюватися за різними моделями, вибір яких віднесено до автономної компетенції вищих навчальних закладів, завданнями даного дослідження було виявлення домінуючих тенденцій розвитку локальних систем гарантування якості, типових проблем та перешкод, які мають бути подолані на цьому шляху, а також окреслення пріоритетів в існуючих практиках забезпечення й вдосконалення якості.

Дане дослідження було покликане виявити як університети, спираючись на процедури самооцінки, характеризують стан та основні параметри власних систем забезпечення якості. Представлені нижче результати подають узагальнені дані самооцінок 124-х українських університетів, які переважно знаходяться у сфері управління МОН. Дослідження є репрезентативним для ВНЗ державної форми власності. Водночас дане дослідження не мало на меті виокремлення проблем конкретних закладів, ранжування ВНЗ за ступенем прогресу у впровадженні таких систем, виявлення регіональних та інших особливостей їх побудови.

Час проведення дослідження — травень-липень 2017 року.

Окрему частину публікації складають рекомендації з розбудови локальних систем управління якістю в українських університетах. Ці рекомендації ґрунтуються на результатах проведеного дослідження, а також матеріалах проектів, присвячених різним аспектам удосконаленню якості на національному та локальному рівнях.

¹ Recommendation CM/Rec(2012)13 of the Committee of Ministers to member States on ensuring quality education (Adopted by the Committee of Ministers on 12 December 2012 at the 1158th meeting of the Ministers' Deputies) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/CMRec2012-13_quality_EN.doc

I. Результати експертного опитування «Вивчення стану справ у сфері запровадження внутрішніх систем забезпечення якості освіти»

Блок 1. Загальна інформація про університети, що взяли участь у дослідженні

Аналіз складу вищих навчальних закладів, які взяли участь в опитуванні, показав, що більшість з них перебувають в державній формі власності (96%) (див. рис. 1.1).

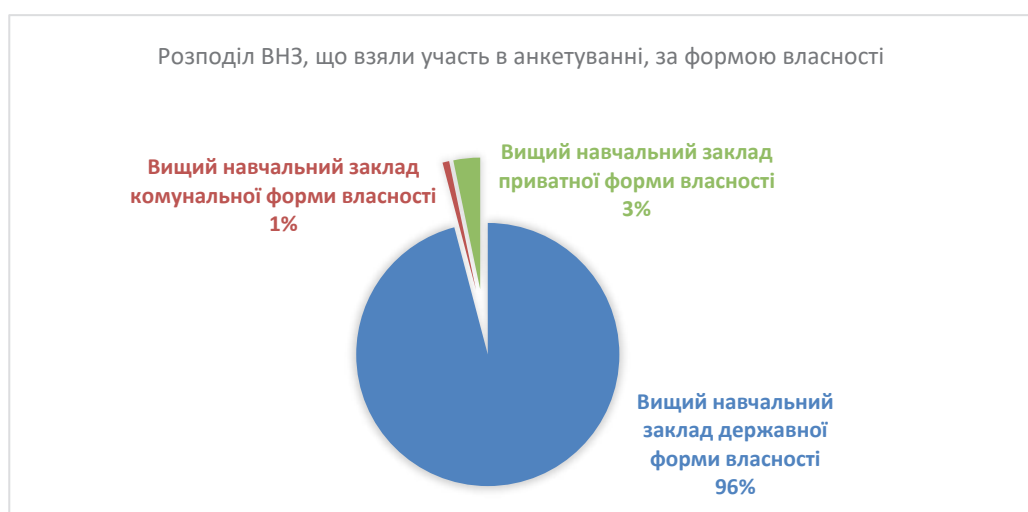

Рисунок 1.1.

В опитуванні були відносно рівномірно представлені всі регіони України (див. рис. 1.2)²:

Рисунок 1.2.

² Західний регіон: Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька області; Центральний регіон: м. Київ, Київська, Вінницька, Житомирська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Черкаська, Чернігівська області; Південний регіон: Дніпропетровська, Запорізька, Миколаївська, Одеська, Херсонська області; Східний регіон: Харківська, Донецька, Луганська область (без тимчасово окупованих територій).

Як і в цілому по країні, так і у вибірці переважали навчальні заклади, розташовані в обласних центрах (див. рис. 1.3).

Рисунок 1.3.

Важливо відзначити, що в дослідженні були представлені навчальні заклади більшості спеціалізацій, що знаходяться як в сфері управління МОН, так і Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства культури, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної фіскальної служби України тощо (див. рис. 1.4).

Університети, що надали результати самоаналізу, представляли весь спектр українських ВНЗ за розміром, що ілюструється як кількістю викладачів, що працюють у них за основним місцем роботи, та за сумісництвом (див. рис. 1.5 та 1.6), так і кількістю (поточною і прогнозованою) студентів (див. рис. 1.7).

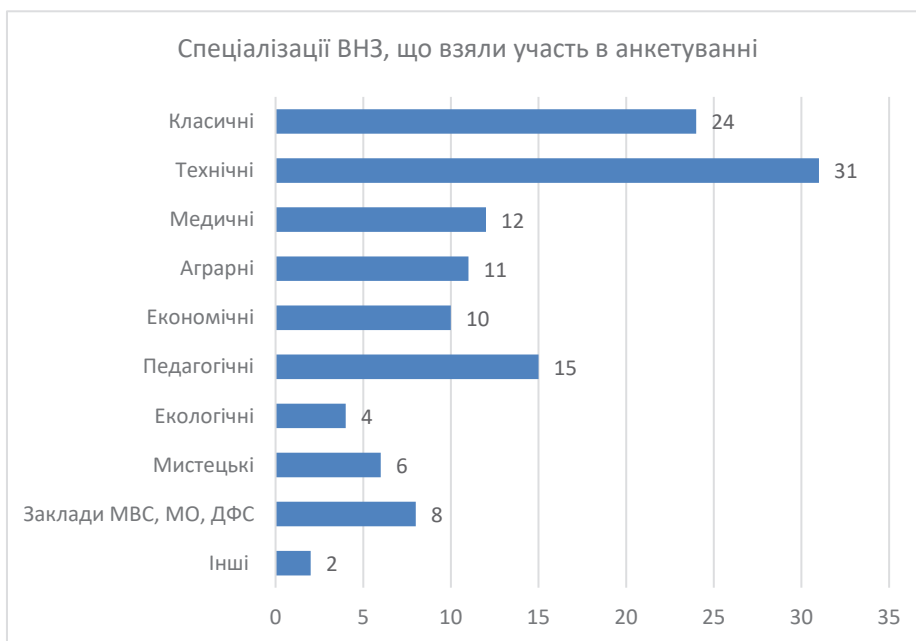

Рисунок 1.4.

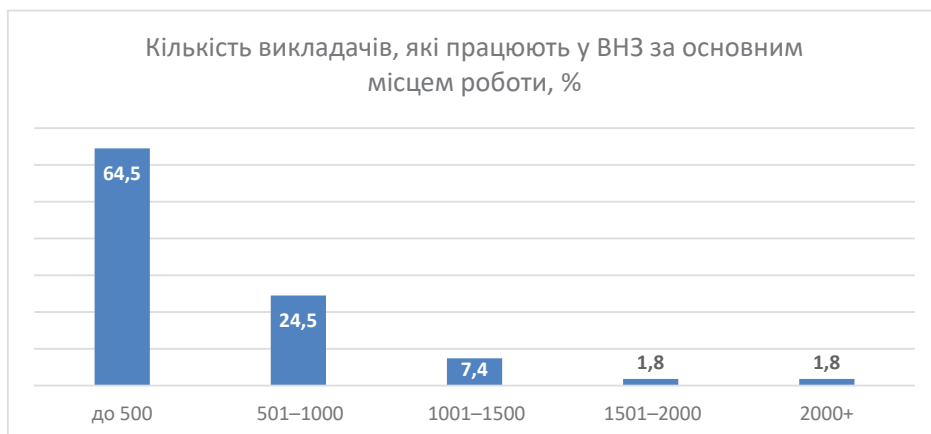

Рисунок 1.5.

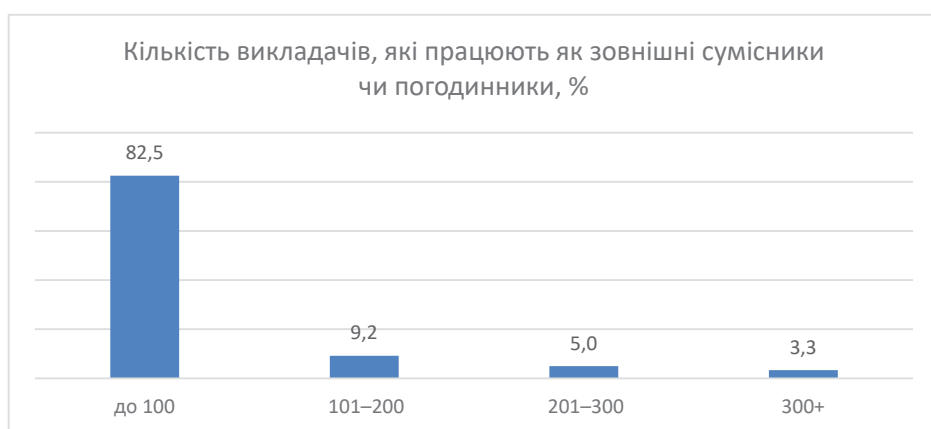

Рисунок 1.6.

Цікаво зазначити, що в національній системі вищої освіти домінують заклади відносно невеликого розміру: у 50% закладів навчається до 5000 студентів та аспірантів, в 32,8% — від 5000 до 10 000 студентів та аспірантів.

За прогнозами самих закладів, станом на 2020 рік основне зростання планується саме у великих закладах, де навчається понад 5000 здобувачів, тоді як у закладах, де навчається менше студентів, буде відбуватися їх подальше скорочення (див. рис. 1.7).

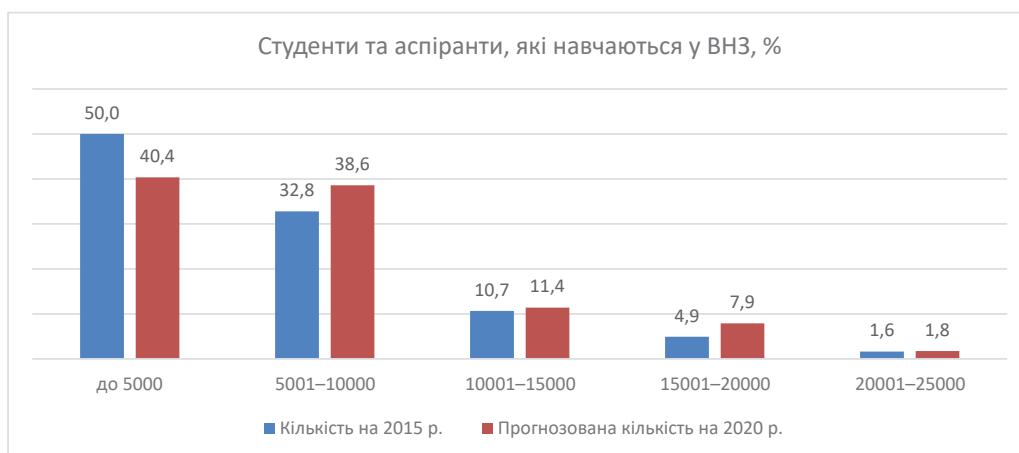

Рисунок 1.7.

Перелік закладів, їхній розподіл за територіальним принципом і за спеціалізацією наведено у Додатках А та Б.

Блок 2. Самооцінка ВНЗ щодо наявності внутрішньої системи забезпечення якості

Відповіді на питання цього блоку анкети мали на меті надати уяву про самооцінку вищих навчальних закладів стосовно наявності у них систем оцінювання якості освіти або окремих її елементів; описати основні труднощі, з якими, на думку опитаних, зіштовхуються українські ВНЗ у процесі запровадження подібних систем; оцінити ступінь зацікавленості українських вишів у запровадженні сучасних стандартизованих моделей управління організацією, виявити розуміння суті та ролі зовнішнього аудиту, а також показати основні моделі побудови систем гарантування якості освіти в структурі ВНЗ.

За самооцінками ВНЗ, абсолютна більшість з них вважає, що вони мають внутрішню систему забезпечення якості освіти — 110 з 124 заявили про її наявність, а 12 констатувати наявність окремих її елементів, ще 2 університети не відповіли на це питання (див. рис. 2.1).

Рисунок 2.1.

Аналіз відповідей на наступні питання показав, що реально про існування внутрішньої системи забезпечення якості ми можемо говорити відносно значно меншій кількості закладів.

На рівні самооцінки наявності окремих елементів (зокрема, йдеться про забезпечення якості освітніх програм, забезпечення якості викладання та оцінювання, забезпечення якості результатів навчання та якості роботи студентів) також декларує у себе переважна більшість ВНЗ (див. рис. 2.2).

Класифікація ключових проблем у запровадженні систем забезпечення якості освіти, вказаних респондентами (див. рис. 2.3), дозволяє виділити кілька їх груп. Групу об'єктивних факторів складають брак ресурсів, наявність відчутного опору частини персоналу, перманентну зміну «правил гри» в системі вищої освіти, падіння рівня підготовки випускників шкіл.

До суб'єктивних факторів слід віднести відсутність досвіду функціонування університетів в режимі автономії, невміння, а часами спекуляції на здатності працювати без державних стандартів вищої освіти й комплексу різноманітних інструктивно-нормативних матеріалів. Це дає підстави констатувати, що частина закладів вищої освіти й надалі не прагне вийти за межі моделі директивного управління і є неготовою до прийняття власних рішень, перебирання на себе відповідальності за оцінювання своєї роботи та якості послуг, що надаються.

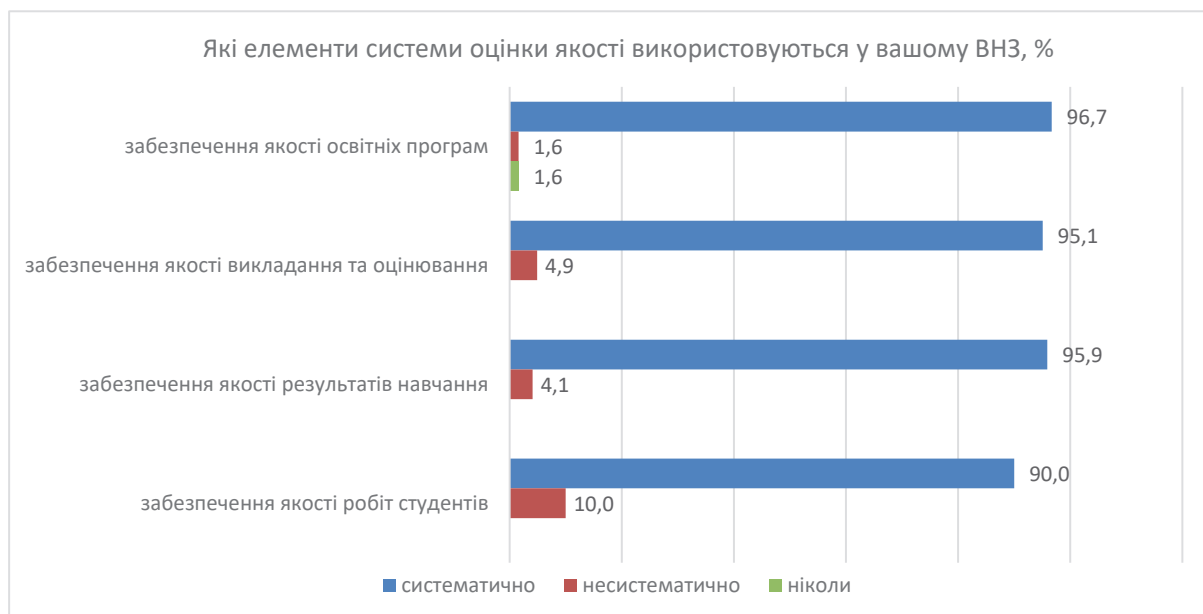

Рисунок 2.2.

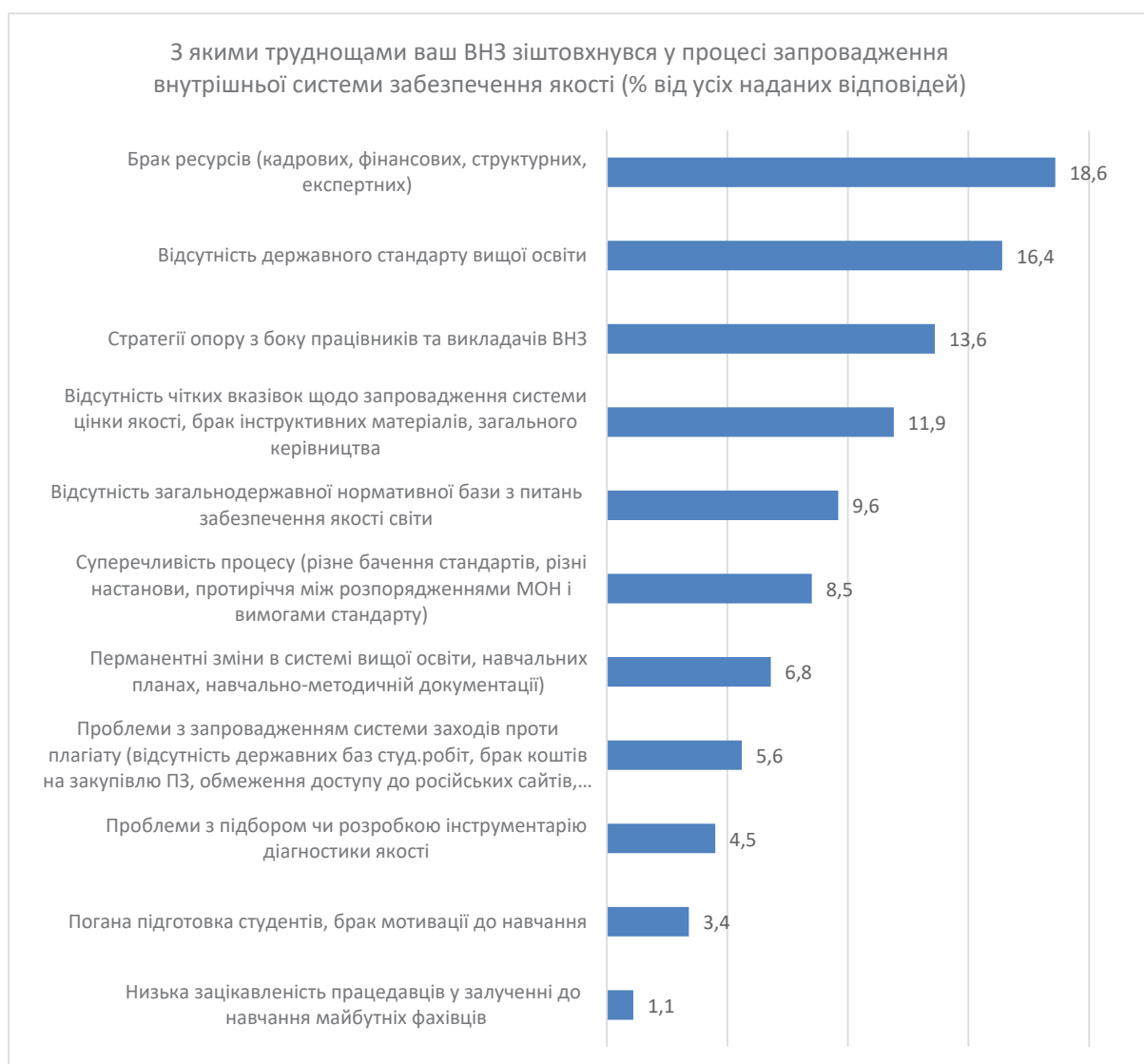

Рисунок 2.3.

Певний інтерес представляє спроба з'ясувати час потрапляння проблеми забезпечення якості в фокус уваги менеджменту вітчизняних ВНЗ. Як свідчать одержані дані, вирішальними періодами стали 2011–2015 та 2016–2017 роки, коли створення локальних систем управління якістю стало однією з основних цілей імплементації Закону «Про вищу освіту» 2014 року (див. рис. 2.4).

Рисунок 2.4.

Означене вище характерно і для впровадження окремих елементів внутрішньої системи гарантування якості, застосування яких активізувалося в останні 6–7 років (див. рис. 2.5).

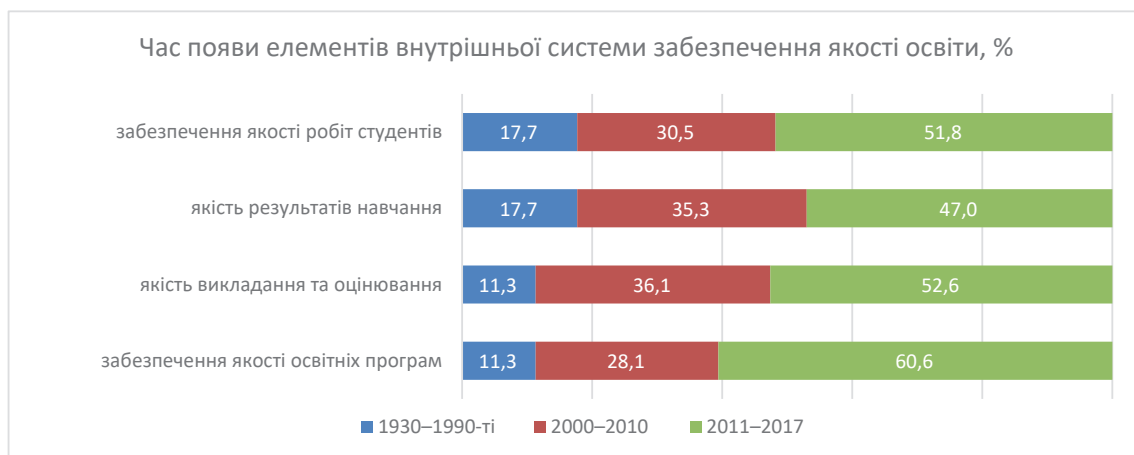

Рисунок 2.5.

Привертають увагу відповіді про створення в окремих закладах системи гарантування якості чи окремих її елементів у 1930–1990-ті роки. З одного боку, це може свідчити про бажання показати довгу історію та традицію опікування якістю в закладі, з іншого боку, виникає питання про те, чи зазнавали ці системи з моменту створення модифікації у відповідності до потреб сучасності, зокрема, положень ESG, чи лишилися «пам'ятником» застарілим підходам та практикам.

Нові вимоги до систем забезпечення якості освіти поставили на порядок денний питання про запровадження **сучасних стандартизованих моделей управління організацією**, націлених на підвищення результативності управлінських процесів, стимулювання сталого розвитку організації, досягнення прозорості в управлінні університетом, підвищення його конкурентоспроможності тощо. Однією з найбільш розповсюджених є міжнародна серія моделей стандартизації управлінських систем, розроблених Міжнародною організацією зі стандартизації (International Organization for Standardization, ISO) на базі технології Total Quality Management (TQM — ISO 9001.

Вона була ухвалена Національним органом з стандартизації в Україні, а отже є доступною і для українських організацій. Запровадження такої системи дозволяє організації вивести управлінські процеси на новий рівень, виявити та визначити процеси, необхідні для управління якістю, з'ясувати їхню спрямованість та прогнозовані очікувані результати; попрацювати над набором критеріїв щодо оцінки якості та підібрати відповідні методи отримання інформації про якість (моніторинг, соціологічні дослідження, система зворотного зв'язку, аналіз статистичних показників тощо); оцінити наявні можливості та акумулювати необхідні ресурси; здійснювати процедури проміжної діагностики процесів та корегувати їх, спираючись на отримані результати. Важливою складовою такої сертифікації є зовнішній аудит, який здатен виявити слабкі та сильні сторони процесів, показати «зони ризику» та «точки зростання». Зрештою, запровадження таких систем допомагає підняти систему управління якістю організацією до вітчизняних та міжнародних стандартів.

Більшість університетів, які взяли участь в опитуванні, на сьогодні не пройшли сертифікацію відповідності системи управління якістю вимогам міжнародного стандарту ISO 9001:2008 (див. рис. 2.6).

Рисунок 2.6.

При цьому майже дві третини ВНЗ, які не мають такого сертифікату, зазначили, що вони прагнуть його отримати й ведуть певні роботи в цьому напрямі (див. рис. 2.7).

Рисунок 2.7.

I. Результати експертного опитування

Прагнення за допомогою додаткового питання з'ясувати причини відсутності сертифікату дало можливість побачити, що реальний відсоток тих ВНЗ, які здійснюють певні кроки в цьому напрямі, складає близько 45% від усіх, що на сьогодні не мають сертифікату, тоді як решта воліє шукати пояснення причин його відсутності (див. рис. 2.8).

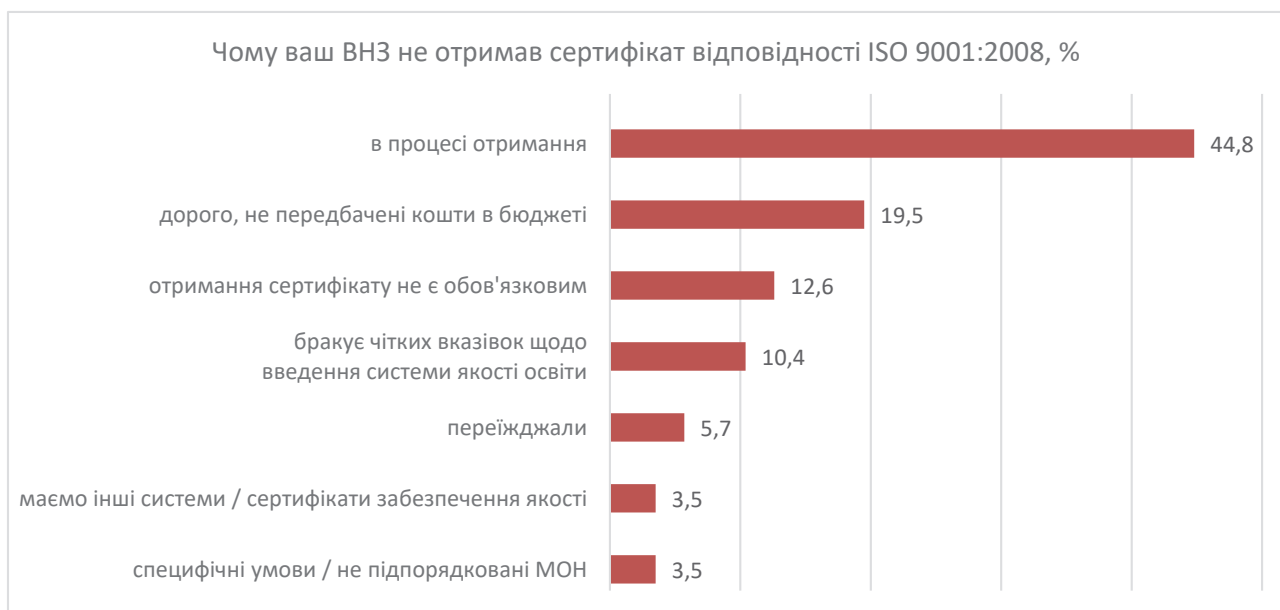

Рисунок 2.8.

Відповіді респондентів на наступні питання дозволяють говорити про те, як саме **структурно оформлені** локальні системи управління якістю в анкетованих ВНЗ: чи були створені окремі структурні підрозділи, чи відповідні функції були покладені на вже існуючі. Респонденти зазначили, що в 62% вишів вже існують спеціально створені структурні підрозділи, які займаються управлінням якістю (див. рис. 2.9).

Рисунок 2.9

Однак наступне відкрите питання, в якому респондентів просили назвати, який саме підрозділ виконує цю функцію, дозволяє уточнити дані самооцінки навчальних закладів. З тих навчальних закладів, що задекларували наявність подібної структури (77 з 124), окремий підрозділ для управління якістю мають 58, тоді як решта передали функцію управління якістю вже наявним структурним підрозділам.

На запитання про закріплення функцій управління якістю за певними підрозділами (не створеними спеціально для виконання цих задач) 73 заклади дали стверджувальну відповідь, при цьому 33 (26,6%) з них дали також стверджувальну відповідь на запитання про наявність спеціального підрозділу. Це може бути пояснено тим, що у частина ВНЗ функції управління якістю покладені і на спеціально створені структури, і на низку вже існуючих структурних підрозділів одночасно.

Прохання до респондентів вказати ці структурні підрозділи показало, що здебільшого такі функції покладаються на навчальні та методичні відділи, частково — передаються різноманітним підрозділам моніторингу якості, що вже існували у ВНЗ, або делегується по управлінській вертикалі від проректора до завідувача кафедри (див. рис. 2.10).

Рисунок 2.10.

Обсяг задач, які покладаються в сучасній європейській практиці на подібні підрозділи, засвідчує необхідність їх окремого існування. Передача ж цих обов'язків іншим підрозділам, які вже мають певний набір функцій, найімовірніше призведе до виконання задач із забезпечення якості у неповному обсязі або до його імітації.

Висновки до Блоку 2

1. Переважна більшість ВНЗ, що взяли участь у опитуванні, зазначили наявність в себе внутрішньої системи забезпечення якості (88,7%), решта наголошують на наявності її окремих елементів (9,7%). Однак реальність цих цифр є сумнівною.
2. Самооцінка щодо застосування основних елементів систем забезпечення якості показала бажання ВНЗ задекларувати їх систематичне використання майже в повному обсязі. Однак відповіді на подальші питання продемонстрували брак цілісного уявлення про сутність внутрішньої системи забезпечення якості та її основних елементів.
3. В наданих оцінках перешкод та труднощів на шляху запровадження систем забезпечення якості об'єктивними факторами виступають брак ресурсів, наявність відсутнього опору частини персоналу, перманентна зміна «правил гри» в системі вищої освіти, падіння рівня підготовки випускників шкіл. Як суб'єктивні фактори можна виокремити відсутність досвіду функціонування університетів в режимі автономії, невміння працювати в умовах відсутності державних стандартів вищої освіти і недостатності різноманітних інструктивно-нормативних матеріалів.
4. Вирішальними періодами у формуванні локальних систем гарантування якістю стали 2011–2015 та 2016–2017 роки, коли їх створення стало однією з базових вимог Закону «Про вищу освіту» 2014 року.

I. Результати експертного опитування

5. Більшість університетів, що взяли участь в опитуванні, не мають сертифікату відповідності своїх систем управління якістю вимогам міжнародного стандарту ISO 9001. Переважна їх більшість заявили, що вони знаходяться в процесі підготовки до сертифікації, однак уточнення цього питання дозволяє стверджувати, що реальні кроки у цьому напрямі здійснюють лише 45% від тих ВНЗ, що наразі сертифікату не мають, 3,5% мають інші сертифікати якості, а решта схильні шукати різні пояснення та виправдання його відсутності.
6. Належне виконання функцій управління якістю передбачає, як засвідчує сучасна європейська практика, наявність спеціального підрозділу у навчальному закладі. Результати анкетування дозволяють говорити про наявність таких структур в 47% ВНЗ. Решта передали виконання цієї функції в різних конфігураціях вже існуючим структурним підрозділам.

Блок 3. Практики забезпечення якості освітніх програм

В цьому блоці представлені дані, надані ВНЗ — учасниками опитування, стосовно процесів перегляду освітніх програм та забезпечення якості окремих навчальних дисциплін. Ці дані дозволяють окреслити основний набір інструментів оцінювання якості, з'ясувати розуміння університетами ефективності цих інструментів та ступеня їх практичного застосування. Виділено основні фактори, що впливають на вибір викладача для конкретної дисципліни (в ідеалі та в реальності). Також узагальнені самооцінки ВНЗ стосовно застосування змішаного навчання, використання мультимедійних засобів навчання.

Одним з важливих параметрів, які визначають готовність навчальних закладів до змін, є регулярний перегляд освітніх програм. Так, переважна більшість ВНЗ (82,4%) зазначили, що вони щороку здійснюють перегляд набору існуючих освітніх програм / спеціальностей (див. рис. 3.1).

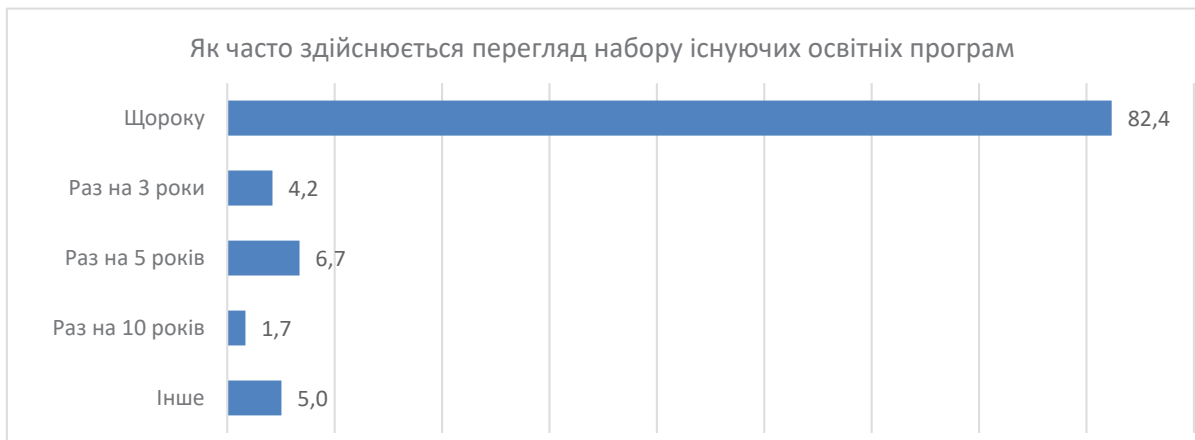

Рисунок 3.1.

Отже, українські ВНЗ декларують доволі високу інтенсивність у перегляді своїх освітніх програм — оновленні діючих, відкритті нових та закритті старих. Аналіз відповідей на наступні питання дає змогу побачити, що оновлення мають радше «косметичний» характер (перекомпонування кредитів, навчальних дисциплін тощо), аніж є ґрунтовним переглядом освітньої програми. Насправді скільки-небудь ретельна робота з корекції навчального плану головним чином здійснюється в рамках акредитаційного процесу.

Частина респондентів (5%) деталізували параметри періодичності змін:

1) Відповідно до затвердження стандартів вищої освіти:

- Відповідно до затвердження стандартів вищої освіти.
- Відповідно до затвердження державних стандартів за спеціальностями МОЗ та МОН України. Приблизно 1 раз на 15 років.

2) Інші часові рамки:

- Як правило, раз на 3 роки, однак із врахуванням трансформацій системи вищої освіти, термін може бути змінено.
- Перегляд та оновлення освітніх програм відбувається за результатами їхнього моніторингу, але не рідше ніж одного разу на чотири роки.
- Освітні програми на бакалаврському рівні — раз на 4 роки, освітні програми на магістерському рівні — раз на 2 роки.

- Раз на 10 років при проходженні чергової акредитації освітніх програм та після проходження первинної акредитації.
- Робочий навчальний план переглядається щороку, навчальний план — раз на 5 років.

3) Відповідно до потреб роботодавця:

- На вимогу потенційних працедавців та МОН України.
- За змінами в професійно-нормативних документах роботодавців, документах з організації освітньої діяльності університету тощо.
- Оскільки Національна академія внутрішніх справ є вищим навчальним закладом зі специфічними умовами навчання та здійснює підготовку фахівців для підрозділів Національної поліції та Експертної служби МВС України перегляд програм (спеціальностей) відбувається лише за потреби у фахівцях певних спеціальностей у зазначених вище підрозділах.

Динаміка відкриття та закриття освітніх програм дозволяє зробити висновок про домінуючий акцент на відкритті нових програм, тоді як закриття існуючих не є популярною мірою, навіть за умови втрати попиту на них (див. рис. 3.2). Згідно отриманих даних, у 124 ВНЗ України, які взяли участь у дослідженні, за останні десять років було відкрито 2031, а закрито 117 освітніх програм.

Рисунок 3.2.

Аналіз представлених даних за останні 10 років показав тенденцію до розмивання профілю спеціалізованих закладів. В більшості випадків відкриваються не спеціальності, які є розвитком первинної спрямованості закладу, а спеціальності, які здатні привести до збільшення студентів, які навчаються на контрактній основі. Слід зауважити, що на відкриття тих чи інших спеціальностей серйозний вплив справляє швидкоплинна кон'юнктура.

У переліку **обґрунтувань необхідності відкриття** освітньої програми очевидним лідером є доволі абстрактне формулювання «потреби ринку праці», які частково конкретизуються регіональною специфікою, структурними змінами в економіці України, затребуваністю нових для українського ринку фахівців (наприклад, ІТ). Джерелами знань про наявні потреби ринку праці респонденти визначають результати моніторингів, звернення потенційних працедавців, запити абітурієнтів.

Попри абсолютне домінування так званого «запиту ринку», присутні й інші мотиви відкриття нових освітніх програм, як-от запит бакалаврів на продовження навчання в магістратурі, прагнен-

ня залучити іноземних студентів. Однак їх доля не є достатньо вагомою. Свій вплив на введення нових освітніх програм справила поява у 2015 році нового переліку спеціальностей та галузей знань, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти.

Привертає увагу «прив'язка» відкриття спеціальності до регіонального ринку праці — майже половина навчальних закладів при обґрунтуванні необхідності відкриття тієї чи іншої освітньої програми декларують націленість на підготовку кадрів в обмежених координатах регіонального попиту на фахівців. Менеджмент ВНЗ, як свідчить дослідження, переважно бачить свої заклади в ролі регіональних гравців на ринку освітніх послуг та праці, і не є активним в спробах вийти за ці межі.

Як вже було згадано вище, закриття програм є доволі малопоширеним. Ключовою причиною у більшості випадків виступає відсутність сталого попиту на неї, який вимірюється відчутним скороченням наборів. Крім того, частина ВНЗ були змушені відмовитися від певних освітніх програм внаслідок рішень МОН про непрофільні програми.

Звертає на себе увагу і така причина закриття освітньої програми як відсутність кадрів, здатних забезпечити її функціонування. Можемо припустити, що ця проблема породжена декількома причинами — «вимивання» певних категорій фахівців з українського ринку праці через трудову міграцію, концентрація зусиль на розвитку «модних» спеціальностей та паралельний занепад «не модних».

До специфічних причин закриття спеціальностей в низці ВНЗ східного регіону слід віднести окупацію частин Донецької та Луганської областей та перенос діяльності навчальних закладів з окупованих територій. Зокрема, це пов'язано з відсутністю належної матеріальної бази для певних спеціальностей в нових місцях розташування ВНЗ, залишенні переважної більшості студентів певних спеціальностей у «ВНЗ-клонах», що діють на окупованій території.

Належна увага у дослідженні була приділена аналізу характеру **вивчення навчальними закладами інтересів стейкхолдерів** при коригуванні набору освітніх програм. Виходячи з отриманих даних можна зауважити, що в першу чергу вивчаються думки адміністрації ВНЗ, викладачів ВНЗ, роботодавців, дещо меншою мірою вивчаються думки інших стейкхолдерів (див. рис. 3.3).

Наступним кроком було з'ясування того, яким чином вивчалися думки «внутрішніх» (власники / органи управління ВНЗ, адміністрація ВНЗ, викладачі та студенти) та «зовнішніх» (працедавці, абітурієнти та батьки студентів) стейкхолдерів. Це питання було відкритим, тобто респонденти не обирали з набору запропонованих відповідей, а давали свої. Пізніше ці відповіді було узагальнено у категорії, представлені у діаграмах (див. рис. 3.4 та 3.5)³.

Як можна побачити з представлених діаграм, ключовим методом отримання інформації щодо думок та оцінок від власників / керівних органів та адміністрації ВНЗ є різноманітні форми нарад та засідань, а також вивчення та врахування інструктивних матеріалів від МОН. Думки адміністрації ВНЗ вивчались переважно на засіданнях ректорату або інших типах зборів (64,9%). Це дає підстави припустити, що ефективність такого типу взаємовідносин (на зібраннях із вертикальним типом взаємовідносин між учасниками) не є високою та не стимулює більшість учасників до відчуття залученості.

³ Оскільки питання було відкритим, біля кожної діаграми зазначено кількість відповідей, які брались до уваги, адже респонденти могли або взагалі не давати відповіді на ці питання, або ж давати незмістовні відповіді; як 100% у кожній діаграмі враховується та кількість осіб, яка дали відповідь на відкрите питання (приміром, якщо відповідей 106, то ці 106 приймаються як 100%).

I. Результати експертного опитування

Рисунок 3.3.

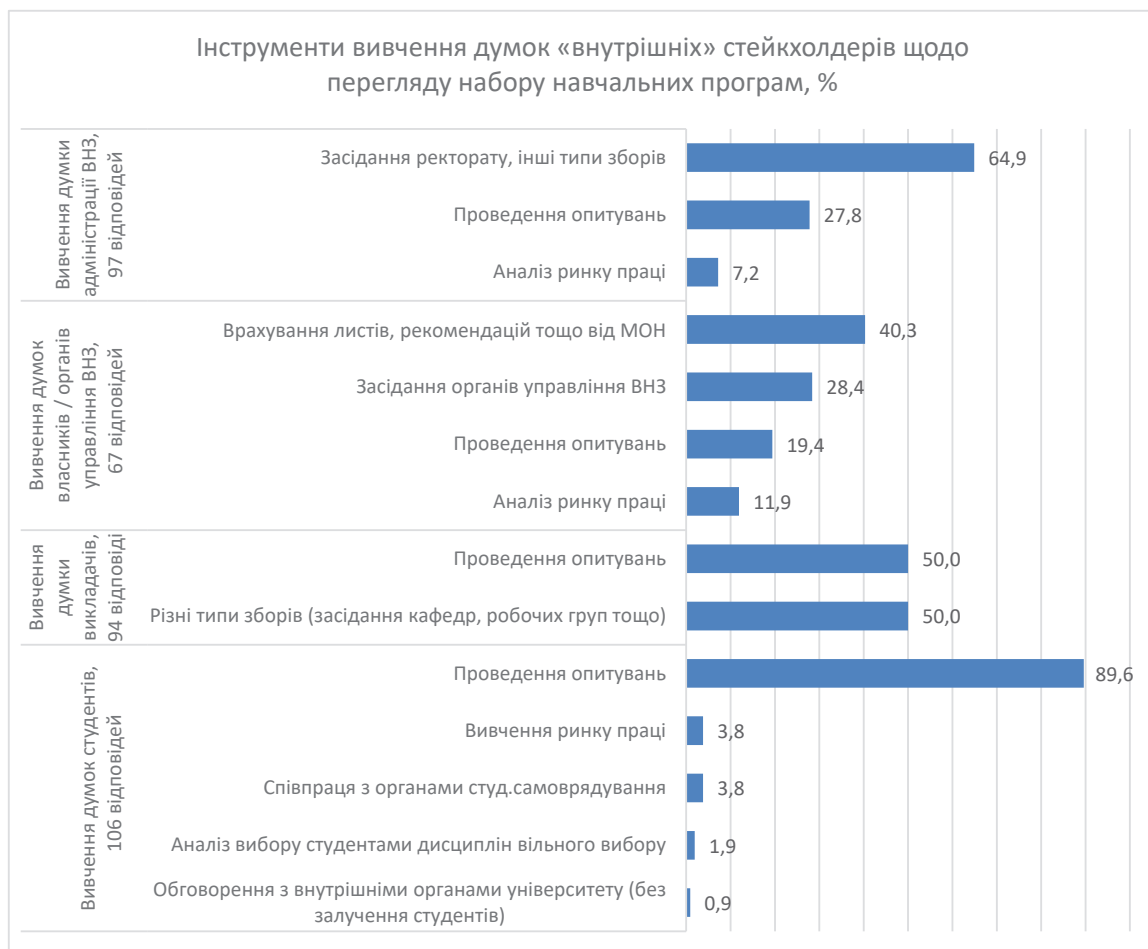

Рисунок 3.4.

Думки викладачів вивчаються рівною мірою шляхом різноманітних опитувань та завдяки їхній участі у нарадах, засіданнях, робочих комісіях, семінарах тощо.

Для з'ясування думки студентів стосовно переліку освітніх програм фактично застосовується лише один інструмент — опитування, яке частина респондентів називає «соціологічними дослідженнями».

На жаль, належної уваги не приділяється співпраці з органами студентського самоврядування (лише 4 заклади використовували цей інструмент). Лише у двох ВНЗ, як свідчать відповіді на анкету, здійснювався аналіз вільного вибору студентами дисциплін, що опосередковано може свідчити про відсутність самого вільного вибору, який радше імітується, ніж надається. Звертає на себе увагу відсутність в цьому переліку інших інструментів, які існують для з'ясування думок студентів.

Дивує наявність використання такого інструменту вивчення думок «внутрішніх» стейкхолдерів як «аналіз потреб ринку». Очевидно, що вони в своїй переважній більшості не можуть виступати надійним джерелом такої інформації.

Рисунок 3.5.

Подібну ситуацію спостерігаємо й при розгляді вказаних респондентами інструментів для вивчення думок «зовнішніх» стейкхолдерів — працевдавців, абітурієнтів та батьків студентів і абітурієнтів. Якщо використання запропонованого інструментарію у випадку з працевдавцями ще виглядає вірогідно, то в ситуації з абітурієнтами та їхніми батьками настільки активне застосування опитувань в нинішніх умовах, коли взаємодія абітурієнтів з вишем на етапі вступу є переважно «віртуальною», виглядає доволі неправдоподібним.

Було також з'ясовано **пріоритетність думок різних груп стейкхолдерів при перегляді набору освітніх програм**. За оцінками опитаних найбільшою мірою були враховані інтереси працевдавців, адміністрації та викладачів ВНЗ (більше 90%). Високими є показники врахування інтересів

власників / органів управління закладу та студентів (більше 80%). Відчутно меншою мірою враховуються думки абітурієнтів та їхніх батьків (див. рис. 3.6).

Рисунок 3.6.

Реальна ситуація у вітчизняних ВНЗ дозволяє сумніватися у такому високому рівні уваги до думок різних стейкхолдерів. Це, зокрема, підтверджується відповідями на відкриті питання про наявні перешкоди у вивченні та врахуванні думок основних груп стейкхолдерів. Практично усі учасники процесу взаємодії в системі освіти розглядаються респондентами як носії недостовірної інформації: студенти, абітурієнти, батьки та працедавці як некомпетентні та пасивні; викладачі — як «зацікавлена сторона», що відстоює свої власні (персональні) та корпоративні (кафедральні, факультетські) інтереси. Серед опитаних є представники ВНЗ, які взагалі не вважають за потрібне вивчати та враховувати думку студентів, абітурієнтів та їхніх батьків. Найменше застережень викликає лише високий показник урахування думки адміністрації та керівних органів, що ілюструє збереження віри у можливість вирішувати проблеми і стабільно розвиватися головним чином за рахунок зусиль адміністрації, а не активного включення у процес вироблення та реалізації рішень всіх зацікавлених сторін.

Дослідження продемонструвало брак в академічній спільноті комунікативних навичок та досвіду взаємодії, обмеженість фінансових і кадрових ресурсів для систематичних моніторингів, важкодоступність ключових цільових груп для проведення опитувань (передусім абітурієнтів та їхніх батьків), фахову некомпетентність у розробці інструментарію для вивчення думок тощо.

Як відомо, трансформація набору освітніх програм може бути здійснена в два способи: внесення змін у наявні освітні програми або відкриття нових освітніх програм. Проведене узагальнення відповідей дозволяє констатувати, що перевага надається повільній модернізації існуючих програм, а не створенню нових (див. рис. 3.7).

Як показали результати опитування, практично всі заклади (97%) задекларували регулярне **оцінювання якості своїх освітніх програм**.

Рисунок 3.7.

Популярність та систематичність використовуваного для оцінювання освітніх програм інструментарію представлена на рис. 3.8. Як можна побачити, в цьому питанні навчальні заклади орієнтуються насамперед один на одного, тобто порівнюють свої програми з програмами інших вітчизняних ВНЗ. Це, однак, дає дуже незначний ефект для вдосконалення, оскільки ці програми здебільшого не мають кардинальних відмінностей, але відкриває шлях до швидкої уніфікації. Та частина інструментарію, яка орієнтована на використання зовнішніх експертних оцінок і порівнянь з освітніми програмами зарубіжних закладів, попри очевидну корисність, використовується найменшою мірою.

Рисунок 3.8.

I. Результати експертного опитування

Цікавим є те, що респонденти оцінюють як найбільш ефективні такі інструменти, які передбачають, по суті, «зовнішнє» оцінювання за допомогою роботодавців, випускників, бенчмаркінгу із зарубіжними ВНЗ (див. рис. 3.9).

Рисунок 3.9.

Разом з тим, практика застосування інструментарію самооцінки засвідчує, що перевага у використанні віддається не найбільш ефективним засобам, а тим, які є більш доступними та легшими у реалізації, хоча мають відчутно менший аналітичний і впливовий потенціал. Крім того, акцент на внутрішньому характері опитувань, моніторингів і замірів суттєво знижує їхню прозорість, убезпечуючи від небажаного оприлюднення результатів та витоку їх за межі закладу.

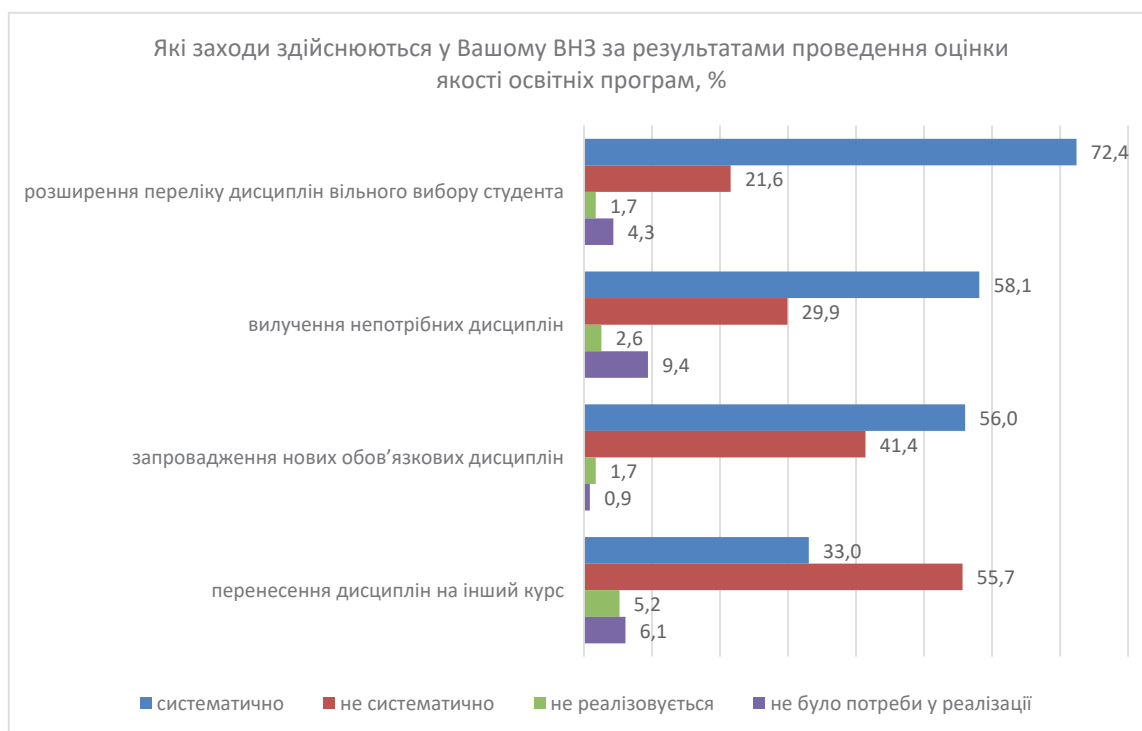

Рисунок 3.10.

Основним способом реагування на результати оцінювання якості освітніх програм виступає розширення переліку дисциплін вільного вибору студентів. Більше половини закладів задекларували систематичне вилучення непотрібних дисциплін та запровадження нових обов'язкових дисциплін (див. рис. 3.10).

На думку опитаних, найбільш ефективними заходами стосовно вдосконалення освітньої програми є запровадження нових обов'язкових дисциплін та розширення переліку дисциплін вільного вибору студентів. Вилучення непотрібних дисциплін хоч і вважається в цілому ефективним способом вдосконалення програм (77,6%), однак майже 14% засвідчили, що на практиці це не здійснюється (див. рис. 3.11).

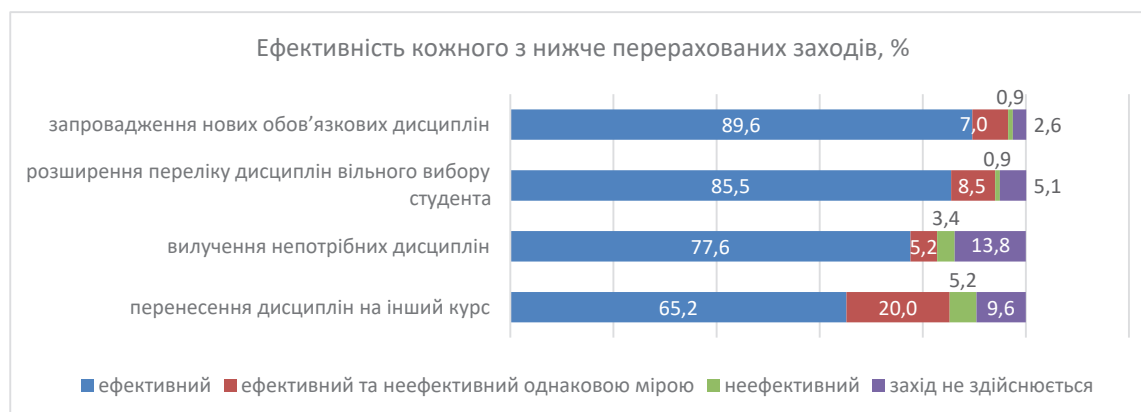

Рисунок 3.11.

Важливим елементом дослідження було з'ясування, в який спосіб здійснюється оцінювання якості **окремих дисциплін**. Так, 91% опитаних стверджують, що таке оцінювання відбувається систематично.

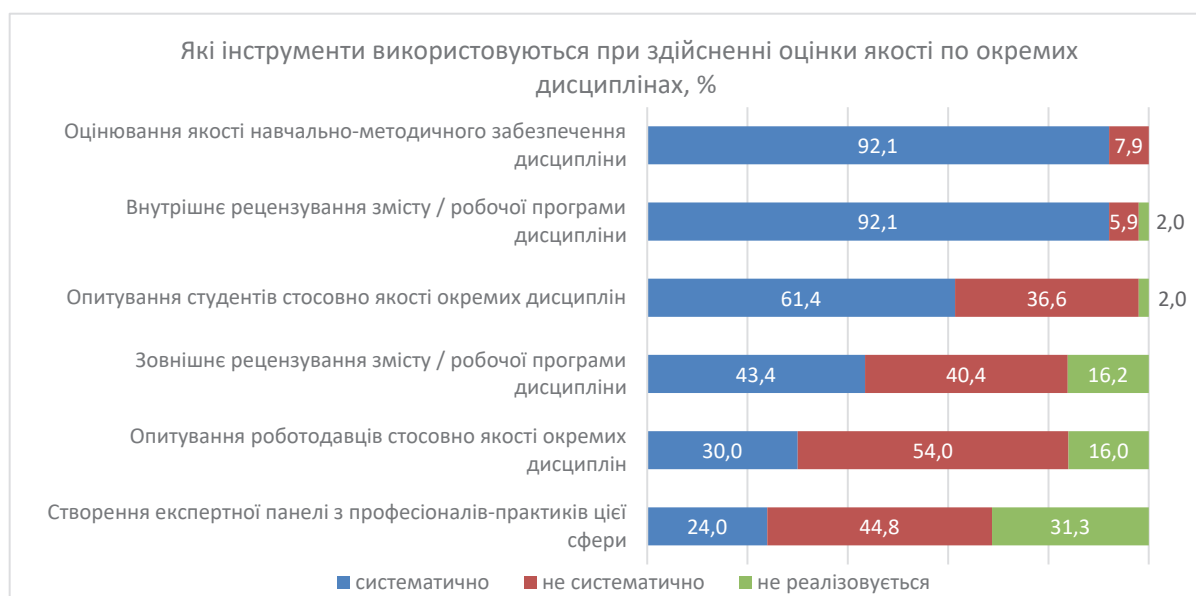

Рисунок 3.12.

Серед інструментів оцінювання якості окремих дисциплін домінують такі формальні методи, як перевірка якості навчально-методичного забезпечення та змісту робочих програм. Відчутно менше уваги приділяється вивченню думок студентів. Інструменти «зовнішньої» оцінки, як то зовнішнє рецензування та вивчення думок експертів і працедавців, використовуються найменше (див. рис. 3.12). Тож спостерігаємо ту саму тенденцію, що і при оцінюванні освітніх

I. Результати експертного опитування

програм — перевага надається застосуванню інструментів, що вимагають менших затрат (як часових, так і матеріальних), орієнтованих на внутрішнє середовище навчального закладу та які дозволяють тримати результат під контролем. Така ситуація значно обмежує потенціал удосконалення змісту окремих дисциплін.

Рисунок 3.13.

Відповіді респондентів підтверджують панування у свідомості менеджменту навчальних закладів уявлень про ефективність визначення якості дисциплін через оцінювання їх методичного забезпечення. Значно меншою мірою вважається дієвим використання «зовнішнього» оцінювання — опитування роботодавців, рецензування змісту дисципліни, створення експертної панелі з професіоналів-практиків (див. рис. 3.13).

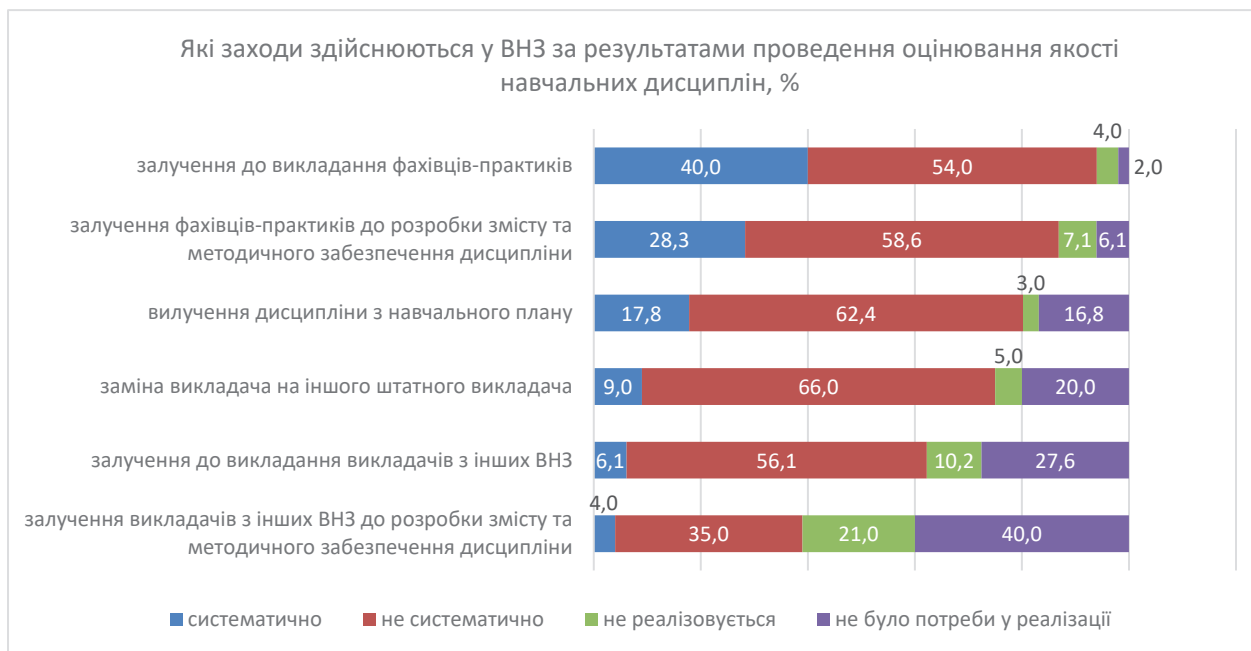

Рисунок 3.14.

Згідно даних опитування, найбільш систематично здійснюються такі заходи, як залучення фахівців-практиків до викладання (40%) та до розробки змісту і методичного забезпечення дисципліни (28,3%) (див. рис. 3.14).

Практика використання всіх вищезгаданих інструментів засвідчує виразну несистематичність у їх застосуванні. Це дає підстави констатувати, що усталених підходів та процедур в цій діяльності фактично немає, натомість має місце спонтанне оперативне реагування на проблеми, що виникають, або навіть їх ігнорування.

Одним із найбільш вагомих чинників забезпечення якості викладання дисципліни є відповідність кваліфікаційного профілю та інших характеристик викладача спрямованості та змісту тих курсів, які йому довірені. В цьому контексті цікавим є **порівняння бачення «ідеального» викладача з його реальним портретом** (див. рис. 3.15).

В узагальненому портреті «ідеального» викладача на перші місця виходять наявність професійного досвіду, персонального внеску в наукове знання, авторства навчальних посібників, високої виконавської культури (понад 90% відповідей). Водночас від реального викладача в першу чергу очікують наявності досвіду викладання, високої виконавської культури та наукового ступеня (понад 80% відповідей). Звертає на себе увагу те, що в реальній практиці оцінки студентів відіграють значно меншу роль, ніж в ідеалі (різниця в оцінках складає майже 29% і є відчутно вищою у порівнянні з іншими категоріями). Слід зауважити, що дедалі більшу вагу набуває фактор необхідності забезпечення викладача навантаженням, який взагалі не має стосунку до питань гарантування якості.

Рисунок 3.15.

Одним з важливих індикаторів університету сучасного характеру є наявність розвинутої мережі навчальної взаємодії з допомогою дистанційних форм та інформаційно-комунікаційних техно-

логій. В дослідженні було зроблено спробу зафіксувати це через використання моделі **змішаного навчання** в українських ВНЗ. Змішане навчання було визначене як таке, де частина дисциплін або ж модулів дисциплін опановуються в режимі онлайн. Присутність такої форми навчання підтвердили 51% респондентів, 49% засвідчили її відсутність у своїх ВНЗ.

Цікавою особливістю практики національної вищої школи є те, що активізація онлайн навчання у більшості державних навчальних закладів є не стільки відповіддю на вимоги часу щодо доступності освітніх послуг, а радше вимушеною реакцією на постійне недофінансування вищої освіти та її намагання знайти нетрадиційні виходи з цього скрутного положення. Здебільшого, це набуває форми 4–8 тижневих періодів «дистанційного» навчання, яке замінює стаціонарне навчання в січні-лютому кожного року. В більшості випадків реального дистанційного навчання за визнаними світовими стандартами не відбувається, натомість має місце відносно регулярна комунікація викладача та студентів засобами електронної пошти (видача викладачем завдань та одержання виконаних робіт).

За самооцінками тих ВНЗ, що визнали у себе наявність змішаного навчання, лише у 30,6% закладів змішане навчання охоплює від 50 до 100% дисциплін. Більш деталізований розподіл представлений на рис. 3.16.

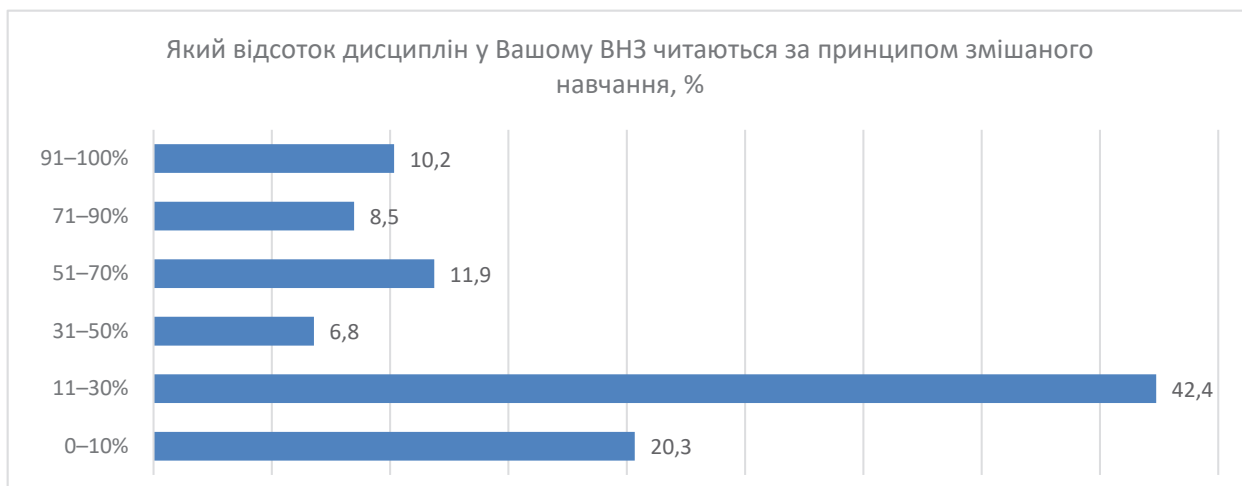

Рисунок 3.16

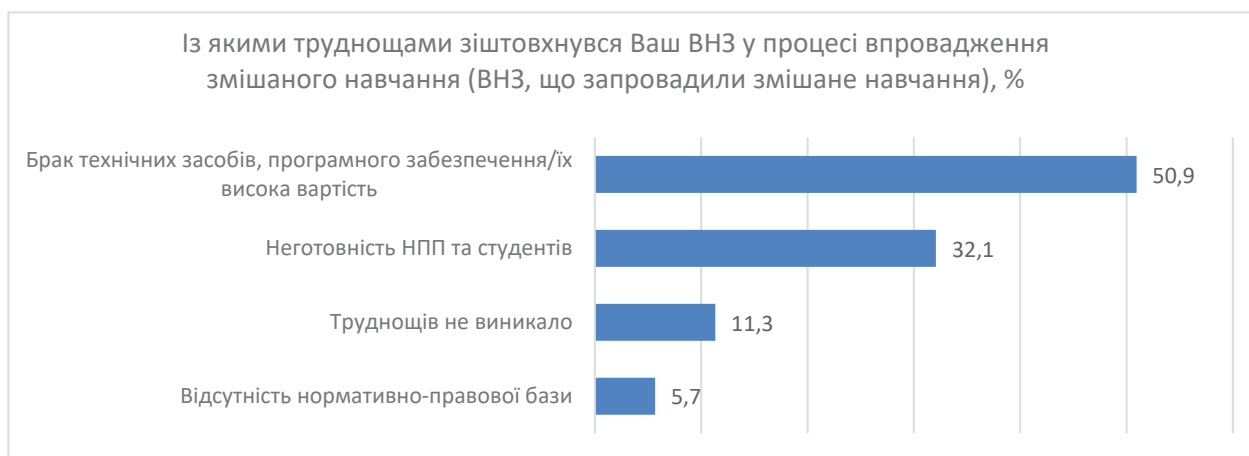

Рисунок 3.17.

Попри високий показник декларативної наявності змішаного навчання, подальша деталізація дозволяє говорити про те, що навіть серед тих, хто визнав наявність змішаної системи, лише 11,3% опитаних вважають, що реалізації цієї системи нічого не заважає. Половина навчальних

закладів (50,9%) наголошує на таких проблемах, як брак технічних засобів, програмного забезпечення, їх високу вартість, а відтак і недоступність для ВНЗ. Чималий відсоток (32,1%) засвідчують неготовність навчально-педагогічного персоналу та студентів до повноцінної реалізації процедур змішаного навчання. Частині опитаних (5,7%) в цьому контексті бракує нормативно-правової бази (див. рис. 3.17).

Наступне питання (див. рис. 3.18) адресувалося представникам ВНЗ, в яких *не було* запроваджено змішане навчання.

Рисунок 3.18.

Відповіді показали спільний для обох груп наголос на браку технічних засобів навчання, програмного забезпечення. Привертає увагу й доволі високий відсоток тих навчальних закладів, які взагалі не бачать потреби в змішаному навчанні (32,1%). Таке ігнорування важливих складових сучасних технологій навчання є ознакою надмірної консервативності частини вітчизняної академічної спільноти та відсутності у неї розуміння важливості студентоцентрованого підходу.

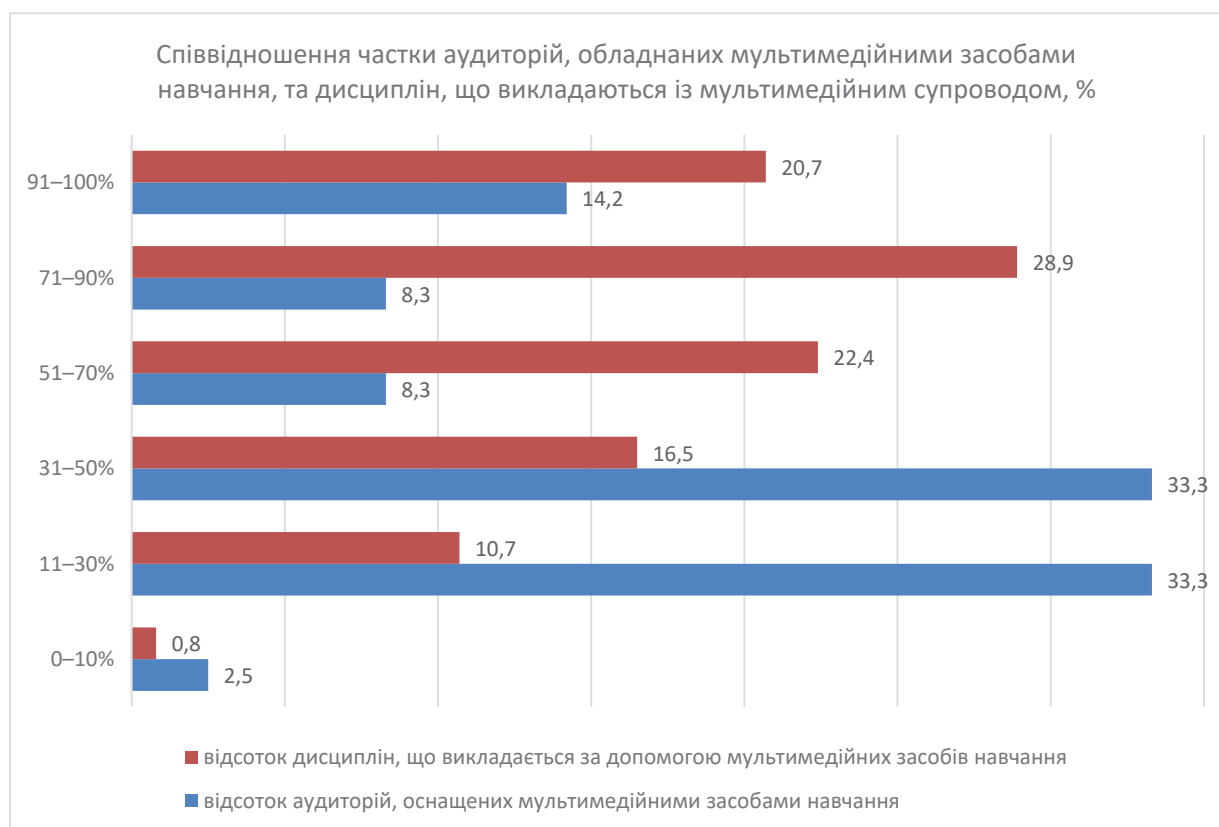

Рисунок 3.19.

В умовах традиційної концентрації уваги при моніторингу чи ліцензійно-акредитаційних процедурах на кількісних показниках певне символічне значення набув такий показник як застосування **мультимедійних засобів навчання**. Це призвело до того, що обладнання аудиторій цими засобами часто відбувається не в залежності від реальних потреб, а відповідно до можливостей того чи іншого навчального закладу. Як наслідок, можна констатувати появу ситуації, коли в одних закладах кількість мультимедійних засобів значно перевищує реальні потреби, а в інших їх не вистачає (див. рис. 3.19). Однак варто зауважити, що поширена практика їх застосування як засобу трансляції тексту лекцій не дозволяє скористатися всім сектором їх можливостей для інтенсифікації навчального інтересу.

Висновки до Блоку 3

1. Дослідження показує розуміння ВНЗ потреби в систематичному перегляді набору своїх освітніх програм. Основний акцент при цьому традиційно робиться на відкритті нових програм та поступовій частковій модифікації існуючих (часто йдеться про внесення «косметичних» змін в кількість годин та кредитів, перенос дисципліни на інший семестр тощо). Малопоширеною є практика активного закриття програм, які вичерпали свій потенціал — так, відкриття нових програм ледь не у 18 разів перевищує за кількістю їх закриття. Зазвичай вони функціонують «до останнього студента» та закривається фактично за відсутності попиту на програму.
2. Очевидним лідером серед причин відкриття нових освітніх програм виступають потреби ринку праці, які частково конкретизуються регіональною специфікою, структурними змінами в економіці України, затребуваністю нових для українського ринку фахівців. Джерелами знань про наявні потреби ринку праці респонденти визначають результати моніторингів, звернення потенційних працедавців, запити абітурієнтів. Має місце «прив'язка» відкриття спеціальності до місцевого ринку праці, що свідчить про те, що менеджмент ВНЗ переважно бачить свої заклади в ролі регіональних гравців на ринку освітніх послуг та праці, і не є активним в спробах вийти за ці межі.
3. Відповіді респондентів демонструють достатній рівень уваги до думок основних стейкхолдерів — адміністрації ВНЗ, викладачів, працедавців, студентів, власників / органів управління ВНЗ, абітурієнтів та їхніх батьків. Однак додаткове зондування показало, що в першу чергу до уваги беруться представники «внутрішньої» аудиторії (адміністрація, власники, викладачі, студенти), тоді як точка зору «зовнішньої» аудиторії (абітурієнтів, їхніх батьків та працедавців) досліджується меншою мірою.
4. При декларативно високих показниках врахування думок основних стейкхолдерів практично усі учасники процесу взаємодії в системі освіти розглядаються респондентами як носії недостовірної інформації: студенти, абітурієнти, батьки та працедавці — як некомпетентні та пасивні; викладачі — як «зацікавлена сторона», що відстоює свої власні (персональні) та корпоративні (кафедральні, факультетські) інтереси. Серед опитаних є представники ВНЗ, які взагалі не вважають за потрібне вивчати та враховувати думку студентів, абітурієнтів та їхніх батьків.
5. Дослідження продемонструвало брак в академічній спільноті комунікативних навичок та досвіду взаємодії, обмеженість фінансових і кадрових ресурсів для систематичних моніторингів, важкодоступність ключових цільових груп для проведення опитувань (передусім абітурієнтів та їхніх батьків), недостатню компетентність у розробці інструментарію для вивчення думок тощо.

6. Основним способом реагування на результати оцінювання якості освітніх програм виступає розширення переліку дисциплін вільного вибору студентів. Більше половини закладів задекларували систематичне вилучення непотрібних дисциплін та запровадження нових обов'язкових дисциплін. Ці ж заходи були визнані і як найбільш ефективні інструменти покращення освітніх програм.
7. Серед інструментів оцінювання якості окремих дисциплін домінують такі формальні методи, як перевірка якості навчально-методичного забезпечення та змісту робочих програм. Відчутно менше уваги приділяється вивченню думок студентів. Інструменти «зовнішньої» оцінки, як то зовнішнє рецензування та вивчення думок експертів і працедавців, використовуються найменше. Ці ж заходи були визнані і як найбільш ефективні інструменти удосконалення навчальних дисциплін. Така ситуація значно обмежує потенціал удосконалення змісту окремих дисциплін.
8. Практика застосування інструментарію самооцінки засвідчує, що перевага надається не найбільш ефективним засобам, а тим, які є більш доступними та легшими у реалізації, хоча мають відчутно менший аналітичний і впливовий потенціал. Крім того, акцент на внутрішньому характері опитувань, моніторингів і замірів суттєво знижує їхню прозорість, убезпечуючи від небажаного оприлюднення результатів та витоку їх за межі закладу.
9. Дослідження дало змогу отримати та порівняти характеристики «ідеального» та реального викладача. В узагальненому портреті «ідеального» викладача на перші місця виходять наявність професійного досвіду, персонального внеску в наукове знання, авторства навчальних посібників, високої виконавської культури. Водночас від реального викладача в першу чергу очікують наявності досвіду викладання, високої виконавської культури та наукового ступеня. В реальній практиці оцінки студентів відіграють значно меншу роль, ніж в ідеалі. Дедалі більшої ваги набуває фактор необхідності забезпечення викладача навантаженням, який взагалі не має стосунку до питань гарантування якості.
10. Одним з важливих індикаторів університету сучасного характеру є наявність розвинутої мережі навчальної взаємодії з допомогою дистанційних форм та інформаційно-комунікаційних технологій. В дослідженні було зроблено спробу зафіксувати це через використання моделі змішаного навчання в українських ВНЗ. Особливістю практики національної вищої школи є те, що активізація онлайн навчання у більшості державних навчальних закладів є не стільки відповіддю на вимоги часу щодо доступності освітніх послуг, а радше вимушеною реакцією на постійне недофінансування вищої освіти та її намагання знайти нетрадиційні виходи з цього скрутного положення.
11. Традиційна концентрація уваги при моніторингу чи ліцензійно-акредитаційних процедурах на кількісних показниках зумовлює певне символічне значення застосування мультимедійних засобів навчання. Це призвело до того, що обладнання аудиторій цими засобами часто відбувається не в залежності від реальних потреб, а відповідно до можливостей того чи іншого навчального закладу. Як наслідок, можна констатувати появу ситуації, коли в одних закладах кількість мультимедійних засобів значно перевищує реальні потреби, а в інших їх не вистачає.

Блок 4. Практики забезпечення якості викладання

В цьому блоці йдеться про основні інструменти оцінювання якості роботи викладацького складу, їхню ефективність та заходи заохочення й підтримки викладачів. Надані опитаними ВНЗ дані дозволять одержати картину стану підвищення кваліфікації викладацького персоналу, ступеня його наукової активності, залученості до міжнародних наукових та освітніх проектів. Окрема увага приділена протидії основним проявам академічної недоброчесності з фокусом на академічному плагіаті.

Згідно з результатами опитування, у переважній більшості — 115 ВНЗ (93,5% від загального числа закладів, що взяли участь в анкетуванні) відбувалося оцінювання якості роботи викладачів.

Рисунок 4.1.

Більшість загаданих в анкеті інструментів — оцінювання наукової активності, проведення відкритих занять, оцінювання обсягу та якості розробленого навчально-методичного забезпечення дисципліни, ректорські контрольні роботи, оцінювання позааудиторної активності — систематично застосовуються в понад 85% закладів. Однак такий важливий інструмент як опитування студентів щодо якості роботи конкретних викладачів використовується систематично лише в 57,7% університетів, несистематично — в 36,6%, а в 5,7% не здійснюється взагалі. Практики зовнішнього оцінювання (проведення підсумкового контролю іншим викладачем) є найменш

розповсюдженими: систематично використовують цей інструмент в 32,5% закладів, несистематично — в 41,5%, а не використовують — 26% (див. рис. 4.1).

Можна припустити, що вибір певних інструментів оцінювання якості викладання обумовлений їхньою ефективністю. Найбільш ефективними респонденти вважають оцінювання наукової активності, проведення підсумкового контролю іншим викладачем, проведення відкритих занять, ректорські контрольні роботи, оцінювання обсягу та якості розробленого навчально-методичного забезпечення дисципліни (див. рис. 4.2). Це зумовлює звернення переважної більшості університетів саме до цього інструментарію. Єдиним винятком є проведення підсумкового контролю іншим викладачем. Хоча цей інструмент вважають ефективним у 91,1% всіх університетів, систематично він використовується лише в третині закладів (32,5%). Звертає також на себе увагу та обставина, що оцінювання позааудиторної роботи викладачів вважають ефективним трохи більше половина закладів, але декларують використання — 87%.

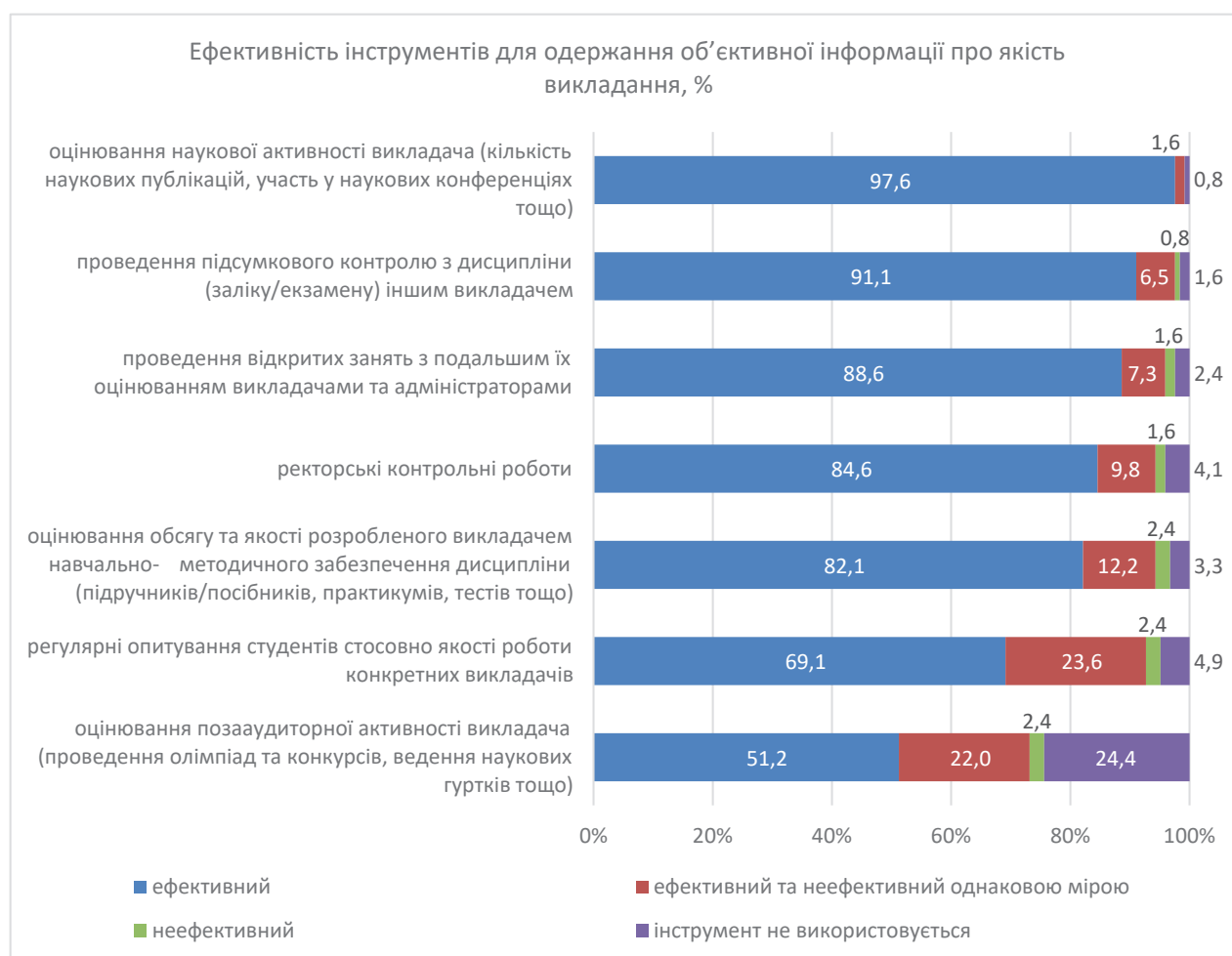

Рисунок 4.2.

Більшість вказаних інструментів покращення якості викладання в переважній частині навчальних закладів оцінюються як впливові. Найменш впливовим було визнано проведення підсумкового контролю іншим викладачем — таким його визнали лише 50,4% ВНЗ (див. рис. 4.3). У порівнянні з високим рівнем визнаної його ефективності (91,1%) це може свідчити про відсутність усвідомлення більш об'єктивного характеру зовнішнього оцінювання.

Очевидним результатом оцінювання якості викладання є запровадження комплексу заходів, здатних заохотити зусилля кращих та стимулювати до самовдосконалення тих, чий показники є далекими від бажаних. До найбільш поширених та системно застосовуваних належать фор-

I. Результати експертного опитування

мування та оприлюднення рейтингів викладачів, індивідуальні бесіди керівника з викладачем, зобов'язання викладача пройти курси підвищення кваліфікації, тренінги тощо (систематично здійснюються в більш ніж половині ВНЗ). Вельми ефективним респонденти визнають преміювання найкращих викладачів, але систематично це здійснюється лише в 43,9% закладів, і в такій самій кількості — несистематично (див. рис. 4.4).

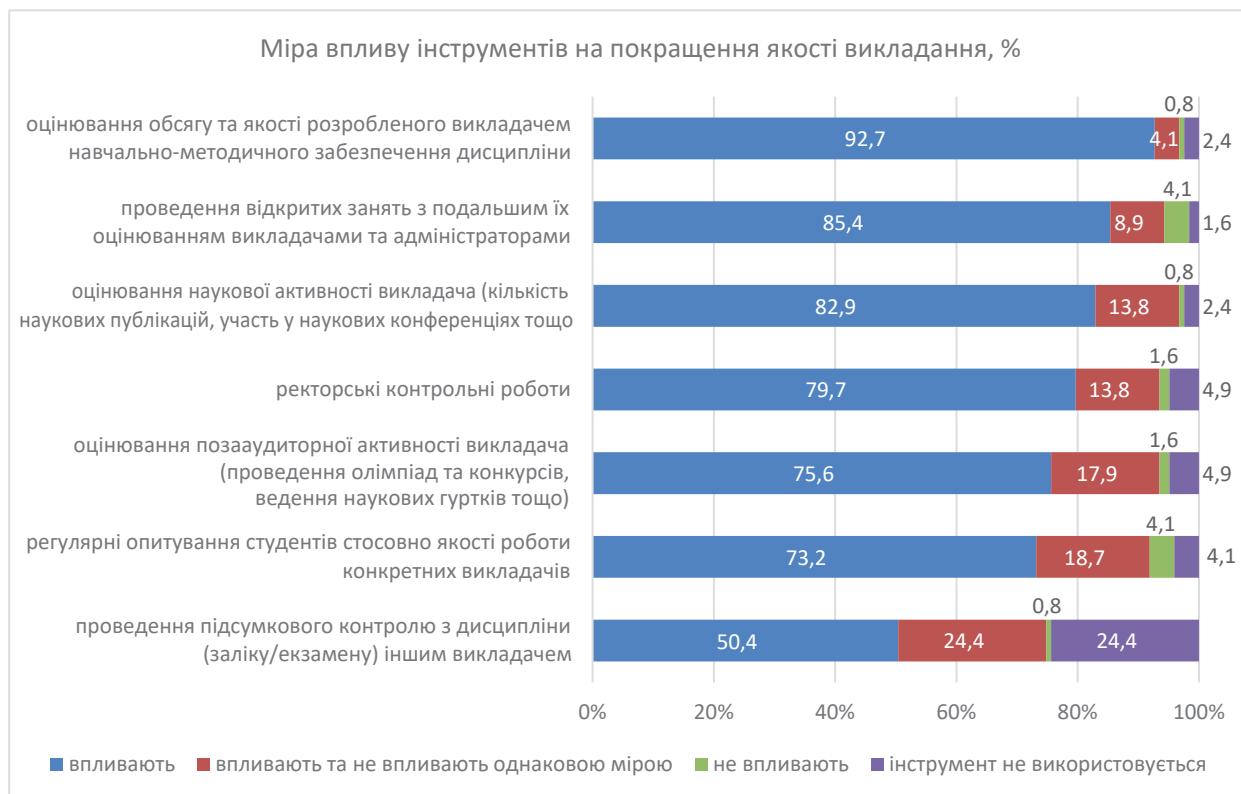

Рисунок 4.3.

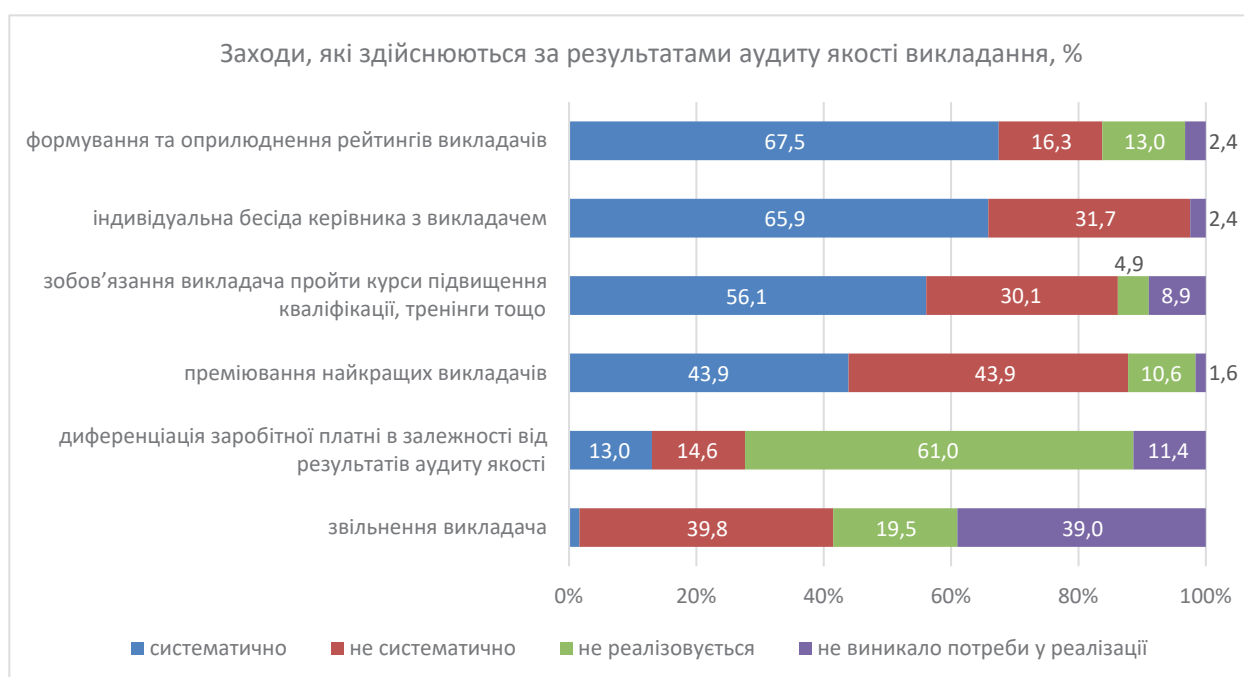

Рисунок 4.4.

Дуже симптоматичним є побоювання відійти від практики «зрівнялівки» та диференціювати заробітну плату залежно від результатів оцінки якості викладання (систематично такий захід практикується лише в 13% ВНЗ, несистематично — в 14,6%, не реалізовується взагалі — в 61%). Ще менш популярним виявилось звільнення викладачів на підставі виявленої низької якості роботи (систематично до такої практики вдаються всього 1,6% закладів, несистематично — 39,8%, а 19,5% такий захід не застосовують взагалі). Особливо вражаючим є те, що 39% університетів заявили про відсутність потреби в такому заході.

Оцінки респондентів щодо ефективності заходів, спрямованих на підвищення якості викладання, до певної міри корелюють із задекларованою систематичністю їх застосування. Найбільш ефективними в більшості навчальних закладів вважаються такі заходи, як формування та оприлюднення рейтингів викладачів, індивідуальні бесіди керівника з викладачем, зобов'язання викладача пройти курси підвищення кваліфікації, тренінги тощо (див. рис. 4.5).

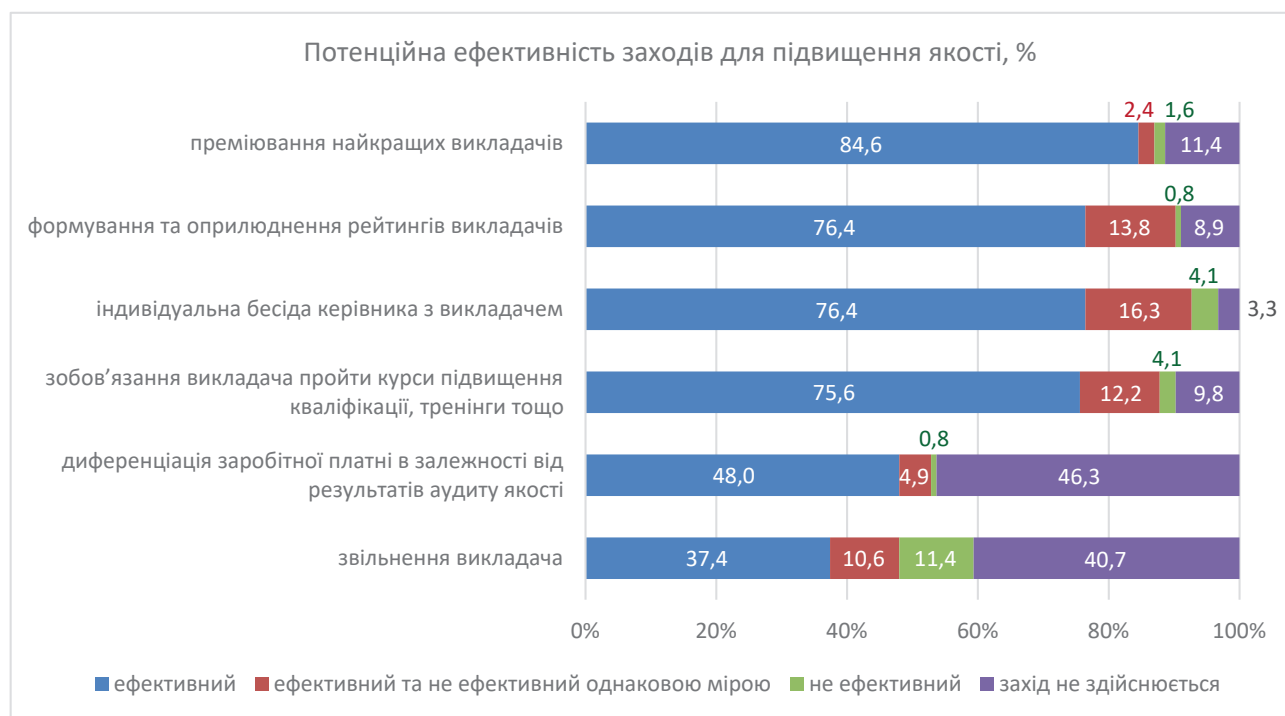

Рисунок 4.5.

Іншою є ситуація з диференціацією зарплати: при тому, що в 48% ВНЗ цю практику вважають ефективним заходом підвищення якості викладання, проте вдаються до неї лише 27,6% (13% систематично, 14,6% несистематично). Зі звільненнями викладачів ситуація є збалансованою: цей інструмент вважають ефективним у 37,4% закладів, застосовують його 41,4% (1,6% систематично, 39,8% не систематично).

Окремого аналізу заслуговує практика **підвищення кваліфікації** викладацького персоналу. Домінуючою формою (більше $\frac{3}{4}$ викладачів упродовж 2014–2017 рр.) є стажування на підприємствах, установах, організаціях. У вітчизняних реаліях це здебільшого не є скільки-небудь ефективним для збагачення професійних компетенцій, а зводиться лише до отримання формального документа про проходження стажування. Значно більш корисним є опанування різноманітних коротких сертифікатних програм, які здатні оперативно сформувати необхідні й актуальні компетенції. Однак навчання за такими програмами є менш поширеним: в більшості навчальних закладів в таких спосіб підвищували свою кваліфікацію менше 30% викладачів (див. рис. 4.6).

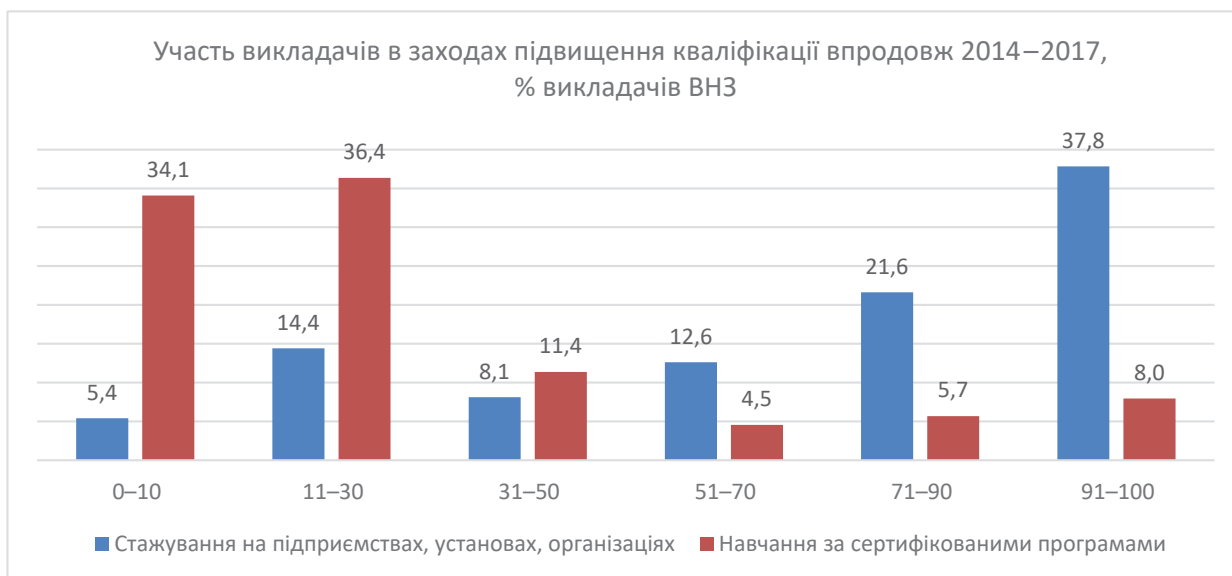

Рисунок 4.6.

Індикатором наукової активності є участь викладачів в **наукових конференціях**. Узагальнюючи результати опитування, можна констатувати, що в більшості університетів (78,5%) більше 75% викладачів брали участь у Всеукраїнських конференціях впродовж 2014–2017 років. В той же час ситуація з участю в міжнародних конференціях є абсолютно іншою: в більшості університетів (77,4%) менше половини викладачів брали участь в них упродовж того ж періоду (див. рис. 4.7).

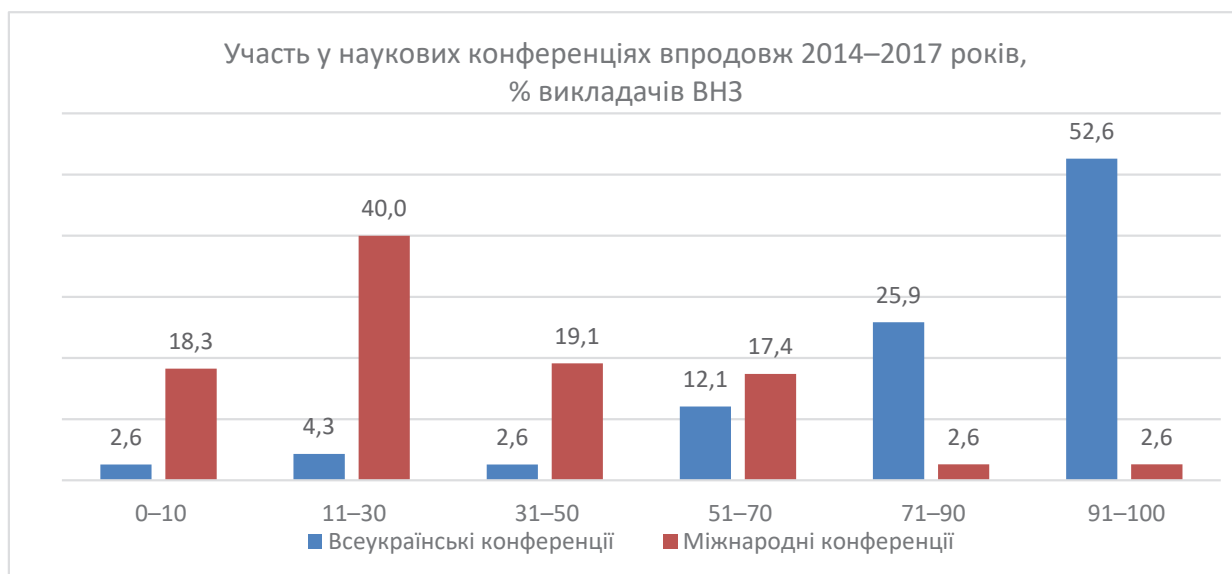

Рисунок 4.7.

В сучасних умовах важливим виміром освітньої та наукової роботи є одержання національних та міжнародних **грантів**. Як свідчать дані опитування, більшість ВНЗ (78%) були залучені чи на інституційному, чи на персональному рівнях не більше ніж до 30 грантових проектів/програм упродовж 2014–2017 років, у т.ч. у 50,4% закладів було реалізовано до 10 проектів (індивідуальних чи інституційних), у 27,6% було реалізовано від 11 до 30 проектів. Якщо зважити на кількість науково-викладацького персоналу в пересічному українському вищому навчальному закладі, то доводиться констатувати, що грантова діяльність має головним чином спорадичний, обмежений та несистемний характер.

Певним досягненням останнього часу стало створення **репозитаріїв наукових праць викладачів**. На час проведення дослідження вже в 74,4% університетів задекларували існування електронного архіву публікацій викладачів, в 23,1% велися роботи з його створення, і лише в 2,5% ВНЗ він не існував.

Підтримку наукової діяльності своїх викладачів у формі надання грантів на їхні дослідницькі проекти реалізують, за власним твердженням, лише 37,3% університетів.

Рисунок 4.8.

Заходи для заохочення наукової діяльності викладачів узагальнено (на підставі типових відповідей на відкриті питання) в таблицях 4.1 та 4.2. Серед вказаних заходів превалюють матеріальне заохочення, яке практикується в 46,3% ВНЗ, та різні форми морального заохочення, що мають місце в 39% ВНЗ. Майже в чверті українських ВНЗ використовується різні системи рейтингового оцінювання. В залежності від матеріального стану закладів ці системи є більш чи менш поширеними, та різною мірою стимулюють наукову роботу викладачів.

Таблиця 4.1

Заходи заохочення наукової діяльності викладачів	% ВНЗ ⁴
Матеріальне заохочення (преміювання, надбавка до зарплати)	46,3
Моральне заохочення (почесні грамоти, подяки)	39,0
Рейтингове оцінювання	23,6
Зменшення навчального навантаження	10,6
Подання у вищі інстанції на преміювання / відзначення викладачів	9,8
Пріоритет при укладанні контрактів / врахування в атестації	7,3
Оплата відряджень	4,1
Включення до переліку вимог до викладачів	3,3
Інформування про можливості (гранти, конференції тощо)	2,4

⁴ Оскільки в межах одного ВНЗ можуть реалізовуватися декілька заходів заохочення наукової діяльності викладачів, сума відсотків є більшою 100%.

Можливість для стажування за кордоном	1,6
Фінансування досліджень	0,8
Допомога в перекладі статей англійською мовою	0,8
Компенсація витрат публікацію статей в закордонних виданнях	0,8
Немає відповіді	16,3
Немає чіткого опису заходів	24,4

У випадку **підтримки наукової діяльності** викладачів так само можна класифікувати заходи на окремі групи (див. табл. 3.2).

Таблиця 4.2.

Заходи підтримки наукової діяльності викладачів	% ВНЗ ⁵
Матеріальне заохочення (преміювання, надбавка до зарплати)	25,2
Моральне заохочення (почесні грамоти, подяки)	15,4
Фінансування участі в наукових заходах	12,2
Інформування про наявні можливості	9,8
Забезпечення матеріально-технічними ресурсами для наукових досліджень	9,8
Внесення НДР в педнавантаження / зменшення навантаження	8,1
Сприяння в підготовці до участі в проектах	6,5
Часткова компенсація витрат на дослідження	5,7
Створення інституцій, що допомагають в подачі міжнародних заявок	4,1
Дисциплінарне заохочення / нормування, планування, включення до обов'язків	4,1
Подання у вищі інстанції на преміювання чи відзначення викладачів	3,3
Безкоштовна публікація статей / фінансування публікацій	3,3
Врахування при продовженні / підписанні контракту	2,4
Творчі відпустки	2,4
Участь в міжнародних програмах (Horizon 2020 тощо)	1,6
Допомога в перекладі англійською мовою	0,8
Немає відповіді	7,3
Немає чіткого опису заходів	31,7

В обох таблицях звертає на себе увагу вагомість позиції «Немає чіткого опису заходів». Респонденти давали абстрактні відповіді на кшталт «сприяння стажуванням та відрядженням», «підтримка публікацій статей та монографій», «сприяння участі в наукових заходах», «система заохочувальних та стимулюючих заходів». Відсутність конкретних заохочувальних заходів чи заходів щодо підтримки наукової діяльності може свідчити про відсутність зусиль закладу в цьому напрямі чи їх безсистемність.

Ухвалення Закону України «Про вищу освіту» у 2014 році надало потужного імпульсу протидії академічній недоброчесності та корупції. Це висунуло на передній план боротьбу з науковим плагіатом. За даними опитування, вже у 82,2% ВНЗ **наукові роботи викладачів проходять внутрішню перевірку на плагіат**, в 42,2% здійснюється тотальна перевірка, а в 57,8% — вибірково.

Основними інструментами перевірки робіт професорсько-викладацького складу на академічний плагіат є:

- використання програмного забезпечення;

⁵ Оскільки в межах одного ВНЗ можуть реалізовуватися декілька заходів підтримки наукової діяльності викладачів, сума відсотків є більшою 100%.

- рецензування (сліпе рецензування, рецензування експертами чи експертними радами).

Всі зазначені респондентами інструменти перевірки на плагіат представлені на рис. 4.9.

Рисунок 4.9.

Як бачимо, серед менш поширених інструментів перевірки наукових робіт на плагіат є використання онлайн-пошукових систем, використання електронного репозитарію текстів, і навіть створення спеціального сектору перевірки робіт на плагіат (лише в одному закладі).

Однак ключовим інструментом залишається програмне забезпечення. Воно використовується в 78% вишів, які проводять перевірку на плагіат, з них:

- 54% вказали назви програмного забезпечення, яке використовується;
- 4% використовують своє програмне забезпечення;
- 20% не зазначили назви програмного забезпечення, що використовується, зауваживши, що йдеться про програми вільного доступу в мережі Інтернет.

Основними зазначеними програмними засобами перевірки на плагіат є:

- plagiat.pl та StrikePlagiarism.com, отримані завдяки угоді з ТОВ «Плагіат»;
- Лінійка програм Unplag: unplag.com, Unplag (Unicheck), UNPLAG (on-line), Unicheck, Модуль Unplag для LMS MOODLE;
- Antiplagiarism.NET;
- antiplagiat.ru;
- Compare Suite;
- Double Content finder (чи DCFinder);
- Plagiarism-Detector Personal;
- Turnitin;
- Viper;
- Content-watch;

I. Результати експертного опитування

- eTXT Антиплагиат;
- Advego Plagiatius;
- Плагиата.НЕТ;
- WCopyfind.

Висновки до Блоку 4

1. В більшості навчальних закладів декларується проведення оцінювання якості роботи викладачів.
2. Основними інструментами систематичного оцінювання якості роботи викладачів виступають оцінювання наукової активності, відкритих занять, обсягу та якості розробленого навчально-методичного забезпечення дисципліни, позааудиторної активності, а також ректорські контрольні роботи. Ці ж заходи були визначені і як найбільш ефективні інструменти одержання об'єктивної інформації про якість викладання.
3. За результатами оцінювання якості викладання в більшості університетів систематично здійснюються такі заходи, як формування та оприлюднення рейтингів викладачів, індивідуальні бесіди керівника з викладачем, зобов'язання викладача пройти курси підвищення кваліфікації, тренінги. Серед них найбільш ефективними вважаються формування та оприлюднення рейтингів викладачів, індивідуальні бесіди керівника з викладачем, зобов'язання викладача пройти курси підвищення кваліфікації/тренінги, преміювання найкращих викладачів. Втім, останній захід оцінюється як ефективний, але систематично реалізовується менш ніж в половині навчальних закладів.
4. Серед форм підвищення кваліфікації викладачів домінує стажування на підприємствах, установах, організаціях, яке у вітчизняних реаліях здебільшого не є ефективним для збагачення професійних компетенцій, а зводиться лише до отримання формального документа про проходження стажування. Натомість навчання за сертифікатними програмами є менш поширеними.
5. При в цілому задовільному рівні участі викладачів у вітчизняних наукових конференціях менше половини з них були учасниками закордонних конференцій. Рівень участі науково-викладацького персоналу в грантовій діяльності як на індивідуальному, так і на інституційному рівнях дозволяє констатувати її спорадичний, обмежений та несистемний характер. Близько третини ВНЗ надають гранти на дослідницькі проекти викладачів.
6. Серед заходів із заохочення та підтримки наукової діяльності викладачів превалюють матеріальне заохочення та різні форми морального заохочення. Досить велика кількість закладів не подали переліку конкретних заходів, що може свідчити про відсутність їхніх зусиль в цьому напрямі чи їх безсистемність.
7. У понад 80% всіх навчальних закладів здійснюється внутрішня перевірка на плагіат, у т. ч. лише у 40% вона є тотальною. Основним інструментом такої перевірки є використання програмного забезпечення.

Блок 5. Практики забезпечення якості результатів навчання

У даному блоці розглядається самооцінка навчальних закладів щодо основних інструментів оцінювання якості досягнутих результатів навчання, систематичності застосування цих інструментів та їхньої ефективності. Окреслені також і основні форми реагування ВНЗ на виявлені в процесі оцінювання проблемні моменти.

Представники усіх вишів, які були об'єктами опитування, задекларували, що у них здійснюється аудит / оцінювання результатів навчання. Насправді можна вести мову лише про оцінювання, оскільки процедура зовнішнього аудиту є вкрай мало розповсюдженою у вітчизняній освітній практиці.

Згідно даних анкетування, систематично здійснюються внутрішні заміри знань (ректорська контрольна, внутрішнє тестування, внутрішнє рецензування тощо), а також зовнішні заміри знань (зовнішнє рецензування курсових / дипломних робіт, ККР тощо). Не є систематичним отримання зворотного зв'язку від випускників, а також від організацій, підприємств, на яких вони працюють. При цьому усі зазначені вище заходи й дії вважаються респондентами достатньо ефективними та впливовими.

За результатами оцінювання якості навчання найчастіше здійснювався перегляд кадрового складу, що забезпечує викладання на цій освітній програмі/спеціальності та перегляд доцільності збереження самої освітньої програми/спеціальності (див. рис. 5.1). Найменш використовуваною була заміна керівника (куратора, гаранта) програми/спеціальності. Певний подив викликають високі цифри (90%) перегляду кадрового складу (систематичного й несистематичного) попри відсутність реальної мобільності викладацького персоналу.

Рисунок 5.1.

На думку учасників анкетування найефективнішим засобом впливу на якість є перегляд кадрового складу викладачів освітньої програми/спеціальності (90,1% сумарно припадає на оцінки «дуже ефективний» та «радше ефективний»). На друге місце потрапив перегляд доцільності збереження освітньої програми (спеціальності) (62,8% — аналогічний показник). Найменш ефективною виявилася заміна керівника (куратора, гаранта) програми (спеціальності) (50,4% — аналогічний показник) (див. рис. 5.2). Останнє свідчить про те, що насправді керівник (куратор, гарант) освітньої програми так і не набув реального лідерства, а його призначення часто є актом формальним, який так і не забезпечує появи особистісного інтересу та відповідної мотивації.

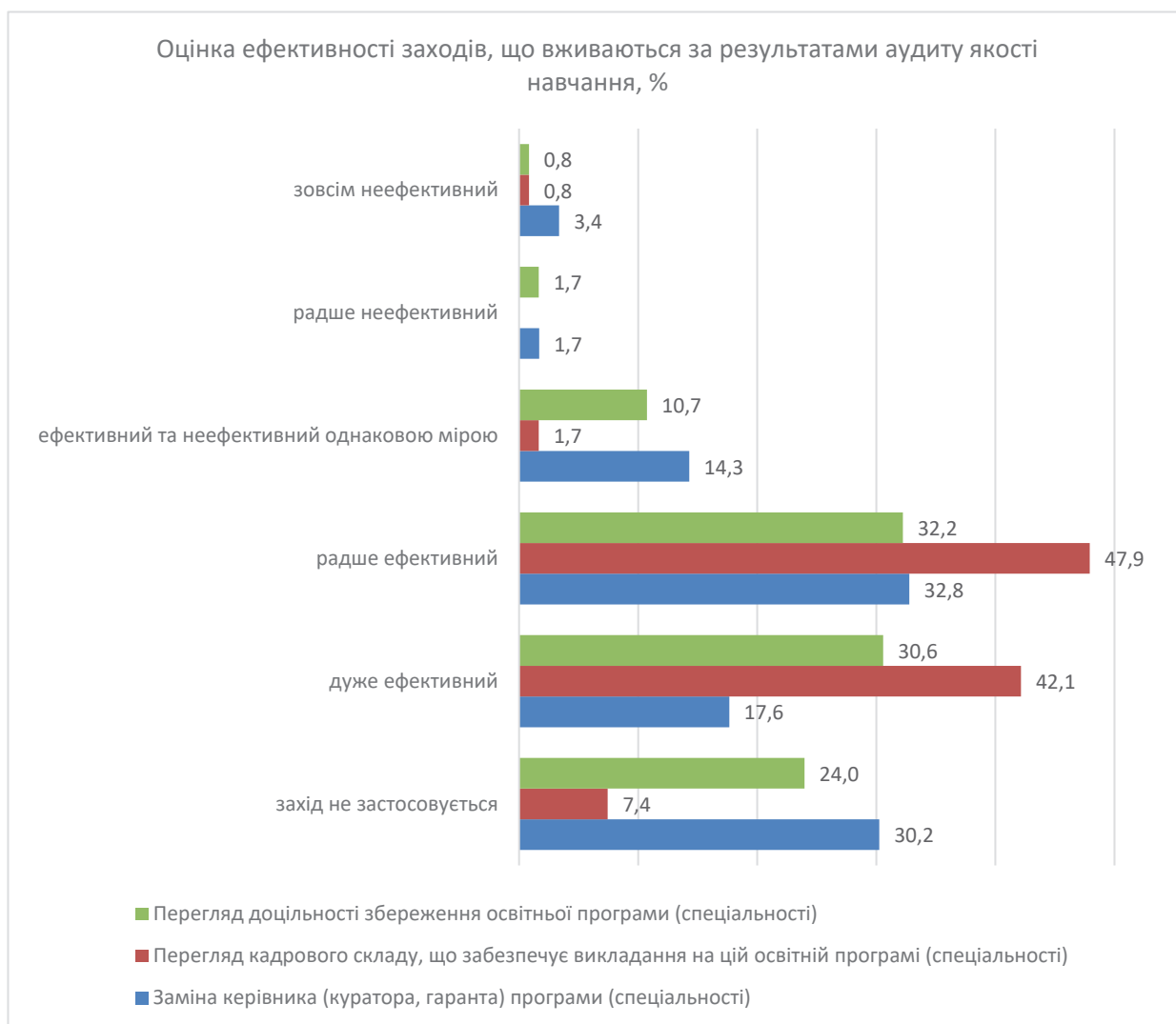

Рисунок 5.2.

Висновки до Блоку 5

1. Абсолютна більшість учасників опитування продекларували розуміння важливості результатів навчання як одного з базових елементів сучасної концепції навчання.
2. Респонденти зазначили, що вони систематично здійснюють внутрішні (ректорська контрольна, внутрішнє тестування, внутрішнє рецензування тощо) та зовнішні заміри знань (зовнішнє рецензування курсових / дипломних робіт, ККР тощо). При цьому усі зазначені вище заходи й дії вважаються респондентами достатньо ефективними та впливовими. Разом з тим ще не вдалося побудувати постійної діючої системи зворотного зв'язку від випускників, а також від організацій, підприємств, на яких вони працюють.

3. На думку учасників анкетування найдієвішим засобом впливу на якість є перегляд кадрового складу викладачів освітньої програми/спеціальності. На друге місце потрапив перегляд доцільності збереження освітньої програми (спеціальності). Найменш ефективною виявилася заміна керівника (куратора, гаранта) програми (спеціальності). Останнє свідчить про те, що насправді керівник (куратор, гарант) освітньої програми так і не набув реального лідерства, а його призначення залишається часто актом формальним, який так і не забезпечує появи особистісного інтересу та відповідної мотивації.

Блок 6. Практики забезпечення якості робіт студентів

В даному блоці увагу звернено на основні інструменти, які застосовуються ВНЗ для оцінювання якості студентських робіт, з'ясовано ефективність використання тих чи інших інструментів, виокремлено вплив студентських звернень та скарг на корекцію навчального процесу.

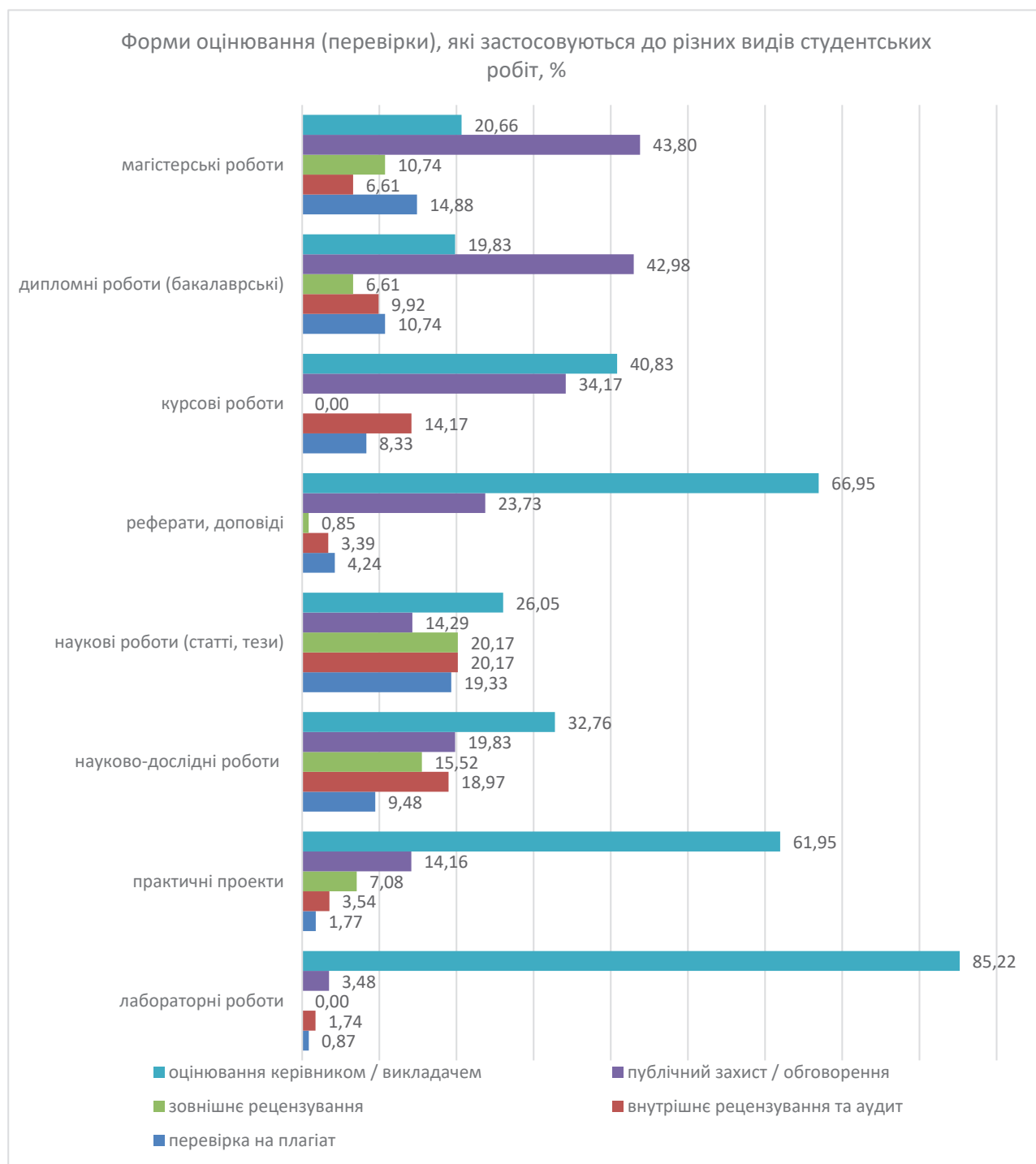

Рисунок 6.1.

Як показали результати опитування, для більшості робіт ключову роль при оцінюванні відіграє думка керівника. Виключенням є дипломні (бакалаврські та магістерські) роботи, де вирішаль-

ною є оцінка комісії, яка формується під час публічного захисту (див. рис. 6.1). Неочікувано низькою виявилася роль антиплагіатної перевірки — для більшості видів студентських робіт вона є невідчутною. Можна також констатувати, що практики зовнішнього оцінювання, які дозволяють суттєво підняти рівень об'єктивності зроблених оцінок, не є популярними в українській вищій школі.

Наступний рисунок показує, що респонденти вважають ефективними всі зазначені інструменти оцінювання студентських робіт (див. рис. 6.2). Найвищої оцінки, на їхню думку, заслуговує публічний захист робіт, що показує розуміння важливості й корисності колективного оцінювання. В той же час звертає на себе увагу майже невикористання зовнішнього рецензування на фоні загального усвідомлення його ефективності.

Рисунок 6.2.

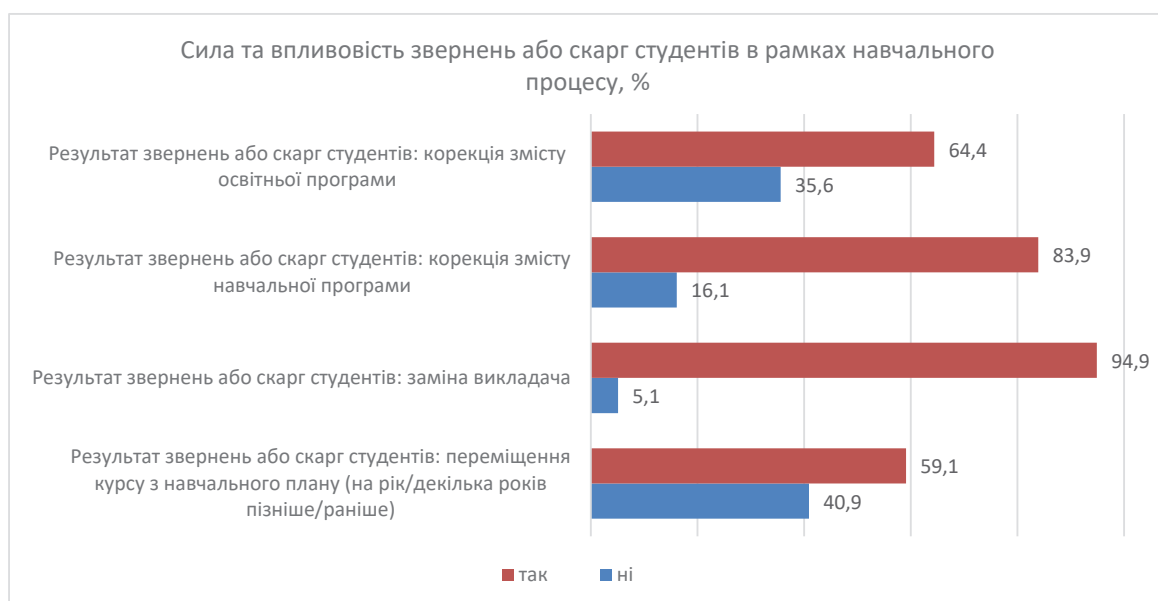

Рисунок 6.3.

Неодмінним компонентом добре налагодженого навчального процесу є присутність зворотного зв'язку від студентів у формі звернень та скарг, і оперативне реагування на нього. Дослідження

виявило, що найбільш типовою реакцією є заміна викладача, який не задовольняє очікування студентів. Також досить високий показник має вплив думок студентів на корекцію змісту навчальних дисциплін (див. рис. 6.3). Однак хотілося б зауважити, що загалом на тлі реалій організації навчального процесу така висока задекларована впливовість студентських звернень та скарг виглядає дещо неправдоподібною.

В практичній діяльності ВНЗ постійно стикаються з необхідністю визнання періодів навчання (окремих курсів), що були проведені в навчальних закладах Європейського простору вищої освіти (відповідно до Лісабонської конвенції). Цікавим є з'ясування питомої ваги закладів, які створили для цього певні сталі процедури, а не продовжують практику разових експертних висновків. За результатами дослідження наявність таких процедур задекларували вже 79% ВНЗ.

Добрим індикатором наявності у вищому навчальному закладі електронного середовища для навчання студентів є присутність систем на кшталт MOODLE. За даними опитування, у 82,1% ВНЗ подібні системи запроваджені, 13% закладів перебувають на етапі вибору.

Висновки до Блоку 6

1. До найпоширеніших форм оцінювання студентських робіт відноситься одноосібне оцінювання керівникам/викладачем. Виключенням є дипломні роботи, де вирішальною є оцінка комісії під час публічного захисту. Низькою є роль антиплагіатної перевірки; можна також констатувати, що не є популярними практики зовнішнього оцінювання, які дозволяють суттєво підняти рівень об'єктивності оцінок.
2. Добре налагоджений навчальний процес передбачає присутність зворотного зв'язку від студентів у формі звернень та скарг, і оперативне реагування на нього. Дослідження виявило, що за умови незадоволення студентів найбільш типовою реакцією є заміна викладача. Також досить високий показник має вплив думок студентів на корекцію змісту навчальних дисциплін. Однак на тлі реалій організації навчального процесу така висока задекларована впливовість студентських звернень та скарг виглядає дещо неправдоподібною.
3. У переважній більшості ВНЗ, що були учасниками моніторингу, вже створені певні сталі процедури визнання періодів навчання (окремих курсів), що були проведені в навчальних закладах Європейського простору вищої освіти (відповідно до Лісабонської конвенції).
4. Практично всі вищі навчальні заклади або вже розгорнули, або знаходяться в процесі вибору та запровадження електронного середовища для навчання студентів (систем на кшталт MOODLE).

Блок 7. Моніторинг доступу до документації щодо забезпечення системи якості освіти на веб-сторінках ВНЗ України

Цей блок є результатом аналізу публічної інформації на сайтах вищих навчальних закладів. Основна увага була звернута на наявність на веб-сайтах розділів, присвячених забезпеченню якості у закладі, інтегрального документа або комплексу документів, що регламентують діяльність із гарантування якості, відомостей про підрозділ, відповідальний за ці питання, а також результатів оцінювань. Окремо охарактеризовано повноту представлення навчальних дисциплін.

Моніторинг охопив офіційні веб-сайти всіх закладів, що брали участь в опитуванні, за виключенням одного закладу, який в анкеті не зазначив своєї назви.

Відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту» та Міністерства освіти і науки щодо оприлюднення інформації про діяльність вищих навчальних закладів серед відомостей, які підлягають обов'язковому оприлюдненню на офіційних веб-сайтах ВНЗ є інформація стосовно впровадження систем забезпечення якості освіти, а саме документи ВНЗ, пов'язані із організацією освітнього процесу, та результати щорічного оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищого навчального закладу⁶.

Окрім того, при аналізі сайтів були враховані «Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» (ESG), ухвалені в 2015 році Міністерською конференцією в Єревані. У відповідності до цього документу, ВНЗ повинні публікувати зрозумілу, точну, об'єктивну та легкодоступну інформацію про свою діяльність. Закладам рекомендовано надавати інформацію про «програми, які вони пропонують та критерії відбору на навчання; заплановані результати навчання за цими програмами; кваліфікації, які вони надають; процедури навчання, викладання та оцінювання, що використовуються; прохідні бали та навчальні можливості, доступні для студентів; а також інформацію щодо працевлаштування випускників»⁷. Виходячи з цього до переліку пунктів, що підлягали моніторингу, були включені: присутність окремого розділу «Якість освіти» чи подібного за змістом на головній веб-сторінці ВНЗ; доступність інтегрального документа (положення) щодо забезпечення якості освіти; наявність відомостей про відділ, який координує процес забезпечення якості освіти у структурі ВНЗ; представленість інформації стосовно переліку дисциплін та навчальних програм.

Аналіз показав, що більшість сайтів є перевантаженими інформацією про різноманітні події всередині ВНЗ і скоріше нагадують дошку оголошень, ніж зручне джерело потрібної інформації. Неструктурованість та неергономічність сайтів, застарілість розміщеної інформації ускладнюють пошук та доступ до необхідних відомостей, що стосуються як забезпечення освітнього процесу, так і імплементації системи гарантування якості.

Здебільшого, веб-сайти ВНЗ є інструментом для обслуговування вступних кампаній (насамперед інформування вступників на різні програми) та фіксації подій та заходів за участі керівництва закладу. Їхня роль як джерела інформації стосовно змісту навчальних курсів, засобів контролю та оцінювання якості викладання та навчання є недостатньою або формальною. Так, за результатами моніторингу окремий розділ «Якість освіти», який суттєво спрощує пошук відповідної інформації, мають лише 27 (22%) ВНЗ (див. рис. 7.1). За відсутності такого розділу інформація

⁶ Деякі питання оприлюднення інформації про діяльність вищих навчальних закладів: Наказ Міністерства освіти і науки № 166 від 19.02.2015 [Електронний ресурс]. —

Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/files/normative/2015-02-26/3595/nmo-166-1.pdf>

⁷ Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). — К.: ТОВ «ЦС», 2015. — С. 15–16.

щодо системи забезпечення якості переважно міститься у розділі «Публічна інформація» або на сторінці відповідного структурного підрозділу за його наявності.

Рисунок 7.1.

Наявність інтегрального документа щодо забезпечення якості освіти (концепція, положення тощо) зафіксовано на сайтах 81 (66%) ВНЗ (див. рис. 7.2). В низці випадків положення щодо моніторингу чи забезпечення якості є присутніми або у стратегіях розвитку ВНЗ, або у положеннях про структурні підрозділи, відповідальні за систему управління якістю.

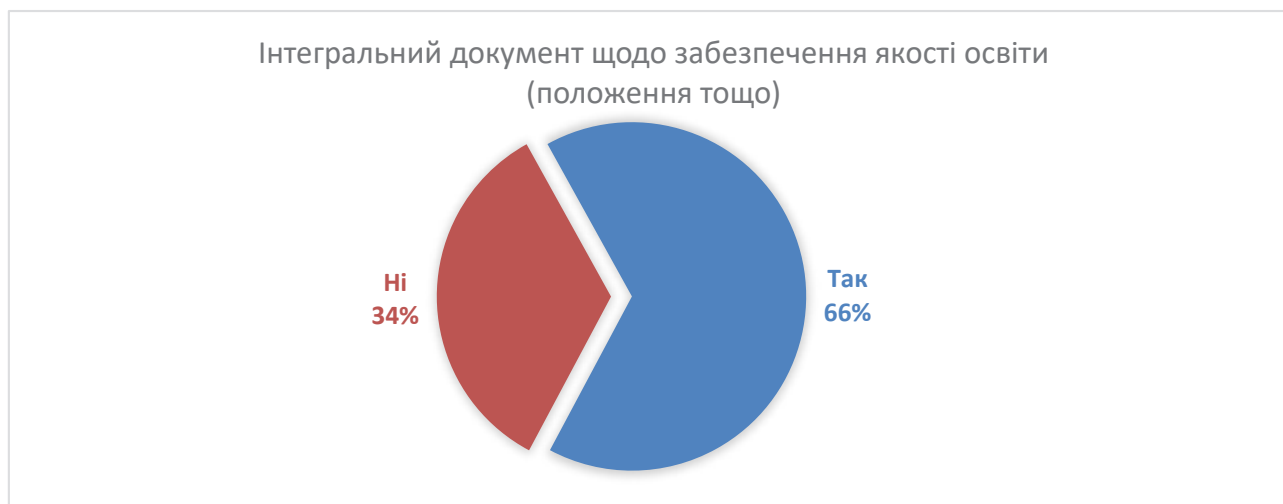

Рисунок 7.2.

Щодо інших документів, які регулюють процес забезпечення якості (положень про оцінювання науково-педагогічних і педагогічних працівників, затвердження навчальних програм, здійснення контролю за якістю викладання тощо), то вони представлені на сайтах 78 (63,4%) ВНЗ.

Серед документів, які безпосередньо стосуються впровадження та забезпечення системи якості найбільше уваги приділяється положенню про організацію освітнього процесу. У положенні зазначені напрямки та форми навчання у даному ВНЗ, детально описані основні процедури, права та обов'язки учасників освітнього процесу. Такий документ присутній на сайтах 116 (94%) ВНЗ.

Кардинально протилежною є ситуація з оцінюванням науково-педагогічних і педагогічних працівників (оцінювання викладачів студентами, самооцінка наукової, організаційної й методичної

діяльності). Відповідні рейтинги розміщені на сайтах лише 17 (14%) ВНЗ (див. рис. 7.3). Слід відзначити, що публікація положення про оцінювання викладацького складу ніяк не може замінити собою наявність на сайті ВНЗ рейтингів викладачів, зважаючи на те, що ця інформація у відповідності із Законом «Про вищу освіту» має бути представлена у публічному доступі. Якщо навіть такі рейтинги і присутні, дуже часто вони не є актуальними.

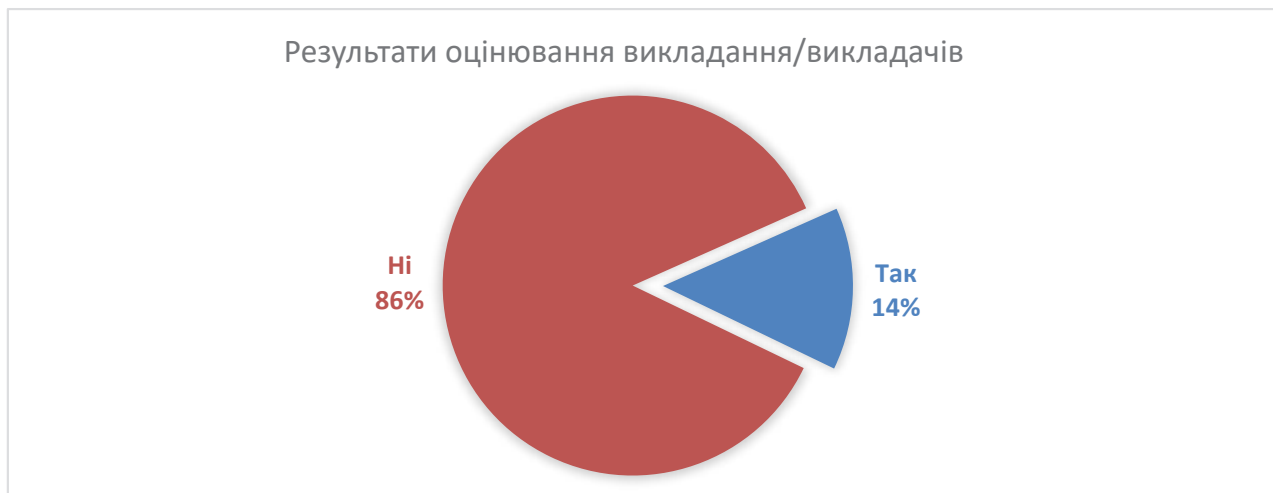

Рисунок 7.3.

З врахуванням обсягу необхідної роботи з гарантування якості дуже показовим є наявність або відсутність відповідного підрозділу у структурі управління ВНЗ. Інформацію щодо наявності такого містять 52 (42%) веб-сайти (див. рис. 7.4). У переважній більшості випадків йдеться про окреме посилання на сторінку відділу (центру, сектору, лабораторії тощо) з моніторингу якості, на якій присутня інформація про основні напрями діяльності, заплановані або реалізовані заходи, нормативні документи. У восьми випадках згадка про відповідний відділ присутня в інформації про структуру ВНЗ, але самого посилання та будь-якої іншої інформації знайти неможливо. У випадку відсутності окремого підрозділу з координації процесу забезпечення якості цю функцію зазвичай покладено на навчально-методичний відділ або на зовнішню регіональну структуру (центр) з моніторингу якості освіти (у двох ВНЗ).

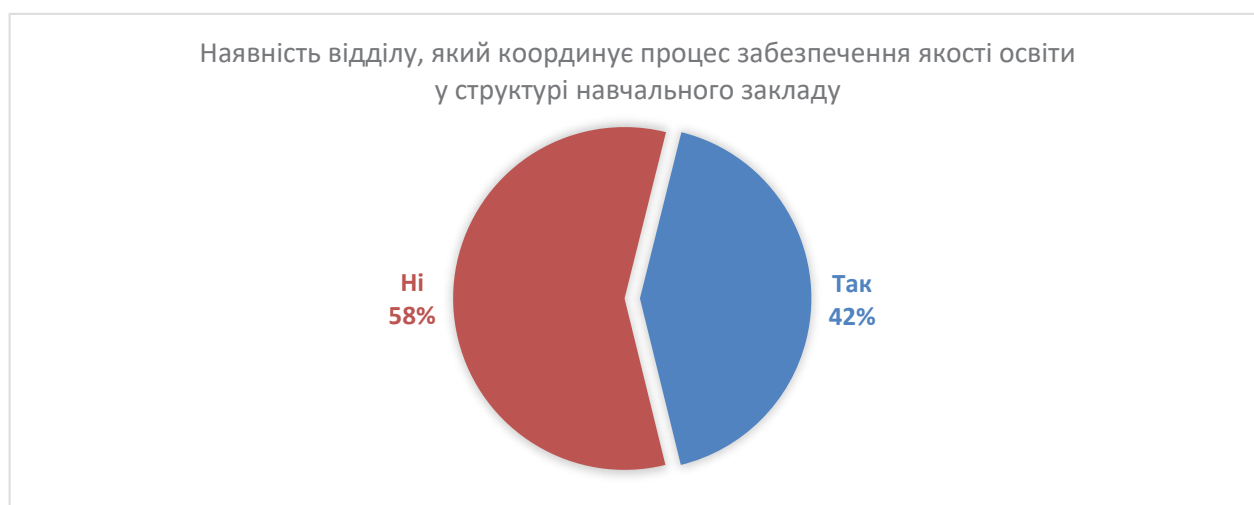

Рисунок 7.4.

Якщо співставити ці дані із відповідями на питання анкети «Чи існує у вашому ВНЗ окремий структурний підрозділ, відповідальний за управління якістю», то можна спостерігати таку ситуацію: наявність окремого підрозділу задекларувало 77 ВНЗ, а на веб-сайтах інформація про

його присутність міститься у 52 ВНЗ (див. рис. 7.5). Однак дані моніторингу сайтів співпадають з уточненими через відкриті питання даними про наявність у ВНЗ окремих структурних підрозділів (див. Блок 2).

Рисунок 7.5.

Одним з базових елементів системи забезпечення якості є поінформованість споживачів (студентів, абітурієнтів, докторантів) стосовно змісту запропонованих їм освітніх програм, їх окремих модулів та дисциплін. Мінімальний рівень такої поінформованості досягається публікацією переліку дисциплін, які входять до програми. Такі переліки представлені на 82 сайтах (67%) навчальних закладів.

Подальший аналіз засвідчив, що на більшості сайтів дисципліни представлені переважно лише своїми назвами (див. рис. 7.6), що робить неможливим ознайомлення з їх змістом, особливостями викладання та критеріями оцінювання. Ще на 32 сайтах назви курсів супроводжувалися посиланнями на захищені навчальні портали (Moodle), що передбачають наявність відповідного контенту (але перевірити це не було можливості). Скільки-небудь задовільним можна визнати лише 34 сайти, які презентували свої дисципліни описами (16 сайтів) та навчальними програмами (18 сайтів).

Рисунок 7.6.

Висновки до Блоку 7

1. Дослідження продемонструвало, що елементи системи забезпечення якості освіти на 123 проаналізованих веб-сайтах представлено або частково, або взагалі не представлено. Це свідчить про те, що ВНЗ не розглядають цю інформацію як першочергову для публічного

доступу, підходячи до її розміщення скоріше формально. Такий підхід може свідчити і про формальність впровадження самих систем забезпечення якості.

2. Взявши за основу наявність чотирьох базових позицій на сайтах ВНЗ, які були предметом аналізу (а саме: 1. наявність окремого розділу «Якість освіти» чи подібного за змістом на головній сторінці веб-сайту; 2. присутність інтегрального документу (положення) щодо забезпечення якості; 3. наявність положення про організацію освітнього процесу; 4. доступність інформації про підрозділ, який координує процес забезпечення якості у структурі ВНЗ), можна констатувати, що лише **шість** ВНЗ мають на своїх сайтах зазначену інформацію у повному обсязі.
3. Дослідження продемонструвало, що більшість веб-сайтів ВНЗ здатні забезпечити лише мінімальний рівень поінформованості (студентів, абітурієнтів, докторантів) стосовно змісту запропонованих їм освітніх програм, їх окремих модулів та дисциплін. На переважній частині веб-сайтів дисципліни представлені лише своїми назвами, що робить неможливим ознайомлення з їх змістом, особливостями викладання та критеріями оцінювання. Скільки-небудь задовільними можна визнати лише 34 сайти, які презентували свої дисципліни описами або навчальними програмами.

Загальні висновки

1. Дослідження показало, що більшість українських ВНЗ задекларували створення та функціонування внутрішніх систем забезпечення якості. Разом з тим слід визнати, що головним мотивом цього стало не внутрішнє переконання в необхідності їх існування, а зовнішні вимоги Європейського простору вищої освіти та Закону України «Про вищу освіту». Це дає підстави констатувати, що цей процес носить переважно формальний характер, а часами набуває вигляду імітації.
2. Отримані результати засвідчують, що, по-перше, далеко не всі необхідні компоненти локальних систем гарантування якості реально існують, по-друге, характер інституційного й нормативного забезпечення цих компонентів та зв'язків між ними не дає підстав вважати, що вони належним чином скоординовані та утворюють систему.
3. Можна впевнено стверджувати, що вітчизняні ВНЗ залишаються структурами, переважно замкненими на самих себе. Не зважаючи на розуміння більшістю академічної спільноти ефективності залучення до побудови систем забезпечення якості зовнішніх стейкхолдерів (роботодавців, фахівців-практиків, абітурієнтів, їхніх батьків), очевидна перевага надається внутрішнім (адміністрації, власникам, викладачам, студентам). Залишається домінуючою практика «внутрішнього» оцінювання (опитувань, моніторингу тощо), що знижує його прозорість і убезпечує від небажаного оприлюднення результатів та їх витоку за межі закладу.
4. В оцінці якості своєї роботи українські ВНЗ схильні в першу чергу порівнювати себе з іншими українськими ВНЗ. Це призводить до швидкої уніфікації освітніх програм та консервації відставання вітчизняної вищої школи від кращих світових та європейських практик.
5. Досі існує певний «нормативний фетишизм», коли розгортання тієї чи іншої діяльності тісно пов'язується з появою нових поколінь стандартів, законодавчих, інструктивних, рекомендаційних актів. Наслідком цього стає орієнтація навчальних закладів на побудову локальних систем управління якістю не в опорі на чинні документи ЄПВО чи здорові внутрішні ініціативи, а виключно на існуючі та майбутні вказівки МОН, НАЗЯВО тощо.
6. Впровадження внутрішніх систем управління якістю поволі створює навколо себе новий академічний простір. Обсяг, якість та об'єктивність інформації, яка надається потенційним клієнтам та партнерам, все більшою мірою формує імідж університету та впливає на його здатність залишатися активним гравцем на освітньому полі. Систематичні опитування студентів виховують у них звичку та здатність реально оцінювати пропоновані освітні послуги. Усвідомлення масштабів, ролі та наслідків академічної недоброчесності в українських вишах призводить до впровадження нових практик і процедур протидії їй. Результати моніторингів, соціологічних досліджень, залучення до процесів оцінки якості освіти зовнішніх експертів дозволяють групам новаторів все більш обґрунтовано відстоювати необхідність змін.

II. Рекомендації з розвитку внутрішніх систем забезпечення якості в українських ВНЗ

Ці рекомендації розроблені на підставі «Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» 2015 року (ESG 2015)⁸, Звіту з імплементації Болонського процесу 2015 року⁹, Звіту Групи високого рівня з питань модернізації вищої освіти Європейській комісії «Підвищення якості викладання та навчання у вищих навчальних закладах Європи»¹⁰, матеріалів Європейського форуму забезпечення якості (European Quality Assurance Forum, EQAF), Ініціативи ОЕСР «The Assessment of Higher Education Learning Outcomes (AHELO) Feasibility Study», стратегічної програми європейської співпраці в освіті і навчанні (Education and training 2020, ET 2020) та ін. Також були дуже корисними результати проектів, реалізованих в Україні, зокрема, проектів «Towards Trust in Quality Assurance Systems» TRUST (2011–2016 роки) та «Quality assurance system in UKRAINE: development on the base of ENQA standards and guidelines» QUAERE (2015–2018 роки).

Оскільки наш проект присвячено проблемі функціонування та розвитку саме внутрішніх систем забезпечення якості, пропонувані рекомендації звернуті до менеджменту вищих навчальних закладів, в яких мають бути розгорнуті ці системи. При цьому автори свідомі того, що повноцінна діяльність з гарантування якості в українських реаліях не може бути скільки-небудь ефективною без участі Міністерства освіти і науки, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, інших інституцій, що мають долучатися до зовнішнього забезпечення якості.

Рекомендація 1

Сформувати в академічних спільнотах ВНЗ усвідомлення того, що забезпечення якості має перетворитися на ключовий пріоритет подальшого розвитку навчальних закладів. Це повинно знайти належне відображення в місіях, статутах, стратегіях розвитку закладів, їхніх коротко- і середньотермінових планах роботи. Турбота про якість має бути інтегрована як неодмінна складова реалізації всіх освітніх, наукових, соціальних тощо функцій ВНЗ.

Рекомендація 2

Виробити в кожному ВЗО чітку, логічно пов'язану систему політик і процедур, які визначатимуть інституціональні, організаційні, кадрові складові менеджменту якості. Ця система повинна, з одного боку, ґрунтуватися на спільних підходах, вироблених в ЄПВО, враховувати вітчизняну нормативну базу, створену МОН, НАЗЯВО тощо, а з іншого — базуватися на специфічних особливостях функціонування кожного конкретного закладу та тверезому розумінні його можливостей.

⁸ Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). — К.: ТОВ “ЦС”, 2015. — 32 с.

⁹ The European Higher Education Area in 2015: Bologna Process Implementation Report [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://eacea.ec.europa.eu/sites/eacea-site/files/european_higher_education_area_bologna_process_implementation_report.pdf

¹⁰ Report to the European Commission on Improving the quality of teaching and learning in Europe's higher education institutions / High Level Group on the Modernisation of Higher Education) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/library/reports/modernisation_en.pdf

Рекомендація 3

Створити організаційну структуру, конкретну модель якої кожен заклад може обирати самостійно. Ця структура може мати вигляд або окремого органу, який централізовано відповідає за гарантування якості у закладі, або розподіленої структури з такою ж функцією, де відповідальність делегована на рівень факультетів (інститутів) чи перерозподілена між структурними підрозділами закладу. Діяльність цієї структури має бути належно забезпечена як кадрово, так і фінансово.

Рекомендація 4

Використати при побудові систем гарантування якості у закладі потенціал методології TQM (Total Quality Management), яка в найбільш концентрованому виді міститься у міжнародному стандарті ISO 9001 «Системи менеджменту якості – Вимоги». Це дозволить максимальною мірою задіяти переваги процесного підходу, який включає в себе цикл Plan–Do–Check–Act (PDCA), та мислення, заснованого на оцінці ризиків.

Рекомендація 5

Утверджувати розвиток культури якості, яка здатна стати однією з засад професійної самоорганізації академічної спільноти та ядром системи управління навчальним закладом. Її змістом є як безпосереднє управління якістю, так і постійна діяльність з її поліпшення. Органічними компонентами культури якості повинні стати процеси планування, контролю та постійного оцінювання.

Рекомендація 6

Гарантувати публічність та прозорість всіх процесів забезпечення якості, зокрема, через публікацію у відкритому доступі (на веб-сайті закладу та ін.) документів (процедур, політик, інструкцій тощо), які регламентують всі стадії та форми взаємодії із закладом студентів, викладачів, дослідників тощо. Особлива увага має бути звернута на забезпечення транспарентності вирішення кризових ситуацій у закладі.

Рекомендація 7

Забезпечити постійне одержання зворотного зв'язку як від внутрішніх, так і від зовнішніх стейкхолдерів (у т.ч. у формі періодичних опитувань, анкетувань тощо). Добитися, щоб його зміст, як одного з основних показників дієвості та ефективності системи забезпечення якості, був врахований у процесах корекції практик управління якістю та вдосконалення системи в цілому. Основною, але не єдиною цільовою аудиторією для проведення опитувань мають бути студенти як одержувачі надаваних закладом освітніх послуг.

Рекомендація 8

Використовувати якомога ширше такі інструменти зовнішнього оцінювання, як аудит, акредитацію незалежними агенціями, бенчмаркінг. Це дозволить суттєво підвищити об'єктивність оцінок, а також зробити зразками кращі світові та регіональні практики. Саме застосування цих інструментів не дасть системи і далі бути «замкненою на собі» та культивувати самозаспокоєність та ілюзії особливої специфіки.

Рекомендація 9

Покласти в основу сучасної методики підготовки принцип навчального партнерства студентів, викладачів та дослідників. Максимально скоротити ієрархічність та дистанцію у відносинах «ВНЗ – викладач – студент», зокрема, в організації навчального процесу. Будувати процес набуття компетентностей переважно в діалоговому та, за необхідності, віддаленому режимі, з використанням у навчальних цілях зовнішнього (відносно даного закладу) контенту.

Рекомендація 10

Будувати зміст та структуру освітніх програм таким чином, щоб вони дійсно відповідали окресленим результатам навчання. Здійснювати регулярний перегляд переліку діючих освітніх програм, рішуче закривати освітні програми, існування яких не підкріплене реальною потребою ринку праці та суспільства, а обумовлене «корпоративними» інтересами факультетів/кафедр/викладачів.

Рекомендація 11

Запровадити обов'язкове залучення фахівців-практиків у процеси створення нових освітніх програм, аудит і удосконалення існуючих, а також для викладання практико-орієнтованих дисциплін. Крім того, у процеси оцінювання якості освітніх програм мають бути залучені випускники цих програм та роботодавці, у яких ці випускники працюють.

Рекомендація 12

Організувати та належним чином ресурсно забезпечити систему професійного розвитку та тренінгу викладачів, орієнтовану на озброєння їх знаннями та вміннями застосовувати технології забезпечення та поліпшення якості. Зробити це обов'язковим компонентом практики підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників.

Рекомендація 13

Розробити в кожному закладі внутрішню систему матеріального заохочення зусиль кращих викладачів та стимулювання до самовдосконалення тих, чиї показники є далекими від бажаних. Активно використовувати для цього рейтинги викладачів, індикатори їхньої навчально-методичної та наукової активності.

Рекомендація 14

Озброїти викладачів навичками впевненого використання комп'ютерної техніки, сучасних онлайн-комунікативних інструментів, технологій та платформ дистанційного навчання. Допомогати оперативному опануванню ними новітніх мультимедійних засобів супроводу різних форм навчальних занять. Навчити викладачів використанню великих масивів різноманітних даних для індивідуалізації підходів та врахування очікувань і уподобань учасників навчального процесу.

Рекомендація 15

Сконструювати та забезпечити функціонування інфраструктури підтримки студентів та випускників. Вона має включати в себе широкий спектр практик, як-от підтримку навчальної та наукової роботи студентів, забезпечення розвитку їхніх творчих здібностей, створення підґрунтя для мобільності, реалізацію психологічної підтримки студентів, супровід студентів з особливими

потребами та інших специфічних категорій студентів (переселенців, сиріт тощо), а також підтримку випускників закладу. Всі ці напрями потребують розробки відповідних політик, реалізації тих чи інших специфічних для кожного напрямку комплексів заходів, в окремих випадках — створення спеціальних структурних підрозділів (психологічна служба, центр розвитку кар'єри і т.п.) та ресурсного забезпечення їхнього функціонування.

Рекомендація 16

Суттєво розширити практику забезпечення академічної доброчесності, утвердження цінностей, норм і традицій, які мають скласти її моральне ядро. Зробити обов'язковим стандартом реальне зовнішнє рецензування та антиплагіатну перевірку всіх дипломних та наукових робіт, включаючи дисертації. Запровадити практику peer review наукових статей, що подаються до публікації у фахових виданнях вищих навчальних закладів.

Рекомендації щодо міжуніверситетської кооперації

Чисельні обговорення результатів цього дослідження на різних майданчиках академічних центрів країни наприкінці 2017 — на початку 2018 року засвідчили зростаючий інтерес представників багатьох вищих навчальних закладів до створення спільного дискусійного форуму з проблем розвитку локальних систем управління якістю. Висловлені ідеї і пропозиції дозволяють сформулювати такі рекомендації:

1) Створити веб-портал для взаємного інформування та обговорення різноманітних проблем вдосконалення внутрішніх систем управління якістю. Налагодити на цьому порталі активний обмін практиками функціонування цих систем та досвідом вирішення проблем, що виникають в ході їхнього розвитку.

Як потенційні варіанти можуть бути також обговорені — «Портал забезпечення якості вищої освіти» (portal.dovira.eu), створений в рамках проекту TRUST, або веб-сайт МБФ «Міжнародний фонд досліджень освітньої політики».

2) Розпочати серію регулярних (орієнтовно один раз на квартал) експертних семінарів / круглих столів, присвячених найбільш гострим і актуальним проблемам гарантування якості у вітчизняних ВНЗ. В фокусі уваги таких заходів, за думкою учасників згаданих дискусій, мали б опинитися не лише кращі практики, а рівною мірою й аналіз досвіду невдалих експериментів та проектів, які не мали успіху.

3) З'ясувати коло потенційних учасників, претендентів на роль лідерів для створення консорціуму українських університетів, зацікавлених в об'єднанні зусиль для проведення досліджень і експериментів з побудови більш ефективних моделей управління якістю.

АНКЕТА ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВАШ ВНЗ

О1. Зазначте форму власності Вашого ВНЗ

1. Вищий навчальний заклад державної форми власності
2. Вищий навчальний заклад комунальної форми власності
3. Вищий навчальний заклад приватної форми власності

ПИТАННЯ О2 ДЛЯ ВНЗ ДЕРЖАВНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ

О2. Перелічіть, будь ласка, органи управління Вашим ВНЗ

О3. Зазначте, будь ласка, кількість викладачів, які працюють у Вашому ВНЗ (за основним місцем роботи, у т.ч. за внутрішнім суміщенням)

О4. Зазначте, будь ласка, кількість викладачів, які працюють у Вашому ВНЗ (як зовнішні сумісники чи погодинники)

О5. Зазначте, будь ласка, кількість студентів та аспірантів, які навчаються у Вашому ВНЗ (йдеться про осіб, які навчаються на програмах, ліцензованих МОН)

О6. Зазначте, будь ласка, якою є прогнозована кількість студентів та аспірантів у Вашому ВНЗ станом на 2020 рік

БЛОК 1 «НАЯВНІСТЬ ВНУТРІШНЬОЇ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ»

1.1. Чи існує у Вашому навчальному закладі внутрішня система забезпечення якості освіти?

1. Так → ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ №1.4
2. Ні

1.2. Чи існують у Вашому навчальному закладі окремі елементи внутрішньої системи забезпечення якості освіти?

1. Так → ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ №1.4
2. Ні

(ПИТАННЯ ДЛЯ ТИХ РЕСПОНДЕНТІВ, ЯКІ У ПИТАННЯХ **1.1** ТА **1.2** ВІДПОВІЛИ «НІ»)

1.3. Зазначте, будь ласка, чому у Вашому ВНЗ наразі відсутня внутрішня система забезпечення якості освіти та/чи її окремі елементи?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

ДЯКУЄМО ЗА УЧАСТЬ В ОПИТУВАННІ!

ЗАВЕРШЕННЯ ІНТЕРВ'Ю

(ПИТАННЯ ДЛЯ ТИХ РЕСПОНДЕНТІВ, ЯКІ У ПИТАННЯХ **1.1** ТА/ЧИ **1.2** ВІДПОВІЛИ «ТАК»)

1.4. Зазначте, будь ласка, які елементи внутрішньої системи забезпечення якості освіти (принципи та процедури) використовуються у Вашому ВНЗ (будь ласка, дайте одну відповідь в кожному рядку)

Елементи внутрішньої системи забезпечення якості освіти	система-тично	не система-тично	не реалі-зовується
1.4.1. забезпечення якості освітніх програм	1	2	3
1.4.2. забезпечення якості викладання та оцінювання	1	2	3
1.4.3. забезпечення якості результатів навчання	1	2	3
1.4.4. забезпечення якості робіт студентів (магістерські та бакалаврські дипломні роботи, а також будь-які інші види виконаних студентами завдань, як-от: есе, статті тощо)	1	2	3
1.4.5. інше (вказіть, що саме) _____	1	2	3

1.5. Із якими труднощами Ваш ВНЗ зіштовхнувся у процесі запровадження внутрішньої системи забезпечення якості освіти та/або її окремих елементів?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

1.6. Коли саме у Вашому ВНЗ було розпочато роботу над створенням внутрішньої системи забезпечення якості освіти? _____ РІК

1.7. Коли саме у Вашому ВНЗ була в цілому сформована та запущена внутрішня система забезпечення якості освіти? _____ РІК

1.8. Коли саме у Вашому ВНЗ з'явилися ті чи інші елементи внутрішньої системи забезпечення якості освіти? (будь ласка, впишіть роки лише для тих елементів, які впроваджені)

Елементи внутрішньої системи забезпечення якості освіти	Рік впровадження
1.8.1. забезпечення якості освітніх програм	
1.8.2. забезпечення якості викладання та оцінювання	
1.8.3. забезпечення якості результатів навчання	
1.8.4. забезпечення якості робіт студентів (магістерські та бакалаврські дипломні роботи, а також будь-які інші види виконаних студентами завдань, як-от: есе, статті тощо)	
1.8.5. інше (будь ласка, впишіть елемент внутрішньої системи забезпечення якості освіти, вказаний у питанні 1.4.5) _____	

1.9. Зазначте, будь ласка, які елементи внутрішньої системи забезпечення якості освіти реалізуються на рівні...(обведіть, будь ласка, усі необхідні відповіді у кожному рядку)

Елементи внутрішньої системи забезпечення якості освіти	ВНЗ в цілому	Окремі факультети / інститути	Окремі кафедри
1.9.1. забезпечення якості освітніх програм	1	2	3
1.9.2. забезпечення якості викладання та оцінювання	1	2	3
1.9.3. забезпечення якості результатів навчання	1	2	3
1.9.4. забезпечення якості робіт студентів (магістерські та бакалаврські дипломні роботи, а також будь-які інші види виконаних студентами завдань, як-от: есе, статті тощо)	1	2	3
1.9.5. інше (будь ласка, дайте оцінку елементові, вказаному у питанні 1.4.5) _____	1	2	3

1.10. Перелічіть, будь ласка, основні документи, якими регламентується функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти та окремих її елементів у Вашому ВНЗ (положення, накази ректора тощо).

1.10.1. Хартія доброчесності

Вкажіть, будь ласка, назву цього документу

1.10.2. Інтегральний (системний) документ ВНЗ, який описує структури системи забезпечення якості, її цілі та конкретні завдання, форми проведення контролю якості, відповідальних за цей контроль осіб, заходи що вживаються за результатами контролю тощо.

Вкажіть, будь ласка, назву цього документу

1.10.3. Документи, що описують забезпечення якості навчальних програм

Вкажіть, будь ласка, внутрішні документи Вашого ВНЗ, які описують забезпечення якості навчальних програм

1.10.4. Документи, що описують забезпечення контролю якості викладання

Вкажіть, будь ласка, внутрішні документи Вашого ВНЗ, які описують забезпечення контролю якості викладання

1.10.5. Документи, що описують забезпечення контролю якості результатів навчання

Вкажіть, будь ласка, внутрішні документи Вашого ВНЗ, які описують забезпечення контролю якості результатів навчання

1.10.6. Документи, що описують забезпечення контролю якості робіт студентів

Вкажіть, будь ласка, документи, що описують забезпечення контролю якості робіт студентів Вашого ВНЗ

1.10.7. Інші документи (зазначте, які саме)

1.11. Зазначте, будь ласка, хто у Вашому ВНЗ був ініціатором/ами створення внутрішньої системи забезпечення якості освіти та/чи окремих її елементів? Вкажіть, будь ласка, структурні підрозділи, які виступили ініціаторами, або окремих осіб, які були ініціаторами (із вказанням посад та структурних підрозділів, де працюють ці особи)

Ініціатор або працівник (посада та структурний підрозділ), або структурний підрозділ

1.12 Чи отримав Ваш ВНЗ сертифікат, що засвідчує відповідність системи управління якістю вимогам міжнародного стандарту ISO 9001:2008?

1. Так → ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ №1.15

2. Ні → ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ №1.13

1.13. Чому Ваш ВНЗ не отримав сертифікат, що засвідчує відповідність системи управління якістю вимогам міжнародного стандарту ISO 9001:2008?

1.14. Чи ведете Ви підготовчі роботи для отримання сертифікату, що засвідчує відповідність системи управління якістю вимогам міжнародного стандарту ISO 9001:2008?

1. Так

2. Ні

1.15. Чи існує у Вашому ВНЗ окремий структурний підрозділ, відповідальний за управління якістю освіти?

1. ТАК (зазначте, будь ласка, назву підрозділу та назву посади його керівника, а також вкажіть, чи це окрема посада, чи додаткова функція певного адміністратора) _____

ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ №2.1

2. НІ → ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ №1.16

1.16. Чи закріплені функції управління якістю освіти за певними структурними підрозділами Вашого ВНЗ?

1. Так (зазначте, за якими) _____

2. Ні

**БЛОК 2 «ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАКТИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ УСІХ РІВНІВ»**

2.1. Як часто здійснюється перегляд набору існуючих освітніх програм (спеціальностей) Вашого ВНЗ?
(Оберіть, будь ласка, один варіант відповіді)

1. Щороку
2. Раз на 3 роки
3. Раз на 5 років
4. Раз на 10 років
5. Раз на 15 років
6. Інше (зазначте, як часто) _____

2.2. Скажіть, будь ласка, чи відкривались у Вашому ВНЗ нові освітні програми (спеціальності) впродовж останніх 10 років?

1. Так → ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ №2.3
2. Ні → ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ №2.4

2.3. Які саме освітні програми (спеціальності) були запроваджені упродовж останніх 10 років? Вкажіть, будь ласка, чим це було обумовлено та рік їхнього запровадження

Назва програми	Чим було обумовлене її відкриття	Рік запровадження

2.4. Чи відбулось у Вашому ВНЗ закриття освітніх програм (спеціальностей) впродовж останніх 10 років?

1. Так → ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ №2.5
2. Ні → ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ №2.6

2.5. Які саме освітні програми (спеціальності) були закриті? Вкажіть, будь ласка, чим це було обумовлено та рік їхнього закриття.

Назва програми	Чим було обумовлене її закриття	Рік закриття

2.6. Як вивчалися інтереси, думки стейкхолдерів / зацікавлених сторін при перегляді набору освітніх програм (спеціальностей)? (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку)

	Не вивчалися	Вивчалися	Яким чином вивчалися думки стейкхолдерів
2.6.1. студенти	1	2	
2.6.2. абітурієнти	1	2	
2.6.3. викладачі ВНЗ	1	2	
2.6.4. адміністрація ВНЗ	1	2	
2.6.5. власники / органи управління ВНЗ	1	2	
2.6.6. батьки студентів / абітурієнтів	1	2	
2.6.7. роботодавці	1	2	

2.7. Скажіть, будь ласка, інтереси, думки яких стейкхолдерів / зацікавлених сторін були враховані при перегляді набору освітніх програм (спеціальностей)? Яким чином вони були враховані? (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку)

	Не враховані	Враховані	Яким чином була врахована думка стейкхолдерів?
2.7.1. студенти	1	2	
2.7.2. абітурієнти	1	2	
2.7.3. викладачі ВНЗ	1	2	
2.7.4. адміністрація ВНЗ	1	2	
2.7.5. власники / органи управління ВНЗ	1	2	
2.7.6. батьки студентів / абітурієнтів	1	2	
2.7.7. роботодавці	1	2	

2.8. Скажіть, будь ласка, що стало на заваді вивченню та врахуванню інтересів стейкхолдерів / зацікавлених сторін при перегляді набору освітніх програм (спеціальностей)?

	Що саме стало на заваді вивченню думки стейкхолдерів	Що саме стало на заваді врахуванню думки стейкхолдерів
2.8.1. студенти		
2.8.2. абітурієнти		
2.8.3. викладачі ВНЗ		
2.8.4. адміністрація ВНЗ		
2.8.5. власники / органи управління ВНЗ		
2.8.6. батьки студентів / абітурієнтів		
2.8.7. роботодавці		

2.9. Чи здійснюється у Вашому ВНЗ аудит / (оцінювання) якості існуючих освітніх програм?

1. Так → ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ №2.10

2. Ні → ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ №2.15

2.10. Які інструменти використовуються при здійсненні аудиту / оцінювання якості змісту існуючих освітніх програм? (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку)

Інструменти здійснення аудиту	система- тично	не систе- матично	не реалі- зовується
2.10.1. Регулярні опитування студентів стосовно якості освітніх програм в цілому	1	2	3
2.10.2. Опитування студентів щодо рівня їх задоволеності наповненням навчальних планів	1	2	3
2.10.3. Опитування роботодавців стосовно якості існуючих освітніх програм	1	2	3
2.10.4. Створення експертної панелі з професіоналів-практиків цієї сфери	1	2	3
2.10.5. Оцінювання змісту планів / програм за допомогою випускників цієї спеціальності / освітньої програми	1	2	3
2.10.6. Порівняння змісту освітніх програм з аналогічними програмами вітчизняних ВНЗ	1	2	3
2.10.7. Порівняння змісту освітніх програм з аналогічними програмами зарубіжних ВНЗ	1	2	3
2.10.8. Інше (зазначте, які саме) _____	1	2	3

2.11. Оцініть, будь ласка, ефективність кожного з нижче перерахованих інструментів для отримання інформації стосовно якості існуючих освітніх програм. Використовуйте при цьому п'ятибальну шкалу, де 1 – зовсім неефективний; 2 – радше неефективний; 3 – ефективний та неефективний однаковою мірою; 4 – радше ефективний; 5 – дуже ефективний, 6 – інструмент не застосовується (*Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку*)

2.11.1. Регулярні опитування студентів стосовно якості освітніх програм в цілому	1	2	3	4	5	6
2.11.2. Опитування студентів щодо рівня їх задоволеності наповненням навчальних планів	1	2	3	4	5	6
2.11.3. Опитування роботодавців стосовно якості існуючих освітніх програм	1	2	3	4	5	6
2.11.4. Створення експертної панелі з професіоналів-практиків цієї сфери	1	2	3	4	5	6
2.11.5. Оцінювання змісту планів / програм за допомогою випускників цієї спеціальності / освітньої програми	1	2	3	4	5	6
2.11.6. Порівняння змісту програм з аналогічними освітніми програмами вітчизняних ВНЗ	1	2	3	4	5	6
2.11.7. Порівняння змісту програм з аналогічними освітніми програмами зарубіжних ВНЗ	1	2	3	4	5	6
2.11.8. Інше (дайте оцінку тому інструменту, який Ви прописали у питанні 2.10.8) _____	1	2	3	4	5	6

2.12. Оцініть, будь ласка, як результати аудиту якості впливають на корекцію змісту освітніх програм у Вашому ВНЗ, використовуючи при цьому п'ятибальну шкалу, де 1 – зовсім не впливають, 2 – радше не впливають, 3 – впливають та не впливають однаковою мірою, 4 – радше впливають, 5 – дуже сильно впливають, 6 – аудит не здійснюється. (*Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку*)

2.12.1. Регулярні опитування студентів стосовно якості освітніх програм в цілому	1	2	3	4	5	6
2.12.2. Опитування студентів щодо рівня їх задоволеності наповненням навчальних планів	1	2	3	4	5	6
2.12.3. Опитування роботодавців стосовно якості існуючих освітніх програм	1	2	3	4	5	6
2.12.4. Створення експертної панелі з професіоналів-практиків цієї сфери	1	2	3	4	5	6
2.12.5. Оцінювання змісту планів / програм за допомогою випускників цієї спеціальності / освітньої програми	1	2	3	4	5	6
2.12.6. Порівняння змісту програм з аналогічними освітніми програмами вітчизняних ВНЗ	1	2	3	4	5	6
2.12.7. Порівняння змісту програм з аналогічними освітніми програмами зарубіжних ВНЗ	1	2	3	4	5	6
2.12.8. Інше (дайте оцінку тому інструменту, який Ви прописали у питанні 2.10.8) _____	1	2	3	4	5	6

2.13. Які заходи здійснюються у Вашому ВНЗ за результатами проведення аудиту? (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку)

Заходи за результатами аудиту	систематично	не систематично	не реалізовується	не було потреби у реалізації
2.13.1. вилучення непотрібних дисциплін	1	2	3	4
2.13.2. запровадження нових обов'язкових дисциплін	1	2	3	4
2.13.3. перенесення дисциплін на інший курс	1	2	3	4
2.13.4. розширення переліку дисциплін вільного вибору студента	1	2	3	4
2.13.5. інше (зазначте, що саме) _____	1	2	3	4

2.14. Оцініть, будь ласка, ефективність кожного з нижче перерахованих заходів, використовуючи при цьому п'ятибальну шкалу, де 1 – зовсім неефективний; 2 – радше неефективний; 3 – ефективний та неефективний однаковою мірою; 4 – радше ефективний; 5 – дуже ефективний, 6 – захід не здійснюється. (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку)

2.14.1. вилучення непотрібних дисциплін	1	2	3	4	5	6
2.14.2. запровадження нових обов'язкових дисциплін	1	2	3	4	5	6
2.14.3. перенесення дисциплін на інший курс	1	2	3	4	5	6
2.14.4. розширення переліку дисциплін вільного вибору студента	1	2	3	4	5	6
2.14.5. інше (дайте оцінку тому заходу, який Ви прописали у питанні 2.13.5) _____	1	2	3	4	5	6

2.15. Чи здійснюється у Вашому ВНЗ аудит / оцінювання якості окремих дисциплін?

1. Так → ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ №2.16 2. Ні → ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ №2.21

2.16. Які інструменти використовуються при здійсненні аудиту / (оцінюванні) якості окремих дисциплін? (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку)

Інструменти здійснення аудиту	система-тично	не систе-матично	не реалі-зовується
2.16.1 Опитування студентів стосовно якості окремих дисциплін	1	2	3
2.16.2. Опитування роботодавців стосовно якості окремих дисциплін	1	2	3
2.16.3. Оцінювання якості навчально-методичного забезпечення дисципліни	1	2	3
2.16.4. Створення експертної панелі з професіоналів-практиків цієї сфери	1	2	3
2.16.5. Внутрішнє рецензування змісту / робочої програми дисципліни	1	2	3
2.16.6. Зовнішнє рецензування змісту / робочої програми дисципліни	1	2	3
2.16.7. Інше (зазначте, які саме) _____	1	2	3

2.17. Оцініть, будь ласка, ефективність кожного з нижче перерахованих інструментів для одержання об'єктивної інформації стосовно якості окремих дисциплін, використовуючи при цьому п'ятибальну шкалу, де 1 – зовсім неефективний; 2 – радше неефективний; 3 – ефективний та неефективний однаковою мірою; 4 – радше ефективний; 5 – дуже ефективний, 6 – інструмент не використовується. (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку)

2.17.1. Регулярні опитування студентів стосовно якості окремих дисциплін	1	2	3	4	5	6
2.17.2. Опитування роботодавців стосовно якості окремих дисциплін	1	2	3	4	5	6
2.17.3. Оцінювання якості навчально-методичного забезпечення дисципліни	1	2	3	4	5	6
2.17.4. Створення експертної панелі з професіоналів-практиків цієї сфери	1	2	3	4	5	6
2.17.5. Внутрішнє рецензування змісту / робочої програми дисципліни	1	2	3	4	5	6
2.17.6. Зовнішнє рецензування змісту / робочої програми дисципліни	1	2	3	4	5	6
2.17.7. Інше (дайте оцінку тому інструменту, який Ви прописали у питанні 2.16.7) _____	1	2	3	4	5	6

2.18. Оцініть, будь ласка, як результати аудиту якості впливають на корекцію змісту освітніх програм Вашого ВНЗ, використовуючи при цьому п'ятибальну шкалу, де 1 – зовсім не впливають, 2 – радше не впливають, 3 – впливають та не впливають однаковою мірою, 4 – радше впливають, 5 – дуже сильно впливають; 6 – не здійснюється цей елемент аудиту. (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку)

2.18.1. Регулярні опитування студентів стосовно якості окремих дисциплін	1	2	3	4	5	6
2.18.2. Опитування роботодавців стосовно якості окремих дисциплін	1	2	3	4	5	6
2.18.3. Оцінювання якості навчально-методичного забезпечення дисципліни	1	2	3	4	5	6
2.18.4. Створення експертної панелі з професіоналів-практиків цієї сфери	1	2	3	4	5	6

2.18.5. Внутрішнє рецензування змісту / робочої програми дисципліни	1	2	3	4	5	6
2.18.6. Зовнішнє рецензування змісту / робочої програми дисципліни	1	2	3	4	5	6
2.18.7. Інше (дайте оцінку тому інструменту, який Ви прописали у питанні 2.16.7) _____	1	2	3	4	5	6

2.19. Які заходи здійснюються у Вашому ВНЗ за результатами проведення аудиту? (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку)

Перелік можливих заходів	систематично	не систематично	не реалізовується	не було потреби у реалізації
2.19.1. заміна викладача на іншого штатного викладача	1	2	3	4
2.19.2. залучення до викладання викладачів з інших ВНЗ	1	2	3	4
2.19.3. залучення викладачів з інших ВНЗ до розробки змісту та методичного забезпечення дисципліни	1	2	3	4
2.19.4. залучення до викладання фахівців-практиків	1	2	3	4
2.19.5. залучення фахівців-практиків до розробки змісту та методичного забезпечення дисципліни	1	2	3	4
2.19.6. вилучення дисципліни з навчального плану	1	2	3	4
2.19.7. інше (зазначте, що саме) _____	1	2	3	4

2.20. Оцініть, будь ласка, ефективність кожного з нижче перерахованих заходів, використовуючи при цьому п'ятибальну шкалу, де 1 – зовсім неефективний; 2 – радше неефективний; 3 – ефективний та не-ефективний однаковою мірою; 4 – радше ефективний; 5 – дуже ефективний, 6 – захід не здійснюється. (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку)

2.20.1. заміна викладача на іншого штатного викладача	1	2	3	4	5	6
2.20.2. залучення до викладання фахівців з інших ВНЗ	1	2	3	4	5	6
2.20.3. залучення викладачів з інших ВНЗ до розробки змісту та методичного забезпечення дисципліни	1	2	3	4	5	6
2.20.4. залучення до викладання фахівців-практиків	1	2	3	4	5	6
2.20.5. залучення фахівців-практиків до розробки змісту та методичного забезпечення дисципліни	1	2	3	4	5	6
2.20.6. вилучення дисципліни з навчального плану	1	2	3	4	5	6
2.20.7. інше (дайте оцінку тому заходу, який Ви прописали у питанні 2.19.7) _____	1	2	3	4	5	6

2.21-2.22. Оцініть, будь ласка, яким мав би бути вплив нижче перелічених факторів в ідеалі на вибір викладача для викладання конкретної дисципліни та якою є реальна ситуація у Вашому ВНЗ, використовуючи п'ятибальну шкалу, де 1 – зовсім не впливає, 2 – радше не впливає, 3 – впливає та не впливає однаковою мірою, 4 – радше впливає, 5 – дуже сильно впливає. **Проставте, будь ласка, одну оцінку в кожному рядку, використовуючи вищезгадану п'ятибальну шкалу**

Фактори, що впливають на вибір викладача	2.21. Як би це мало бути в "ідеалі"	2.22. Якою є реальна ситуація
1. Наявність досвіду викладання цієї дисципліни	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
2. Наявність наукових публікацій у галузі, дотичній до цієї дисципліни	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
3. Авторство навчального посібника (підручника) з цієї дисципліни	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
4. Необхідність забезпечення викладача педагогічним навантаженням	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
5. Результати оцінювання викладача студентами	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
6. Наявність наукового ступеня у галузі пов'язаній з цією дисципліною	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
7. Лояльність викладача до керівництва ВНЗ / структурного підрозділу ВНЗ	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
8. Відомість / авторитет викладача в науковому світі	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
9. Висока виконавська культура викладача	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
10. Інше (зазначте, що саме) _____	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5

2.23. Чи використовується принцип змішаного навчання у Вашому ВНЗ (частина дисциплін або ж модулів дисциплін вичитуються в режимі онлайн)

1. Так **ПЕРЕХІД ДО ПИТ.№2.24**

2. Ні → **ПЕРЕХІД ДО ПИТ.№2.26**

2.24. Який відсоток курсів у Вашому ВНЗ читаються за принципом змішаного навчання?

2.25. Зазначте, будь ласка, із якими труднощами зіштовхнувся Ваш ВНЗ у процесі впровадження змішаного навчання?

2.26. Скажіть, будь ласка, що стало на заваді впровадженню змішаного навчання у Вашому ВНЗ?

2.27. Зазначте, будь ласка, який відсоток дисциплін у Вашому ВНЗ викладається з використанням мультимедійних засобів навчання?

2.28. Зазначте, будь ласка, який відсоток аудиторій Вашого ВНЗ оснащений мультимедійними засобами навчання?

БЛОК 3 «ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ВИКЛАДАННЯ»

3.1. Чи здійснюється у Вашому ВНЗ аудит / оцінювання якості роботи викладачів?

1. Так → ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ №3.2 2. Ні → ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ №3.7

3.2. Які інструменти використовуються при здійсненні аудиту / оцінювання якості роботи викладачів?

(Будь ласка, оберіть одну відповідь у кожному рядку)

Інструменти аудиту	система- тично	не систе- матично	не реалі- зовується
3.2.1. регулярні опитування студентів стосовно якості роботи конкретних викладачів	1	2	3
3.2.2. проведення відкритих занять з подальшим їх оцінюванням викладачами та адміністраторами	1	2	3
3.2.3. проведення підсумкового контролю з дисципліни (заліку/екзамену) іншим викладачем	1	2	3
3.2.4. ректорські контрольні роботи	1	2	3
3.2.5. оцінювання обсягу та якості розробленого викладачем навчально-методичного забезпечення дисципліни (підручників/посібників, практикумів, тестів тощо)	1	2	3
3.2.6. оцінювання наукової активності викладача (кількість наукових публікацій, участь у наукових конференціях тощо)	1	2	3
3.2.7. оцінювання позааудиторної активності викладача (проведення олімпіад та конкурсів, ведення наукових гуртків тощо)	1	2	3
3.2.8. інше (зазначте, що саме) _____	1	2	3

3.3. Оцініть, будь ласка, ефективність кожного з нижче перерахованих інструментів для одержання об'єктивної інформації, використовуючи п'ятибальну шкалу, де 1 – зовсім неефективний, 2 – радше неефективний, 3 – ефективний та неефективний однаковою мірою, 4 – радше ефективний, 5 – цілком ефективний, 6 – інструмент не використовується. (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку)

3.3.1. регулярні опитування студентів стосовно якості роботи конкретних викладачів	1	2	3	4	5	6
3.3.2. проведення відкритих занять з подальшим їх оцінюванням викладачами та адміністраторами	1	2	3	4	5	6
3.3.3. проведення підсумкового контролю з дисципліни (заліку/екзамену) іншим викладачем	1	2	3	4	5	6
3.3.4. ректорські контрольні роботи	1	2	3	4	5	6
3.3.5. оцінювання обсягу та якості розробленого викладачем навчально-методичного забезпечення дисципліни (підручників/посібників, практикумів, тестів тощо)	1	2	3	4	5	6
3.3.6. оцінювання наукової активності викладача (кількість наукових публікацій, участь у наукових конференціях тощо)	1	2	3	4	5	6
3.3.7. оцінювання позааудиторної активності викладача (проведення олімпіад та конкурсів, ведення наукових гуртків тощо)	1	2	3	4	5	6
3.3.8. інше (дайте оцінку тому інструменту, який Ви прописали у питанні 3.2.8) _____	1	2	3	4	5	6

3.4. Оцініть, будь ласка, міру впливу перелічених нижче інструментів на покращення якості викладання, використовуючи при цьому п'ятибальну шкалу, де 1 – зовсім не впливають, 2 – радше не впливають, 3 – впливають та не впливають однаковою мірою, 4 – радше впливають, 5 – дуже сильно впливають, 6 – інструмент не використовується. (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку).

3.4.1. регулярні опитування студентів стосовно якості роботи конкретних викладачів	1	2	3	4	5	6
3.4.2. проведення відкритих занять з подальшим їх оцінюванням викладачами та адміністраторами	1	2	3	4	5	6
3.4.3. проведення підсумкового контролю з дисципліни (заліку/екзамену) іншим викладачем	1	2	3	4	5	6
3.4.4. ректорські контрольні роботи	1	2	3	4	5	6
3.4.5. оцінювання обсягу та якості розробленого викладачем навчально-методичного забезпечення дисципліни (підручників/посібників, практикумів, тестів тощо)	1	2	3	4	5	6
3.4.6. оцінювання наукової активності викладача (кількість наукових публікацій, участь у наукових конференціях тощо)	1	2	3	4	5	6
3.4.7. оцінювання позааудиторної активності викладача (проведення олімпіад та конкурсів, ведення наукових гуртків тощо)	1	2	3	4	5	6
3.4.8. інше (дайте оцінку тому інструменту, який Ви прописали у питанні 3.2.8)	1	2	3	4	5	6

3.5. Які заходи здійснюються за результатами аудиту якості викладання (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку)

Заходи	систематично	не систематично	не реалізовується	не виникло потреби у реалізації
3.5.1. індивідуальна бесіда керівника з викладачем	1	2	3	4
3.5.2. формування та оприлюднення рейтингів викладачів	1	2	3	4
3.5.3. диференціація заробітної платні в залежності від результатів аудиту якості	1	2	3	4
3.5.4. преміювання найкращих викладачів	1	2	3	4
3.5.5. зобов'язання викладача пройти курси підвищення кваліфікації, тренінги тощо	1	2	3	4
3.5.6. звільнення викладача	1	2	3	4
3.5.7. інше _____	1	2	3	4

3.6. Оцініть, будь ласка, потенційну ефективність для підвищення якості викладання кожного з нижче перерахованих заходів, використовуючи при цьому п'ятибальну шкалу, де 1- зовсім не ефективний, 2 – радше не ефективний, 3 – ефективний та не ефективний однаковою мірою, 4 – радше ефективний, 5 – цілком ефективний, 6 – захід не здійснюється (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку).

3.6.1. індивідуальна бесіда керівника з викладачем	1	2	3	4	5	6
3.6.2. формування та оприлюднення рейтингів викладачів	1	2	3	4	5	6
3.6.3. диференціація заробітної платні в залежності від результатів аудиту якості	1	2	3	4	5	6
3.6.4. преміювання найкращих викладачів	1	2	3	4	5	6
3.6.5. зобов'язання викладача пройти курси підвищення кваліфікації, тренінги тощо	1	2	3	4	5	6

3.6.6. звільнення викладача	1	2	3	4	5	6
3.6.7. інше (дайте оцінку тому заходу, який Ви прописали у питанні 3.5.7)	1	2	3	4	5	6

3.7. Який відсоток викладачів Вашого ВНЗ у встановлені законодавством терміни (Закон України «Про вищу освіту» 2014 року) брав участь у таких заходах упродовж 2014-2017 рр. ... (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку)

Заходи	%
3.7.1. Стажування на підприємствах, установах, організаціях	
3.7.2. Навчання за сертифікованими програмами	
3.7.3. Участь у всеукраїнських наукових конференціях	
3.7.4. Участь у закордонних наукових конференціях	

3.8. Зазначте, будь ласка, в цілому кількість міжнародних проектів та/або грантових програм, в яких брав участь Ваш ВНЗ, його структурні підрозділи та викладачі упродовж 2014-2017 рр.

3.9. Чи існує у Вашому ВНЗ електронний архів публікацій викладачів?

1. Так 2. Ще ні, але знаходиться в процесі розробки 3. Ні

3.10. Чи надаються Вашим ВНЗ гранти на дослідницькі проекти Ваших викладачів?

1. Так 2. Ні

3.11. Яким чином Ви заохочуєте науково-дослідницьку діяльність викладачів Вашого ВНЗ (участь у міжнародних чи українських проектах, публікації у міжнародних чи українських виданнях, участь в міжнародних чи українських конференціях тощо)?

3.12. Яким чином Ви підтримуєте науково-дослідницьку діяльність викладачів Вашого ВНЗ (участь у міжнародних та українських проектах, публікації у міжнародних чи українських виданнях, участь в міжнародних чи українських конференціях тощо)?

3.13. Чи перевіряються наукові роботи професорсько-викладацького складу Вашого ВНЗ на предмет академічного плагіату (внутрішня перевірка)?

1. Так ПЕРЕХІД ДО ПИТ. № 3.14. 2. Ні → ПЕРЕХІД ДО ПИТ. № 4.1

3.14. Які інструменти перевірки робіт професорсько-викладацького складу Вашого ВНЗ на предмет академічного плагіату (внутрішня перевірка) використовуються у Вашому ВНЗ?

3.15. Перевірка наукових робіт професорсько-викладацького складу Вашого ВНЗ на предмет академічного плагіату є:

1. Тотальною (перевірка усіх робіт)
2. Вибірковою

БЛОК 4 «ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ»

4.1. Чи здійснюється у Вашому ВНЗ аудит / оцінювання результатів навчання?

1. Так → **ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ № 4.2**2. Ні → **ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ № 5.1**

4.2. Які інструменти використовуються при здійсненні аудиту результатів навчання?

(Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку)

Основні інструменти аудиту	система-тично	не систе-матично	не реалі-зовується
4.2.1. Проведення внутрішніх замірів знань (ректорська контрольна, внутрішнє тестування, внутрішнє рецензування тощо)	1	2	3
4.2.2. Проведення зовнішніх замірів знань (зовнішнє рецензування курсових / дипломних, ККР тощо)	1	2	3
4.2.3. Одержання зворотного зв'язку від випускників	1	2	3
4.2.4. Одержання зворотного зв'язку від організацій та підприємств, на яких працюють випускники	1	2	3
4.2.5. Інше (зазначте) _____	1	2	3

4.3. Дайте оцінку ефективності кожного з вищеперерахованих інструментів аудиту для одержання об'єктивної інформації, використовуючи при цьому п'ятибальну шкалу, де 1 – зовсім неефективний; 2 – радше неефективний; 3 – як ефективний, так і неефективний; 4 – радше ефективний; 5 – дуже ефективний, 6 – інструмент не застосовується. (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку).

4.3.1. Проведення внутрішніх замірів знань (ректорська контрольна, внутрішнє тестування, внутрішнє рецензування, тощо)	1	2	3	4	5	6
4.3.2. Проведення зовнішніх замірів знань (зовнішнє рецензування курсових / дипломних, ККР тощо)	1	2	3	4	5	6
4.3.3. Одержання зворотного зв'язку від випускників	1	2	3	4	5	6
4.3.4. Одержання зворотного зв'язку від організацій та підприємств, на яких працюють випускники	1	2	3	4	5	6
4.3.5. Інше (дайте оцінку тому інструменту, який Ви вписали у питанні 4.2.5) _____	1	2	3	4	5	6

4.4. Оцініть, як результати аудиту впливають на якість навчання, використовуючи при цьому п'ятибальну шкалу, де 1 – зовсім не впливає, 2 – радше не впливає, 3 – впливає та не впливає однаковою мірою, 4 – радше впливає, 5 – дуже сильно впливає, 6 – елемент аудиту не застосовується/неможливо отримати таку інформацію. (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку)

4.4.1. Проведення внутрішніх замірів знань	1	2	3	4	5	6
4.4.2. Проведення зовнішніх замірів знань	1	2	3	4	5	6
4.4.3. Одержання зворотного зв'язку від випускників	1	2	3	4	5	6
4.4.4. Одержання зворотного зв'язку від організацій та підприємств, на яких працюють випускники за фахом або суміжною спеціальністю	1	2	3	4	5	6
4.4.5. Інше (зазначте, які саме) _____	1	2	3	4	5	6

4.5. Які заходи вживаються за результатами аудиту якості навчання? (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку)

Потенційно можливі заходи	систематично	не систематично	не реалізовується	не було потреби у реалізації
4.5.1. Перегляд доцільності збереження освітньої програми (спеціальності)	1	2	3	4
4.5.2. Перегляд кадрового складу, що забезпечує викладання на цій освітній програмі (спеціальності)	1	2	3	4
4.5.3. Заміна керівника (куратора, гаранта) програми (спеціальності)	1	2	3	4
4.5.4. Інше (зазначте, які саме) _____	1	2	3	4

4.6. Дайте оцінку потенційної ефективності кожного з вищеперерахованих заходів, використовуючи при цьому п'ятибальну шкалу, де 1 – зовсім неефективний; 2 – радше неефективний; 3 – ефективний та неефективний однаковою мірою; 4 – радше ефективний; 5 – дуже ефективний, 6 – захід не застосовується. (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку)

4.6.1. Перегляд доцільності збереження освітньої програми (спеціальності)	1	2	3	4	5	6
4.6.2. Перегляд кадрового складу, що забезпечує викладання на цій освітній програмі (спеціальності)	1	2	3	4	5	6
4.6.3. Заміна керівника (куратора, гаранта) програми (спеціальності)	1	2	3	4	5	6
4.6.4. Інше (дайте оцінку тому заходу, який Ви прописали у пункті 4.5.4) _____	1	2	3	4	5	6

БЛОК 5 «ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ РОБІТ СТУДЕНТІВ»

5.1. Зазначте, будь ласка, які форми оцінювання (перевірки) застосовуються стосовно усіх нижче перелічених видів робіт. (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку)

	перевірка на плагіат	внутрішнє рецензування та аудит	зовнішнє рецензування	публічний захист / обговорення	оцінювання керівником / викладачем	вид робіт не застосовується
5.1.1. магістерські роботи	1	2	3	4	5	6
5.1.2. дипломні роботи (бакалаврські)	1	2	3	4	5	6
5.1.3. курсові роботи	1	2	3	4	5	6
5.1.4. реферати, доповіді	1	2	3	4	5	6
5.1.5. наукові роботи (статті, тези)	1	2	3	4	5	6
5.1.6. науково-дослідні роботи	1	2	3	4	5	6
5.1.7. практичні проекти	1	2	3	4	5	6
5.1.8. лабораторні роботи	1	2	3	4	5	6

5.2. Оцініть, будь ласка, потенційну ефективність кожного з перерахованих нижче заходів, використовуючи при цьому п'ятибальну шкалу, де 1 – зовсім неефективний; 2 – радше неефективний; 3 – як ефективний, так і не ефективний; 4 – радше ефективний; 5 – дуже ефективний, 6 – захід не здійснюється. (Будь ласка, дайте одну відповідь у кожному рядку).

5.2.1. Антиплагіатна перевірка	1	2	3	4	5	6
5.2.2. Внутрішнє рецензування	1	2	3	4	5	6
5.2.3. Зовнішнє рецензування	1	2	3	4	5	6
5.2.4. Публічний захист / обговорення	1	2	3	4	5	6
5.2.5. Оцінювання керівником / викладачем	1	2	3	4	5	6

5.3. Які процедури розгляду звернень студентів існують у Вашому ВНЗ?

5.4. Які документи регламентують процедури розгляду звернень студентів у Вашому ВНЗ?

5.5. Які процедури розгляду скарг студентів існують у Вашому ВНЗ?

5.6. Які документи регламентують процедури розгляду скарг студентів у Вашому ВНЗ?

5.7. Чи може результатом звернень або скарг студентів у Вашому ВНЗ стати:

	ТАК	НІ
5.7.1. корекція змісту освітньої програми	1	2
5.7.2. корекція змісту навчальної програми	1	2
5.7.3. заміна викладача	1	2
5.7.4. переміщення курсу з навчального плану (на рік/декілька років пізніше/раніше	1	2

5.8. Чи існують у Вашому ВНЗ процедури забезпечення освітньої мобільності студентів, тобто визнання кваліфікацій вищої освіти, отриманих студентами в європейському освітньому просторі (відповідно до Лісабонської конвенції)?

1. Так → ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ № 5.9

2. Ні → ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ № 5.10

5.9. Які документи регламентують визнання кваліфікацій студентів (зарахування прослуханих курсів у ВНЗ закордоном)?

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

5.10. Які заходи для організації самостійної роботи студентів реалізуються у Вашому ВНЗ?

5.11. Чи використовується у Вашому ВНЗ електронне середовище для навчання студентів (MOODLE тощо)? (Оберіть, будь ласка, один варіант відповіді)

1. Так → **ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ № 5.12**
2. Ще ні, але знаходимось на етапі вибору системи та її впровадження → **ЗАВЕРШЕННЯ ІНТЕРВ'Ю**
3. Ні → **ЗАВЕРШЕННЯ ІНТЕРВ'Ю**

5.12. Які функції середовища MOODLE (тощо) використовуються у Вашому ВНЗ?

5.13. Чи існують у Вашому ВНЗ документи, які регламентують використання електронного середовища для навчання студентів?

1. Так → **ПЕРЕХІД ДО ПИТАННЯ №5.14**
2. Ні → **ЗАВЕРШЕННЯ ІНТЕРВ'Ю**

5.14. Які документи регламентують використання електронного середовища для навчання студентів?

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

ДЯКУЄМО ЗА УЧАСТЬ У ДОСЛІДЖЕННІ!

Групи вищих навчальних закладів за територіальним розташуванням

Столичні:

1. Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтв
2. Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
3. Київський національний університет будівництва та архітектури
4. Київський національний університет технологій та дизайну
5. Національна академія внутрішніх спра
6. Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика
7. Національний авіаційний університет
8. Національний медичний університет імені О. О. Богомольця
9. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
10. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
11. Національний університет «Кієво-Могилянська академія»
12. Національний університет біоресурсів і природокористування України
13. Приватний вищий навчальний заклад «Київський медичний університет»

В обласних центрах:

1. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
2. Вінницький кооперативний інститут
3. Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
4. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
5. Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
6. Донбаська національна академія будівництва і архітектури
7. Донецький національний університет імені Василя Стуса
8. Житомирський державний технологічний університет
9. Житомирський державний університет імені Івана Франка
10. Закарпатська академія мистецтв
11. Запорізька державна інженерна академія
12. Запорізький державний медичний університет
13. Запорізький національний технічний університет
14. Запорізький національний університет
15. Львівська національна академія мистецтв
16. Львівський державний університет фізичної культури
17. Львівський інститут економіки і туризму
18. Львівський національний аграрний університет
19. Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Ґжицького
20. Львівський національний університет імені Івана Франка
21. Львівський торговельно-економічний університет
22. Миколаївський національний аграрний університет
23. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
24. Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

25. Національна академія Національної гвардії України (МВС)
26. Національна металургійна академія України
27. Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»
28. Національний гірничий університет
29. Національний лісотехнічний університет України
30. Національний університет «Львівська Політехніка»
31. Національний університет водного господарства та природокористування
32. Національний фармацевтичний університет
33. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
34. Одеська національна академія зв'язку імені О. С. Попова
35. Одеська національна академія харчових технологій
36. Одеський державний аграрний університет
37. Одеський державний екологічний університет
38. Одеський державний університет внутрішніх справ
39. Одеський національний економічний університет
40. Одеський національний медичний університет
41. Одеський національний політехнічний університет
42. Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
43. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
44. Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського
45. Полтавська державна аграрна академія
46. Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
47. Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
48. Рівненський державний гуманітарний університет
49. Сумський державний університет
50. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
51. Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського
52. Тернопільський національний економічний університет
53. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
54. Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
55. Ужгородський торговельно-економічний інститут
56. Українська інженерно-педагогічна академія
57. Українська медична стоматологічна академія
58. Український державний університет залізничного транспорту
59. Український католицький університет
60. Університет митної справи та фінансів
61. Харківська державна академія дизайну і мистецтв
62. Харківська державна академія культури
63. Харківська медична академія післядипломної освіти
64. Харківський державний університет харчування та торгівлі
65. Харківський національний автомобільно-дорожній університет
66. Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
67. Харківський національний медичний університет
68. Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка
69. Харківський національний університет будівництва та архітектури
70. Харківський національний університет внутрішніх справ
71. Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова
72. Харківський національний університет радіоелектроніки

73. Херсонська державна морська академія
74. Херсонський державний аграрний університет
75. Херсонський державний університет
76. Херсонський національний технічний університет
77. Хмельницький національний університет
78. Центральноукраїнський національний технічний університет
79. Черкаський державний технологічний університет
80. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
81. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
82. Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка
83. Чернігівський національний технологічний університет
84. Чорноморський національний університет імені Петра Могили

В містах обласного підпорядкування та районних центрах:

1. Бердянський державний педагогічний університет
2. Бережанський агротехнічний інститут
3. Білоцерківський національний аграрний університет
4. Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
5. Горлівський інститут іноземних мов Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»
6. Донбаський державний педагогічний університет
7. Донецький національний технічний університет
8. Донецький юридичний інститут МВС України
9. Ізмаїльський державний гуманітарний університет
10. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
11. Криворізький державний педагогічний університет
12. Криворізький національний університет
13. Луганський державний медичний університет
14. Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
15. Маріупольський державний університет
16. Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
17. Мукачівський державний університет
18. Національний університет «Острозька академія»
19. Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
20. Подільський державний аграрно-технічний університет
21. Приазовський державний технічний університет
22. Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
23. Таврійський державний агротехнологічний університет
24. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
25. Уманський національний університет садівництва
26. Університет державної фіскальної служби

Групи вищих навчальних закладів за ключовою спеціалізацією

Класичні:

1. Донецький національний університет імені Василя Стуса
2. Житомирський державний університет імені Івана Франка
3. Запорізький національний університет
4. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
5. Криворізький національний університет
6. Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
7. Львівський національний університет імені Івана Франка
8. Маріупольський державний університет
9. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
10. Мукачівський державний університет
11. Національний університет «Києво-Могилянська академія»
12. Національний університет «Острозька академія»
13. Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
14. Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
15. Рівненський державний гуманітарний університет
16. Сумський державний університет
17. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
18. Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
19. Український католицький університет
20. Херсонський державний університет
21. Хмельницький національний університет
22. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
23. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
24. Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Технічні:

1. Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
2. Донбаська національна академія будівництва і архітектури
3. Донецький національний технічний університет
4. Житомирський державний технологічний університет
5. Запорізька державна інженерна академія
6. Запорізький національний технічний університет
7. Київський національний університет будівництва та архітектури
8. Національна металургійна академія України
9. Національний авіаційний університет
10. Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»
11. Національний гірничий університет
12. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
13. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

14. Національний університет «Львівська Політехніка»
15. Одеська національна академія зв'язку імені О. С. Попова
16. Одеська національна академія харчових технологій
17. Одеський національний політехнічний університет
18. Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
19. Приазовський державний технічний університет
20. Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
21. Український державний університет залізничного транспорту
22. Харківський національний автомобільно-дорожній університет
23. Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка
24. Харківський національний університет будівництва та архітектури
25. Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова
26. Харківський національний університет радіоелектроніки
27. Херсонська державна морська академія
28. Херсонський національний технічний університет
29. Центральноукраїнський національний технічний університет
30. Черкаський державний технологічний університет
31. Чернігівський національний технологічний університет

Медичні:

1. Запорізький державний медичний університет
2. Луганський державний медичний університет
3. Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького
4. Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика
5. Національний медичний університет імені О. О. Богомольця
6. Національний фармацевтичний університет
7. Одеський національний медичний університет
8. Приватний вищий навчальний заклад «Київський медичний університет»
9. Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського
10. Українська медична стоматологічна академія
11. Харківська медична академія післядипломної освіти
12. Харківський національний медичний університет

Аграрні:

1. Бережанський агротехнічний інститут
2. Білоцерківський національний аграрний університет
3. Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
4. Львівський національний аграрний університет
5. Миколаївський національний аграрний університет
6. Одеський державний аграрний університет
7. Подільський державний аграрно-технічний університет
8. Полтавська державна аграрна академія
9. Таврійський державний агротехнологічний університет
10. Уманський національний університет садівництва
11. Херсонський державний аграрний університет

Економічні:

1. Вінницький кооперативний інститут
2. Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
3. Львівський інститут економіки і туризму
4. Львівський торговельно-економічний університет

5. Одеський національний економічний університет
6. Тернопільський національний економічний університет
7. Ужгородський торговельно-економічний інститут
8. Університет митної справи та фінансів
9. Харківський державний університет харчування та торгівлі
10. Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Педагогічні:

1. Бердянський державний педагогічний університет
2. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
3. Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
4. Горлівський інститут іноземних мов Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»
5. Донбаський державний педагогічний університет
6. Ізмаїльський державний гуманітарний університет
7. Криворізький державний педагогічний університет
8. Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
9. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
10. Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського
11. Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
12. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
13. Українська інженерно-педагогічна академія
14. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
15. Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка

Екологічні:

1. Національний лісотехнічний університет України
2. Національний університет біоресурсів і природокористування України
3. Національний університет водного господарства та природокористування
4. Одеський державний екологічний університет

Мистецькі:

1. Закарпатська академія мистецтв
2. Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтв
3. Київський національний університет технологій та дизайну
4. Львівська національна академія мистецтв
5. Харківська державна академія дизайну і мистецтв
6. Харківська державна академія культури

Заклади МВС, Державної фіскальної служби, Міністерства оборони:

1. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
2. Донецький юридичний інститут МВС України
3. Національна академія внутрішніх справ
4. Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького
5. Національна академія Національної гвардії України (МВС)
6. Одеський державний університет внутрішніх справ
7. Університет державної фіскальної служби України
8. Харківський національний університет внутрішніх справ

Інші заклади:

1. Львівський державний університет фізичної культури
2. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Які документи регламентують процедури розгляду звернень студентів у Вашому ВНЗ?

№ з/п	Документи	Частота згадувань
1	Закон України «Про звернення громадян»	30
2	Положення про організацію освітнього процесу	23
3	Положення про студентське самоврядування ВНЗ	22
4	Постанова Кабінету Міністрів України від 14.04.1997 № 348 «Про затвердження інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади та місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації»	21
5	Інструкція з діловодства за зверненнями громадян до ВНЗ	16
6	Статут ВНЗ	12
7	Закон України «Про доступ до публічної інформації»	10
8	Наказ ректора з розгляду питань щодо дотримання вимог навчального процесу та правил внутрішнього розпорядку ВНЗ	8
9	Положення про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії з атестації здобувачів вищої освіти у ВНЗ; Положення про контроль рівня знань здобувачів вищої освіти у ВНЗ	8
10	Положення про поселення та проживання в гуртожитках студмістечка ВНЗ	7
11	Наказ ректора ВНЗ «Про затвердження графіку особистого прийому громадян керівниками та спеціалістами ВНЗ»	7
12	Колективний договір ВНЗ	7
13	Положення про стипендіальну комісію ВНЗ	6
14	Типові посадові інструкції викладацького складу ВНЗ	5
15	Положення про порядок надання скарг та пропозицій в ВНЗ	4
16	Положення про Вчену Раду та Ректорат ВНЗ	4
17	Інструкції по роботі із запитами	3
18	Протокольні рішення Вченої Ради ВНЗ	3
19	Положення про первинну організацію профспілки студентів, аспірантів та докторантів ВНЗ	3
20	Положення про проведення виховної роботи у ВНЗ	3
21	Закон України «Про захист персональних даних»	3
22	Положення про апеляційну комісію	3
23	Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення в університеті	2
24	Дисциплінарний статут Збройних сил України	1
25	Положення про функціонування «скриньок довіри»	1
26	Наказ ректора ВНЗ «Про запобігання проявам корупції та хабарництва»	1
27	Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату	1
28	Положення ВНЗ про деканат	1
29	Кодекс академічної доброчесності та корпоративної культури ВНЗ	1
30	Накази про заліково-екзаменаційну сесію	1
31	Положення про вивчення задоволеності споживачів та інших зацікавлених сторін	1
32	Положення про проведення претензійно-позовної роботи у ВНЗ	1
33	Положення про участь здобувачів вищої освіти у процедурах забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти у...	1

**Які документи регламентують визнання кваліфікацій студентів
(зарахування прослуханих курсів у ВНЗ за кордоном)?**

№ з/п	Документи	Частота згадувань
1	Положення «Про порядок реалізації права на академічну мобільність» (затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 12.08.2015р. № 579); Положення ВНЗ «Про порядок реалізації права на академічну мобільність»	53
2	Положення про організацію освітнього процесу у ВНЗ	22
3	Двосторонні угоди про співпрацю між ВНЗ в Україні та за кордоном та їхні додатки	19
4	Академічна довідка (Transcript of Records) на основі Європейської кредитно-трансферної та накопичувальної системи (ECTS)	10
5	Накази ректора ВНЗ	10
6	Положення ВНЗ про порядок перезарахування навчальних дисциплін та визначення академічної різниці	10
7	Угода про проведення практики (Training Agreement)	7
8	Додаток до диплома про вищу освіту (Diploma supplement)	7
9	Положення про порядок переведення, відрахування, переривання навчання та поновлення студентів ВНЗ; тимчасове положення про індивідуальний навчальний план студента	7
10	Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні; Лісабон, 11 квітня 1997 р.; Закон України «Про ратифікацію Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні» від 3 грудня 1999 року № 1273-XIV	6
11	Положення ВНЗ про порядок визнання документів про освіту, здобутих в іноземних навчальних закладах	6
12	Закон України «Про вищу освіту» (Статті 17 (ч. 1), 46, 64)	5
13	Міжнародна програма «Подвійні дипломи»; Положення про процедуру та підстави видачі дипломів ВНЗ, спільних та подвійних дипломів	4
14	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність» від 12 серпня 2015 року № 579	3
15	Learning Agreement з переліком дисциплін, які будуть вивчатися, та кількістю кредитів (підписується до початку періоду академічної мобільності для кожного студента окремо)	3
16	Наказ МОН України «Деякі питання визнання в Україні іноземних документів про освіту» від 27 травня 2015 року № 614/27059	3
17	Положення про Програму обміну студентами на навчання на підставі двосторонніх міжнародних угод	2
18	Положення ВНЗ про комісію з атестації студентів	2
19	Статут університету, програма його розвитку	2
20	Тимчасове положення про організацію освітнього процесу у ВНЗ	2
21	Правила прийому абітурієнтів до ВНЗ	2
22	Положення про визнання іноземних дипломів у ВНЗ	2

23	Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у ВНЗ	1
24	Протоколи відповідних екзаменаційних комісій	1
25	Міжінституційна угода в рамках програми Еразмус+	1
26	Включення ВНЗ до бази даних Anabіc (статус Н+)	1
27	Інтегровані освітньо-професійні програми та навчальні плани на конкретних спеціальностях ВНЗ	1
28	Положення щодо замовлення, виготовлення, видачі, обліку, зберігання та утилізації документів про вищу освіту у ВНЗ	1
29	Порядок проходження атестації для визнання здобутих кваліфікацій, результатів навчання та періодів навчання в системі вищої освіти, здобутих на тимчасово окупованій території України після 20 лютого 2014 р.	1
30	Положення ВНЗ про включене навчання студентів за програмами ЄС у закордонних вищих навчальних закладах.	1

Які заходи для організації самостійної роботи студентів реалізуються у Вашому ВНЗ?

№ з/п	Заходи	Кількість згадувань
1	Використання елементів дистанційного навчання на платформі MOODLE або на іншій платформі; наповнення електронного репозитарію університету, активне запровадження інформаційних та інших технологій у навчальний процес	31
2	Надання планових індивідуальних і групових консультацій викладачами, а також — проведення настановних конференцій	28
3	Залучення самостійних розробок студентів до науково-дослідної роботи викладачів, до виконання реальної проектної роботи, застосування бізнес-симуляторів тощо	23
4	Створення належних умов для самостійної роботи в бібліотеках, навчальних кабінетах, лабораторіях, комп'ютерних класах тощо	22
5	Систематичний контроль за виконанням завдань, рекомендованих для самостійного опрацювання студентами; поточне та підсумкове оцінювання самостійних робіт	22
6	Забезпечення фаховою, навчально-методичною літературою; методичними рекомендаціями, навчально-методичними комплексами, робочими і навчальними програмами навчальних курсів тощо	17
7	Наявність електронної бібліотеки в локальній мережі університету	12
8	Розвиток доступу до мережі Інтернет в бібліотеках, навчальних кабінетах, лабораторіях, комп'ютерних класах, гуртожитках тощо	10
9	Організація гуртків, проблемних груп, круглих столів, конференцій з актуальних фахових питань	10
10	Створення належних умов для виконання самостійної роботи в гуртожитках	9
11	Відведення в навчальних програмах достатньої кількості годин для самостійної роботи студентів; зменшення кількості аудиторних занять на користь самостійної роботи студентів	7
12	Проведення семінарів, колоквиумів, World cafe та інших інтерактивних форм занять за темами самостійної роботи	6
13	Розроблення і запровадження Положення про організацію самостійної роботи студентів ВНЗ	5
14	Наповненість бібліотеки ВНЗ сучасною науковою літературою	4
15	Організація тижнів самостійної підготовки, що є вільними від аудиторних занять	4
16	Включення оцінок за виконання самостійних робіт у системи оцінювання навчальних курсів	3
17	Моніторинг розвитку навичок самостійної роботи студентів; аналіз ефективності самостійної роботи студентів із внесенням коректив	3
18	Створення належних умов для відпочинку, що сприятиме підвищенню продуктивності самостійної роботи	2
19	Сприяти тому, щоб більш досвідчені студенти допомагали менш досвідченим у виконанні самостійної роботи	1
20	Запровадження персональних навчальних систем для управління самостійною роботою студентів	1

Які функції середовища MOODLE (тощо) використовуються у Вашому ВНЗ?

№ з/п	Функції	Частота згадувань
1	Організаційна і управлінська функція — є середовищем, де відбувається інтеракція викладачів і студентів, де реалізовується навчальний процес у його багатьох вимірах, де відбувається дистанційне навчання	67
2	Функція розміщення та збереження матеріалів електронних навчальних курсів, комплексів навчально-методичного забезпечення, електронних підручників	48
3	Функція Форуму для дискусій і обміну думками	14
4	Навчальна функція для організації самостійної роботи студентів	10
5	Середовище для проведення онлайн-опитувань	7
6	Система «Контингент» — єдиний облік відомостей про успішність студента, складені ним іспити та прослухані курси	3
7	Функція електронної бібліотеки	1
8	Середовище для навчання науково-викладацького складу ВНЗ	1

**Які документи регламентують використання електронного середовища
для навчання студентів?**

№ з/п	Документи	Кількість згадувань
1	Положення про використання технології дистанційного навчання; Положення про організацію та проведення дистанційного навчання; Положення про дистанційне навчання; Положення про електронні освітні ресурси / електронні курси тощо	71
2	Наказ ректора про використання інформаційних систем та технологій для забезпечення науково-освітнього процесу ВНЗ; ухвали Вченої Ради ВНЗ	24
3	Положення про організацію освітнього процесу	14
4	Методичні вказівки «MOODLE для викладачів»	11
5	Положення про експертизу дистанційного курсу у ВНЗ	10
6	Положення про організацію самостійної роботи студентів ВНЗ	6
7	Положення про електронні видання ВНЗ	5
8	Положення про електронну бібліотеку ВНЗ	5
9	Положення про навчально-методичну лабораторію / центр дистанційного навчання ВНЗ	5
10	Положення про незалежні комплексні тести для перевірки сформованості професійних компетентностей здобувачів вищої освіти у ВНЗ	5
11	Методичні вказівки «MOODLE для студентів»	4
12	Положення про підручники та навчальні посібники ВНЗ; Порядок підготовки електронних видань ВНЗ	4
13	Концепція розвитку ВНЗ в контексті інформатизації	4
14	Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти у ВНЗ	3
15	План стратегічного і перспективного напрямів розвитку ВНЗ	2
16	Положення про електронний документообіг у ВНЗ	2
17	Положення про електронний репозитарій академічних текстів студентів та аспірантів ВНЗ	2
18	Інструкція в системі MOODLE для перевірки кваліфікаційних робіт на плагіат	2
19	Положення про офіційний сайт ВНЗ	2
20	Положення про право власності й захист авторських прав у системі дистанційного навчання у ВНЗ	2
21	Закон України «Про вищу освіту» (Ст. 16, п. 5)	1
22	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання» від 23.09.2003 року № 1494	1
23	Положення про організацію та користування корпоративною електронною поштою ВНЗ	1
24	Положення про ректорський контроль знань студентів	1
25	Статут ВНЗ	1
26	Положення про порядок організації академічної мобільності здобувачів вищої освіти у ВНЗ	1
27	Положення про Науково-методичну раду університету	1
28	Положення про нормування навчальної та методичної роботи науково-педагогічних працівників при організації дистанційної форми навчання	1

Нотатки

Науково-практичне видання

Аналітичний звіт

**Впровадження локальних систем управління якістю
в українських університетах**

За загальною редакцією Т. В. Фінікова, В. І. Терещука.

Видавництво «ТАКСОН»
Свідоцтво про реєстрацію суб'єкта
видавничої справи серія ДК, №2379 від 19.12.2005 р.
Тел./факс (044)483-55-70
e-mail: publishing.taxon@gmail.com
www.taxon.kiev.ua

Підписано до друку 20.02.2018 р. Формат 60X84/8
Папір офсетний. Гарнітура Calibri. Друк офсетний.
Обл.-вид. аркушів 5,4. Наклад 200 прим.